

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRK VE GÜRCÜ DEYİM VE ATASÖZLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet Bahadır ŞAHİN

**Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Yeni Türk Dili**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Muharrem ÖÇALAN

Haziran – 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRK VE GÜRCÜ DEYİM VE ATASÖZLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet Bahadır ŞAHİN

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Yeni Türk Dili

“Bu tez 10/06/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Prof. Dr. M. Mehdi ERGÜZEL	Başarılı	
Doç. Dr. Kenan ACAR	Başarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Muharrem ÖCALAN	Başarılı	

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	Ahmet Bahadır ŞAHİN		
Öğrenci Numarası	:	1060Y11052		
Enstitü Anabilim Dalı	:	Türk Dili ve Edebiyatı		
Enstitü Bilim Dalı	:	Yeni Türk Dili		
Programı	:	☒ YÜKSEK LİSANS	☐ DOKTORA	
Tezin Başlığı	:	TÜRK ve GÜRCÜ DEYİM ve ATASÖZLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI		
Benzerlik Oranı	:	%8		

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

10.06/2019
Ahmet Bahadır ŞAHİN

☒ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

...../...../2019
Ahmet Bahadır ŞAHİN

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Dr. Öğretim Üyesi Muharrem ÖÇALAN

Tarih: 10.06/2019

İmza:

☐ KABUL EDİLMİŞTİR

☐ REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLO LİSTESİ	ii
ÖZET.....	iii
SUMMARY	iv
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1. DEYİMLER.....	7
1.1. Türkiye Türkçesinde Deyimlerin Tanımı ve Özellikleri.....	7
1.2. Gürcücede Deyimlerin Tanımı ve Özellikleri.....	9
1.3. Türkiye Türkçesi ve Gürcüce Deyimler.....	12
1.4. Türkiye’de Yaşayan Gürcü Kökenli Vatandaşların Kullandığı Deyimler, Türkiye Türkçesindeki ve Gürcücedeki Karşılıkları	36
1.5. Acara Özerk Bölgesinde Kullanılan Deyimler	43
BÖLÜM 2. ATASÖZLERİ	46
2.1. Türkiye Türkçesinde Atasözlerinin Tanımı ve Özellikleri	46
2.2. Gürcücede Atasözlerinin Tanımı ve Özellikleri	51
2.3. Türkiye Türkçesi ve Gürcüce Atasözleri	54
2.4. Türkiye’de Yaşayan Gürcü Kökenli Vatandaşların Kullandığı Atasözleri, Türkçedeki ve Gürcücedeki Karşılıkları	93
2.5. Acara Özerk Bölgesinde Kullanılan Atasözleri	102
SONUÇ.....	106
KAYNAKÇA	110
ÖZGEÇMİŞ.....	114

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Kelime Seçimi ve Anlam Bakımından Aynı Olan Deyimler	133
Tablo 2 : En Az Bir Kelimesi Ortak ve Anlam Bakımından Aynı Olan Deyimler.....	20
Tablo 3 : Kelime Seçimi Bakımından Farklı ve Anlam Bakımından Aynı Olan Deyimler	32
Tablo 4 : En Az Bir Kelimesi Ortak ve Anlamdaş Olan Deyimler.....	37
Tablo 5 : Kelime Tercihi ve Anlamı Aynı Olan Deyimler	40
Tablo 6 : Acara Özerk Bölgesinde Kullanılan Deyimlerin Türkiye Türkçesi ve Gürcistan Genelindeki Karşılıkları.....	44
Tablo 7 : Türkiye Türkçesi ve Gürcücede Bulunan Anlamdaş Atasözleri.....	55
Tablo 8 : Türkiye’de Yaşayan Gürcü Kökenli Vatandaşların Kullandığı Atasözlerinin Türkçedeki ve Gürcücedeki Karşılıkları.....	93
Tablo 9: Acara Özerk Bölgesinde Kullanılan Atasözlerinin Türkiye Türkçesi ve Gürcistan Geneli Karşılıklar	103

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	Doktora
Tezin Başlığı: Türk ve Gürcü Deyim ve Atasözlerinin Karşılaştırılması	
Tezin Yazarı: Ahmet Bahadır ŞAHİN Danışman: Dr.Öğr.Üyesi Muharrem ÖÇALAN	
Kabul Tarihi: 10.06.2019	Sayfa Sayısı: iv (ön kısım) + 114 (tez)
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı	Bilimdalı: Yeni Türk Dili
Bu çalışmada, Türkler ve Gürcülerin tarihî süreç içerisinde birbirleriyle olan kültürel, siyasi, ticari vb. etkileşimlerinin atasözleri ve deyimlere yansımından yola çıkarak asırlardır aynı coğrafyayı paylaşan komşu iki milletin yaşayış biçimi, dünya görüşü, örf, adet, gelenek ve göreneklerindeki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymak amaçlanmıştır. Halk biliminin iki önemli ögesi olan atasözleri ve deyimlerin iki dilde yapılan tanımları ve özellikleri ile birlikte, yaklaşık beş yüz adet atasözü ve deyimlerin karşılaştırmasının yer aldığı çalışmada, konu birden çok yönden ele alınmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmada Türkiye’de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşların kullandığı atasözleri ve deyimlerle beraber Gürcistan’ın Türkiye’ye sınır olan Acara Özerk Bölgesinde kullanılan atasözleri ve deyimler de yer almaktadır. Nitel ve nicel araştırma yöntemi ile hazırlanan bu çalışmada veriler; görüşme, doküman analizi ve anket gibi tekniklerle elde edilen bilgilerden oluşmakta olup karşılaştırma ve yorumlanma aşamasında nitel verilerin yanı sıra sayısal sonuçlardan da istifade edilmiştir. Gürcüce sözlüklerden tercüme ettirilerek toparlanan deyim ve atasözleri, deyimler bölümünde “tam eşdeğerlik”, “kısmi eşdeğerlik” ve “sıfır eşdeğerlik” kıstaslarına göre, atasözleri bölümünde ise belirlenen 22 konu başlığı altında ve alfabetik sıraya göre listelenmiştir. Bu araştırma sonucu ortaya çıkan veriler ve verilerin yorumlanmasıyla iki kadim millet olan Türk ve Gürcülerin sosyal ve kültürel alandaki paydaşlıklarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Türkiye ve Gürcistan geneli verilerin çoğunlukta olduğu bu çalışmayı, yapılacak bölge esaslı araştırmalarla detaylandırmak, varılan sonucun desteklenmesi bakımından önem arz etmektedir. Çalışmanın diğer bir amacı ise dil ve kültür alanları başta olmak üzere, ilgili diğer alanlarda yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesidir.	
Anahtar Kelimeler: Türk, Gürcü, Atasözleri, Deyimler, Karşılaştırma, Eşdeğerlik	

Sakarya University
Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	Ph.D.	
Title of Thesis: Comparison between Turkish and Georgian Idioms and Proverbs		
Author of Thesis: Ahmet Bahadır ŞAHİN		Supervisor: Assist. Prof. Dr. Muharrem ÖÇALAN
Accepted Date: 10.06.2019		Number of Pages: iv (pre text) + 114 (main body)
Department: Turkish Language and Literature		Subfield: New Turkish Language
Aim of this study is to set forth similarities and differences between the life styles, world views, manners, customs and traditions of Turkish and Georgian people, two neighboring nations sharing the same geography for centuries, based upon the implications of their cultural, political, commercial and similar interactions on their proverbs and idioms throughout the history. The study includes a comparison of almost five hundred proverbs and idioms as well as bilingual definitions and characteristics of proverbs and idioms, two major elements of folklore, trying to address the subject in multiple aspects. The study also includes proverbs and idioms used by Georgian-origin citizens living in Turkey and proverbs and idioms used in the Autonomous Republic of Adjara in Georgia, which borders on Turkey. The data in this study prepared by the qualitative and quantitative research methodology consists of information obtained from interviews, document analysis, survey and similar techniques. Qualitative data and numerical results were used during the comparison and interpretation stages. Idioms and proverbs collected by means of translation from Georgian dictionaries are listed in the idioms section by the “full equivalence”, “partial equivalence” and “zero equivalence” criteria and under 22 headings in the proverbs section in alphabetical order. With the data obtained as a result of this study and interpretation thereof, it is aimed to exhibit the social and cultural fellowship between the Turkish people and Georgian people, two ancient nations. It is important in terms of supporting the conclusion to detail this study that mainly includes data from Turkey and Georgia by research to be made on a region basis. Another purpose of the study is to guide further studies to be carried out in other fields, especially language and culture.		
Keywords: Turkish, Georgian, Proverbs, Idioms, Comparison, Equivalence		

GİRİŞ

Atasözleri ve deyimler; milletlerin yaşayış biçimlerini, dünya görüşünü, deneyimlerini ve saydığımız bu unsurları dile yansıttıklarını ortaya koyan en önemli sözlü edebi ürünlerdir. Ayrıca atasözleri ve deyimler; toplumların tarihî süreci, örf, adet ve gelenekleri, siyasi ve coğrafi özellikleri ve bunların zaman içinde uğradığı değişim hakkında kaynak niteliği taşır. Bu tespitin yarattığı farkındalık ile yüzyıllardır aynı coğrafyayı paylaşan iki kadim millet Türkler ve Gürcülerin kültürel ortaklıklarını ve benzerliklerini tespit etmek maksadıyla Türkçe ve Gürcücede Deyimler ve Atasözleri üzerinde nicel ve nitel bir araştırma ve inceleme yapılmaya çalışılmıştır.

Tezin Konusu

Bu çalışmada, asırlardır birlikte yaşayan iki millet olan Türkler ve Gürcülerin deyim ve atasözlerinin karşılaştırması yapılmıştır. Karşılaştırmada, deyim ve atasözlerinin iki dildeki tanımı ve özellikleri verilmiş ve yaklaşık beş yüz adet atasözü ve deyim listelenmiştir.

Tezin Amacı

Yüzyıllardır aynı coğrafyayı paylaşan iki millet olan Türkler ve Gürcüler arasında pek çok alanda etkileşim görülmektedir. Çalışmada, bu etkileşimin doğurmuş olduğu kültürel benzerlikleri tespit etmek ve her iki kültüre katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Toplumların kültürel birikimlerinde önemli bir yer tuttuğu kabul edilen deyimler ve atasözlerinden hareketle iki kadim kültürün etkileşim derecesini ortaya koymak, bilimsel bir tasnif metoduyla bu dil verilerini değerlendirmek amacı güdülmüştür.

Tezin Önemi

Anlatımı etkili kılmak, duygu ve düşünceleri ilgi çekici bir şekilde anlatmak, hitap ettiği kişi ya da kişilerin dikkatini çekmek için günlük hayatta deyimler sıklıkla kullanılmaktadır. Genellikle metaforik anlatımlar olan deyimler, toplumların hiciv, nükte, algı ve davranışlarını da gözler önüne sermektedir. En az deyimler kadar önemli bir kültür ögesi olan atasözleri, uzun yıllar boyunca toplumların yaşanmışlıklar sonucu edindiği deneyimleri içermektedir. Atasözlerinde amaç nasihat vermektir. Atasözleri olasılıklar üzerine söylenmemiştir, deneyimlere bağlı kesin hükümler taşımaktadırlar.

Türkçe ve Gürcüce üzerine birçok alanda çalışma yapılmıştır. Bunlardan başlıcaları edebî eser çevirileri, yabancılara Türkçe öğretimi ve diller arasındaki kelime alışverişi hususlarındadır. Çalışmamıza konu olan komşu iki milletin deyim ve atasözlerindeki benzerlik ve ortaklıkların ortaya konması, kültürel yakınlığın anlaşılması bakımından en az diğer alanlar kadar önem arz etmektedir. Kapsamında, deyim ve atasözlerinin iki dilde de tanım ve özellik karşılaştırılması yapılması, Türkiye’de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşların ve Acara Özerk Bölgesinde yaşayan Gürcülerin kullandığı atasözleri ve deyimlerin yer alması, çalışmayı alanla ilgili yapılan diğer çalışmalardan ayırmaktadır.

Tezin Yöntemi

Bu araştırmada hem nitel hem de nicel araştırma yöntemi esas alınmıştır. Nitel araştırma yöntemiyle toplanan veriler; görüşme, doküman analizi ve anket gibi tekniklerle elde edilen bilgilerden oluşmaktadır. Gürcistan genelinde kullanılan ve Türkiye’de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşların kullandığı atasözleri ve deyimlerin derlenmesi, tanım ve özellikleri ile ilgili kaynaklara ulaşılması için doküman analizi tekniğinden istifade edilmiştir. Acara Özerk Bölgesinde kullanılan atasözleri ve deyimlerin derlenmesi aşamasında ise görüşme ve anket tekniklerinden faydalanılmıştır. Nicel olarak, tezin konusu belirlenirken konulan alt sınır ile beş yüz adet deyim ve beş yüz adet atasözü alt sınırına bağlı kalınmıştır. Bu alt sınır dâhilinde, iki milletin deyimlerinin ve atasözlerinin sayısal açıdan ne derece ortaklık gösterdiği incelenmiştir.

Tanım ve özellik mukayesesinin Türkçe kısmında, atasözleri ve deyimler konusunda önceki çalışmaların çokluğundan ötürü herhangi bir kaynak sıkıntısıyla karşılaşmamıştır. Gürcüce de ise ulaştığımız kaynakların çoğunda sadece atasözleri ve deyimler listeler hâlinde sıralanmış, tanım ve özellik konusunda ise sadece birkaç çalışmada kısmî açıklamalara ulaşılmıştır. Bu kısıtlı kaynaklardan edindiğimiz bilgilerle, iki dildeki atasözleri ve deyimler tanım ve özellik bakımından karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde deyimler konusu ele alınmıştır. Bu bölümde deyimlerin iki dilde tanımı ve özellikleri açıklanmış, Türkçe ve Gürcüce deyimler; Anlam Bakımından Aynı, Kelime Seçimi Bakımından Farklı Deyimler, Anlam ve Kelime Seçimi Bakımından Aynı Deyimler ve En Az Bir Kelimesi Ortak ve Anlam Bakımından Aynı Olan Deyimler başlıkları altında listelenmiştir. Başlıklar belirlenirken Ayfer Aktaş’ın *Karşılaştırmalı Dilbilim Açısından Türkçe ve Almanca Deyimlerde Kadın* isimli

makalesinde (2008: 8-9) yer alan *tam eşdeğerlik*, *kısmi eşdeğerlik* ve *sıfır eşdeğerlik* tanımlamaları ve Lola Amanova'nın, *Türkiye Türkçesindeki Deyim ve Atasözlerin Özbek Türkçesine Aktarma Problemi* isimli makalesinde (2014: 171-172) yer alan *Tam Karşılıklı*, *Kısmi Karşılıklı* ve *Karşılıkları Olmayan* başlıkları altında yaptığı açıklamalar dikkate alınmıştır. Deyimlerin listelenmesinde Türkçe ve Gürcüce deyimlerin yanı sıra Gürcüce deyimlerin Türkçe çevirisi de yer almaktadır. Bu bölümde, günlük hayatta sıkça kullanılması sebebiyle organ isimleri ile kurulan deyimler ele alınmıştır. Ayrıca yine bu bölümde Türkiye'de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşların kullandığı deyimler ve Gürcistan'ın Acara Özerk Bölgesindeki Gürcülerin kullandığı deyimler de yer almaktadır. Türkiye'de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşların kullandığı deyimler kısmına “<https://genatsvale.wordpress.com>” internet sitesi kaynaklık etmiştir. Acara Özerk Bölgesinde kullanılan deyimler için ise bölgede yaşayan Gürcülerle iletişime geçilmiş ve az sayıda da olsa deyim listelenebilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü ise atasözlerine ayrılmıştır. Bu bölümde de ilk olarak iki dildeki atasözlerinin tanım ve özelliklerine değinilmiş olup sonrasında atasözlerinin listeler hâlinde verilmesine geçilmiştir. Deyimlerden ayrı olarak bu bölümde atasözünün barındırdığı kelimeye veya işlediği konuya göre başlıklar oluşturulmuştur. Bu kısım için Gürcüce atasözleri sözlükleri tercüme ettirilmiş ve bini aşkın atasözü toparlanmıştır. Tercümelerin yapılmasında ve atasözlerinin anlamının tespit edilmesinde Türkoloji Bölümü mezunu olan ve Yunus Emre Enstitüsü Tiflis Türk Kültür Merkezinde görev yapan Lia Koridze, Guça Kutateladza, Tekla Çakhaia'dan ve şu an Selçuk Üniversitesinde yüksek lisans eğitimi almakta olan Tamar Toloraia'dan yardım alınmıştır. Toparlanan Gürcüce atasözlerinin Türkçe karşılıkları, “www.tdk.gov.tr” internet sitesinde bulunan atasözleri sözlüğünden ve Türk Dil Kurumu Yayınlarının *Bölge Ağzlarında Atasözleri ve Deyimler* isimli çalışmasından tespit edilmiştir. Sonuç olarak bu kısım; Türkiye Türkçesi, Gürcüce ve Türkçe Çeviri sütunları altında Hayvan İsimleri Geçen Atasözleri, Çalışmakla İlgili Atasözleri, İyilikle İlgili Atasözleri gibi konu başlıkları ile oluşturulmuştur. Konu başlıkları belirlenirken, Aleksandre Ghlonti'nin *Gürcü Atasözlerinden Seçkiler ve Söz Varlıkları*(1957) isimli eserinden istifade edilmiştir. Eserde yer alan konu başlıklarından 22'sine çalışmada yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde de Türkiye'de Yaşayan Gürcü Kökenli Vatandaşların Kullandığı Atasözleri ve Acara Özerk Bölgesinde Kullanılan Atasözleri kısımları bulunmaktadır. Türkiye'de Yaşayan Gürcü Kökenli Vatandaşların Kullandığı Atasözleri kısmına

“<https://gonengurculeri.tr.gg>” ve “<https://genatsvale.wordpress.com>” internet adresleri kaynaklık etmiştir. Acara Özerk Bölgesinde kullanılan atasözleri kısmına bölgenin yerlisi olan öğrenciler ve aile büyükleri kaynak olmuştur.

Acara Özerk Bölgesinde kullanılan atasözleri ve deyimlerin derlenmesi aşamasında yörede yaşayan öğrencilerle ya doğrudan iletişime geçilmiş ya da yörede yaşamakta olan aile büyükleriyle öğrenciler vasıtasıyla derlem korpusu oluşturulmuştur. Elde edilen atasözleri ve deyimler bu şekilde listelenebilmiştir. Listelenen verilerin Gürcistan genelindeki karşılıklarının bulunmasında yine alan uzmanlarından yardım alınmıştır. Türkiye Türkçesi karşılıkları için ise diğer bölümlerde olduğu gibi “www.tdk.gov.tr” adresinden istifade edilmiştir. Her ne kadar aynı coğrafyanın komşu ve akraba milleti olarak yaşasalar da, Türkler ve Gürcüler arasındaki kültür farklılıklarından kaynaklanan bazı çevrilmezlik sorunları karşımıza çıkmıştır. Bu sorun sözlüklerde bulunan kelimelerle aşılmasa da ana dili Türkçe ve Gürcüce olan -konuyla ilgili- kişilerle yapılan istişarelerle doğru tercümeyle ulaşılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu çalışmada sadece Türk ve Gürcü dillerinde beş yüz adet ve üzeri deyim, beş yüz adet ve üzeri atasözü karşılaştırılmıştır. Gürcistan’ın Türkiye sınırında yer alan Acara Özerk Bölgesinden derlenen atasözleri ve deyimlerin yanı sıra Türkiye’de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşların kullandığı atasözleri ve deyimler de bu çalışmada yer almaktadır. Bu kısımların dışında, coğrafi anlamda herhangi bir sınırlama olmayıp derleme aşamasında genele şâmil dokümanlardan istifade edilmiştir.

Gürcistan

Gürcistan tarihi köklü bir geçmişe sahiptir. ‘Kolkhida’ yani ‘Egrisi’ olarak anılan Batı Gürcistan Devleti MÖ. 15-13. yy.da kurulmuştur¹ Gürcistan’da bugün yaşayan halkların atalarının, MÖ. 7. yüzyılda Mezopotamya’dan Gürcistan’a geldiği tahmin edilmektedir.²

¹ M. Sanadze ve T. Beradze, *Gürcistan Kültürü*, İstanbul, GİEV Yayınları, 2006, s.7 Aktaran: Hamza Salduz, Gürcistan’da Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Öğrenme Amaçları, Tutumları Ve Becerileri, Bolu, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017, s.7.

² M. Taşkın, *Bağımsızlığından Sonra Türkiye Gürcistan İlişkileri*, İzmir, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2006, s. 26 Aktaran: Hamza Salduz, Gürcistan’da Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Öğrenme Amaçları, Tutumları Ve Becerileri, Bolu, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017, s.7.

Gürcistan'nın Nüfusu ve Coğrafi Yapısı

“Gürcistan, 40’ ve 47’ doğu boylamları ile 41’ ve 44’ kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. 69700 km² olan yüzölçümünün yaklaşık %80’i dağlıktır. Ülkenin kuzeyinde Rusya Federasyonu (Dağıstan, Çeçenistan, Kuzey Osetya, Kabarday-Balkar Özerk Cumhuriyetleri), güneyinde Ermenistan, güneydoğusunda Azerbaycan, güneybatı ve batısında Türkiye yer almaktadır. Kara sınırlarının uzunluğu yaklaşık 2000 km’dir. Batı ve kuzeybatısında 310 km uzunluğunda Karadeniz kıyıları yer almaktadır”³.

Yüz ölçümünün küçük olması ve yakın zamanda farklı idari problemleri dolayısıyla nüfus azalmış olsa da 2017 yılı verilerine göre Gürcistan nüfusu 3 718 200 kişidir. Nüfus daha önceki yıllara nazaran azalma göstermektedir. Söz konusu azalışın, ülkede yaşanan ekonomik sıkıntılar nedeniyle özellikle genç nüfusun ülke dışına göç etmesinden kaynaklandığı, ülke dışına göçün en çok Rusya Federasyonu, Ukrayna, Türkiye ve bazı Avrupa ülkelerine gerçekleştiği belirtilmektedir⁴.

Gürcüce ve Gürcü Alfabetesi

Türkçe ve Gürcüce farklı dil gruplarına mensup iki dildir. Türkçe Ural-Altay dil ailesinin Altay koluna mensuptur⁵. Kafkas dil grubuna mensup bir dil olan Gürcüce, yapı olarak Türkçenin de bulunduğu eklemeli diller grubunda gösterilmektedir.

Gürcü alfabesi, günümüzde dünyada kullanılan 14 yazı sisteminden biridir. Beş tanesi sesli olmak üzere 33 harften oluşur. Gürcü alfabesinde büyük-küçük harf ayrımı olmaksızın hepsi aynı biçimde yazılıyordur⁶.

³ B. Esen, (2011), *Gürcistan Ülke Raporu*, Ankara, T.C. Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME), 2011, s. 8 Aktaran: Hamza Salduz, *Gürcistan’da Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Öğrenme Amaçları, Tutumları Ve Becerileri*, Bolu, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017, s.8.

⁴ Genel Kurmay Başkanlığı, *Gürcistan Bilgi Notları*, Ankara, Genel Kurmay Başkanlığı, 2003, s. 4 Aktaran: Hamza Salduz, *Gürcistan’da Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Öğrenme Amaçları, Tutumları Ve Becerileri*, Bolu, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017, s.9.

⁵ A. Buran ve B. Yüksel Çak, *Türkiye’de Diller ve Etnik Gruplar*, Ankara, Akçağ Yayınları, 2012, s. 33 Aktaran: Hamza Salduz, *Gürcistan’da Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Öğrenme Amaçları, Tutumları Ve Becerileri*, Bolu, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2017, s.14

⁶ <https://www.alfabe.gen.tr/gurcu-alfabeti.html>, adresinden 18 Nisan 2019’da erişilmiştir.

Gürcistan’da Kıpçaklar

Tarih boyu pek çok kez yolları kesişen Türkler ve Gürcüler, Kıpçaklar’ın Kafkasya’ya yönelmesiyle bir kez daha, pek çok kadim medeniyete yurt olmuş Kafkas coğrafyasında karşılaşmıştır. İki millet tarihi için önem arz eden bu durum hakkında M. Çoğ’un *Ortaçağ’da Kafkasya Havzasında Kıpçaklar* isimli makalesinde şu ifadeler yer almaktadır:

“Don-Kuban bölgesindeki Kıpçaklar Ruslar tarafından mağlup edildi ve bir kısmı Kafkasya’ya doğru yöneldiler. Bunların başında Atrak adında bir başbuğ vardı. Kral David’in güzelliğiyle tanınan Atrak’ın kızıyla evlenmesiyle gelişen akrabalık ilişkileri Kıpçak-Gürcü münasebetlerinde yeni bir zemin hazırlamıştır. Zaten iki toplumun o anki politik durumu ve bölgedeki gelişmeler stratejik bir ittifakı zorunlu kılmaktaydı. Zira Gürcüler Selçuklu, Kıpçaklar da Rus tehdidi altındaydılar. Ruslar uzun yıllar egemenlikleri altında yaşadıkları Türklere karşı üstünlük kurarak güçlü bir devlet kurma yolunda sağlam adımlarla ilerlemekteydiler. Selçukluların ise, iç ve dış sorunlardan dolayı güçlü dönemleri geride kalmıştı. Kral David, söz konusu ortamı çok iyi değerlendirerek Atrak komutasındaki 40.000 Kıpçak askerini Gürcü topraklarında iskân ettirip (1118), bunlardan yaklaşık 5000 Kıpçak çocuğunu da merkeze alarak Hristiyanlaştırıp muhafız alayında istihdam etmiştir.”⁷

İki millet tarihi açısından önem arz eden bu karşılaşma sonrasında kurulan bağı bu şekilde aktaran Çoğ, bu olay sonrasında Güney Kafkasya tarihinde Kıpçaklar ve Gürcüler için yeni bir sayfa açıldığını, Kıpçakların geniş bir yaşam alanı elde ederken Gürcülerin ise tarihlerindeki en önemli dönemlerden birini yaşamaya başladığını söylemiştir.⁸

⁷ O. Turan, (2003) *Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti*, İstanbul 2003, s. 232 Aktaran: Mehmet Çoğ, *Ortaçağ’da Kafkasya Havzasında Kıpçaklar*, Karadeniz İncelemeleri Dergisi, 2015 (19), s. 60-61

⁸ M. Çoğ, *Ortaçağ’da Kafkasya Havzasında Kıpçaklar*, Karadeniz İncelemeleri Dergisi, 2015 (19), s. 61

BÖLÜM 1. DEYİMLER

Bu bölümde Türk ve Gürcü dilbilimciler tarafından yapılmış olan deyim tanımı ve özellikleri ele alınmıştır. Yapılan tanımlarda bulunan ortak ifadeler tespit edilmiş ve Türkiye Türkçesinde ve Gürcücede deyimlerin tanımı ve özellikleri genel hatlarıyla ortaya konmaya çalışılmıştır. Tanım ve özellik mukayesesinin ardından yapılan Gürcistan genelinde kullanılan deyimlerin ve Türkiye Türkçesindeki karşılıklarının yer aldığı liste hazırlanırken günlük hayatta sıkça kullanılması sebebiyle organ adları barındıran deyimlerden istifade edilmiştir. Türkiye’de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşların kullandığı deyimler ve Acara Özerk Bölgesinde kullanılan deyimlerin yer aldığı kısımlarda ise herhangi bir konu sınırlamasına gidilmemiştir.

1.1. Türkiye Türkçesinde Deyimlerin Tanımı ve Özellikleri

Türk dilbilimciler tarafından, deyimler ile ilgili pekçok tanım yapılmıştır. Konuyla ilgili yapılan tanımların başlıcaları şu şekildedir:

Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatına Giriş* adlı eserinde deyimleri, gerçek anlamlarından uzaklaşıp yeni kavramlar oluşturan kalıp sözler olarak tanımlamış ve deyimlerin iki veya daha fazla kelimedenden oluşan, duygu ve düşünceleri etkileyici bir şekilde anlatmaya yarayan isim, sıfat, zarf, basit ve birleşik fiil görünüşlü dilbilgisi öğeleri olduğunu söylemiştir (1981: 642).

Ömer Asım Aksoy’un deyim tanımı ; “bir kavramı, bir durumu, ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce” şeklindedir (Aksoy, 2014: 52).

Türkçe Sözlük ise deyimi, çoğunlukla asıl anlamlarından ayrı, dikkat çekici anlamı olan, kalıplaşmış sözcük topluluğu şeklinde tanımlamıştır (2005: 517).

Zeynep Korkmaz deyimler için: “Gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan ve çekici bir anlatım özelliğine sahip olan kelime öbeği” tanımını yapmıştır (Korkmaz, 1992: 43).

Ali Püsküllüoğlu ise deyimlerin anlatıma akıcılık ve çekicilik kattığını söylemiş ve deyimler için, çoğu asıl anlamından ayrı, genel olarak birden çok kelimedenden oluşan, kalıplaşmış kelime topluluğu tanımını yapmıştır (1995a: 7).

Yukarıda verdiğimiz deyim tanımlarını çeşitlendirmek mümkündür. Tanımlar arasında küçük ayrılıklar olsa da genel olarak ifade edilen şey, nitelikler bakımından aynıdır. Bu belirgin nitelikler şöyle sıralanabilir:

Genellikle gerçek anlamlarından ayrı olma (Korkmaz, 1992: 43), (Püsküllüoğlu, 1995a:7), (Aksoy, 2014: 52), (Türkçe Sözlük, 2005:517).

Kalıplaşmış olma (Püsküllüoğlu, 1995a:7), (Aksoy, 2014: 52), (Elçin, 1981:642), (Türkçe Sözlük, 2005:517).

Çekici anlatım özelliği taşıma (Korkmaz 1992: 43), (Püsküllüoğlu 1995a:7), (Aksoy, 2014: 52), (Türkçe Sözlük, 2005: 517).

Sözcük topluluğu, kelime öbeği (Korkmaz 1992: 43),(Püsküllüoğlu 1995a:7),(Aksoy, 2014: 52), (Türkçe Sözlük, 2005: 517).

Deyimi, belirli bir kavramı, durumu ve duyguyu ifade etmek için birden çok, nadiren de yan anlamda kullanılan bir kelimeden oluşan söz olarak açıklayan Doğan Aksan (1982: 37), deyimlerin seyrek de olsa bir kelimeden oluşabileceği görüşüyle deyimler hakkında yapılan tanımların çoğundan ayrılmaktadır. Bu görüşüne örnek olarak ise *akşamcı, kaşarlanmış, sudan, gözde, gedikli* kelimelerini göstermektedir (Aksan, 1982: 38).

Deyimlerin sınırlılıkları hakkında görüş bildiren dilbilimcilerden biri olan Vecihe Hatipoğlu, Kelime Grupları ve Kuralları adlı makalesinde şu tespitlerde bulunmuştur:

“Bir tek kelime ise deyim olamaz, eğer bir kelimenin anlamı gerçek anlamından kaymışsa, o kelime mecaz anlamda kullanılıyor veya kelimenin anlamı çoğalıyor demektir. Çünkü bir kelimenin pek çok gerçek veya mecaz anlamı olabilir. Deyimde ise, bir tek kelimenin anlamı dışında kullanılması aranmaz, en az iki kelimenin birlikte kullanılmalarından doğan ortak anlam, gerçek anlam dışında hatta mantık dışındadır. Yoksa tek bir kelimenin mantık dışında kullanılması, çekici bir özellik yaratmaz, belki de anlam kaybolmasına, anlaşılmamasına sebep olur ve tek kelime olduğu için de mantık dışına kayma söz konusu olamaz” (Hatipoğlu, 1964: 222).

Türkçenin Gücü adlı eserinde Doğan Aksan, deyimlerin önemine ve tesir alanına vurgu yapmıştır:

“Deyimler –bir başka ulusla olan kültür ilişkileri sonunda, ondan çevrilme, alınma değilse- bir dili konuşan toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, çevre koşullarını, gelenek görenek ve inançlarını, önem verdiği varlık ve kavramları, kısacası maddi ve manevi kültürünü yansıtan, o toplumun düşünme biçimini, hatta nükte ve buluşlarını ortaya koyan, dilbilim açısından olduğu kadar yazın ve halkbilim açısından da önemli olan sözlerdir” (Aksan, 2011: 91).

Şükrü Elçin ise, deyimlerin birçoğunun masdar halinde bulunduğunu ve bütün fiil kipleriyle deyimlerin kullanıldığını söylemiş, deyimlerde bulunan bazı kelimelerin isim ve fiil çekimlerine girdiğini fakat yapısında fiil barındırmayan veya kalıplaşmadan dolayı fiil çekimine girmeyen deyimlerin de bulunduğunu söylemiştir(1981: 643). Şekil bakımından deyimleri bu şekilde değerlendiren Elçin, tespitlerine şu şekilde devam etmiştir:

- *Deyimlerin bazıları iyelik (mülkiyet) ekleri ile kurulurlar. Misaller: Göz-ü açık; baldır-ı çıplak; el-i açık; el-sıkı.*
- *Deyimlerde tekrarlar. Misaller: Çoluk çocuk, eğri büğrü, konu komşu.*
- *Aynı kelimelerin tekrarı ile yapılan ikizleme deyimler. Misaller: Günü gününe; kaçan kaçana; boşu boşuna.*
- *Kafiyeli deyimler. Misaller: Akdenize kaptan, Mısır’a sultan; azıcık aşım kaygusuz başım; adı çıktı dokuza, inmez sekize; kaş ile göz, kalanı söz; dağ dağda, bağ bağda, tava delik iş yağda; havada bulut, sen onu unut.*
- *Deyimlerde olumsuz kavramlı kalıplar. Misaller: Ağzımı (ağzını) bıçak açmıyor; gözünü (gözümü) budaktan sakınmaz (sakınmam).*
- *Deyimlerde eski kalıplar. Misaller: Ne idüğü bellisiz; neme bir iş.*

Ek 1. Atasözlerinden yapılan deyimler. Misaller:

- *Ne ekersen onu biçersin (atasözü). Ektiğini biçti (deyim).*
- *Kurt kocayınca deyimlerin maskarası olur(atasözü). Kurt kocadı, köpeklerin maskarası oldu (deyim).*
- *Hikâye ve fıkralarla ilgili deyimler. Misaller: Avaz kasap, her bir hesap; ipe un sermek; Ali Cengiz oyunu; fincancı katırlarını ürkütmemek; Halep orada ise arşın burada.*
- *Geleneklere dayanan deyimler. Misaller: Çileden çıkarmak; meydan okumak; tabanları yağlamak (Elçin 1981: 643-644).*

1.2. Gürcücede Deyimlerin Tanımı ve Özellikleri

Gürcü dilbilimci Arli Takaişvili, deyimler üzerine yaptığı *Gürcü Deyim Konuları* isimli çalışmasında deyim için, anlamlılık işlevi olan sözcüksel birleşim biçimi ve semantik bakımdan çözülmeyen birim tespitinde bulunmuş, onun anlamı onu teşkil eden

elemanların anlamlarının toplamına eşit değildir, açıklamasını yapmıştır (Takaişvili, 1961: 9).

Deyimler konusu ile ilgili çalışma yapan bir başka dilbilimci olan Al. Oniani ise *Gürcüce Deyimler* isimli çalışmasında deyimler hakkında, sözcük birleşim biçimi olan, çözülmeyen, sağlam sözcüksel birimdir ve onun anlamı onu oluşturan elemanların anlamlarından elde edilemez, demiştir (Onaiani, 1966: 7).

Konuyla ilgili iki dilbilimcinin yaptığı tanımlar birbiriyle önemli oranda benzerlik göstermektedir. Ancak Oniani deyimlerle ilgili, deyimler iki kelimedenden oluşur, iki kelimedenden fazla olan yapılar, Phrazelogia'nın alanına girer, demiş ve örnek olarak "planları gerçekleşmemek" anlamına gelen *Kovzi natsarşi çauvarda- Kaşık küle düştü* yapısını göstermiştir (Oniani, 1966: 5). Yazar, bu açıklamasıyla Takaişvili'den ayrılmaktadır.

Diana Chkonia, *Deyiş Bilimin Evrensel Olduğu Konular ve Akraba Olmayan Dillerde Çevirileri* adlı çalışmasında, deyimlerin sabit ve çözülemez olduğunu belirtmiş, iki veya daha fazla kelimedenden oluştuğunu ancak eklemeli dillerde sadece bir kelimenin de deyimsel birim görevi üstlenebileceğini söylemiştir (Çkonian, 2008: 114).

Çkonian çalışmasında, deyimlerin oluşumu ile ilgili olarak da açıklamalar bulunmuştur. Yazar, atasözü veya deyişlerin dönüşümü ya da kısaltması ile deyimlerin ortaya çıkmış olabileceğini belirtmiş ve dilde insanların bireysel, millî ve evrensel bilincini oluşturan kavramların anlatıldığını ve bu kavramların uygun olan deyimsel birimi ortaya çıkardığını dile getirmiştir (Çkonian, 2008: 114).

Arli Takaişvili, "Gürcüce Deyimbilimi Konuları" adlı kitabında deyimlerin özelliklerinden şu şekilde bahsetmiştir:

1. Sözcüklerin sırası değiştirilemez.

"Çurşi zis" deyimini "zis çurşi" olarak değiştirilemez. Ama bu kural her zaman geçerli değildir. İstisnalar mevcuttur: "Enas kbili daaçire" deyimini "daaçire enas kbili" şeklinde de kullanılmaktadır (Takaişvili, 1961: 21).

Çurşi zis.-*Küpte oturuyor.*

Anlam: Dünyadan haberi yok.

Enas kbili daaçire.-*Dilini dışınla yakala.*

Anlam: Konuşma.

2. Deyimleri oluşturan sözcükler, eş anlamlılarıyla değiştirilemez.

Bu kural dünyadaki hemen her dil için geçerlidir. Fakat Gürcüce deyimlerde bulunan fiiller, yakın anlamlılarıyla veya eş anlamlılarıyla değiştirilebilmektedir (Takaişvili, 1961: 22).

– Ena tsin ustsrebs.- *Dili önce geçiyor.*

– Ena tsin gaurbis.- *Dili önce koşuyor.*

– Anlam: Konuşulmaması gereken şeyleri konuşmak.

Bazen fiil haricindeki kelimeler de değişmektedir. Bu istisnalara da rastlanır:

– Tavis maçra- *Başı kesilmek.*

– Kisis maçra- *Boynu kesilmek.*

– Anlam: Rezil olmak

3. Deyimlere sözcük eklenemez ve deyimlerden sözcük çıkarılamaz.

Bu da her dilde geçerli bir kanundur. Ama Gürcücede istisnalar mevcuttur. Al. Oniani'ye göre bu durum deyimlerin ortadan kalkmasına neden olmaktadır (Takaişvili, 1961: 24).

– Ena mutselşi çauvarda.-*Dili karnının içine düştü.*

– Ena çauvarda- *Dili içine düştü.*

– Anlam: Konuşamaz oldu.

4. Gramerde kalmış eski kelimelerden oluşan deyimler ve eski gramer yapılarıyla oluşan deyimler.

Dilde bulunan eski unsurlarla oluşmuş deyimler vardır. Günlük hayatta bu kelimeler kullanılmazken deyimlerde karşımıza çıkar. Sayıları oldukça azdır (Takaişvili 1961: 24).

– Abuçad igdebs.

– Abuçad: Bu yapı sadece bu deyimde karşımıza çıkmaktadır.

– Agdeba: Havaya atmak.

– Anlam: Küçük görmek, alay etmek, önemsememek.

Eski gramer yapılarıyla kurulmuş deyimler de vardır. Bu yapılar günümüz Gürcücesinde kullanılmamaktadır:

– Khelt igdo-*Elde etmek*

– Anlam: Elde etmek

- “Khel + t” yapısında “t” eki günümüz Gürcücesinde yerini “şi” ekine bırakmıştır. Bu ek sadece deyimlerde karşımıza çıkmaktadır.
- Kurad igo-*Kulağa almak*
- Anlam: Söz dinlemek.
- “Kur+ad” yapısında “ad” eki günümüz Gürcücesinde yerini “şi” ekine bırakmıştır. Bu ek sadece deyimlerde karşımıza çıkmaktadır.

5. Deyimi oluşturan kelimelerle deyim anlamı arasında bir bağ olmayabilir (Takaişvili 1961: 31).

- Betsvze hkidia- *Kıl üzerinde asılı.*
- Anlam: Tehlikede.
- Tvalşi muvida-*Onun gözüne geldi.*
- Anlam: Beğendi.

Gürcü kaynaklarda deyimlerle ilgili yapılan tanımlara baktığımızda *çözülmeyen yapı* ve *deyimi oluşturan sözcüklerin toplamı, deyim anlamına eşit değildir* ifadeleri dikkati çekmektedir. Bununla birlikte deyimlerin kelime sayısı ile ilgili ortak bir görüş bulumaması göze çarpmaktadır. Al. Oniani deyimlerin iki kelimedenden oluştuğunu söylerken, A. Takaişvili üç kelimedenden oluşan *Ena mutselşi çauvarda* ifadesini, deyimlerin özellikleri kısmında örnek olarak vermiştir. Çkonია ise eklemeli diller sınırlaması getirerek deyimlerin bir kelimedenden de oluşabileceğini söylemiş ve konuya farklı bir bakış açısı getirmiştir.

1.3. Türkiye Türkçesi ve Gürcüce Deyimler

Bu bölümde yer alan Gürcüce deyimlerin tamamına, Eter Mamulia’nın Türkçe ve Gürcüce deyimlerin karşılaştırmasını yaptığı *Türkçe-Gürcüce Deyimler Sözlüğü*’nden (2006) erişilmiştir. Sözlükte, Gürcüce deyimlere karşılık olarak gösterilen Türkçe deyimlerin gerek eksik veya çekimli halinin kullanılması gerekse anlamsal uyumsuzlukların tespit edilmesinden ötürü Türkiye Türkçesi sütununda yer alan deyimlerin listelenmesinde www.tdk.gov.tr adresinde yer alan *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* kaynak alınmıştır. Konuyla ilgili olarak yapılan tarama ve düzeltme çalışmaları sırasında Gürcücede deyim kategorisinde geçen bazı tabirlerin Türkçe karşılıklarına, www.tdk.gov.tr adresinde yer alan *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*’nde değil, *Güncel Türkçe Sözlük*’te yer verilmiştir. Türkçede, deyim sınıfı dışında değerlendirilen bu tabirler, yapılan listede yıldız (*) işaretiyle belirtilmiştir. Bölümde yer alan deyimler 3 alt

başlık altında incelenmiştir. Başlıkların belirlenmesinde A. Aktaş'ın *Karşılaştırmalı Dilbilim Açısından Türkçe ve Almanca Deyimlerde Kadın* ve L. Amanova'nın, *Türkiye Türkçesindeki Deyim ve Atasözlerin Özbek Türkçesine Aktarma Problemi* isimli makalelerinde yer alan konuyla ilgili açıklamalar dikkate alınmıştır.

Tablo 1:
Kelime Seçimi ve Anlam Bakımından Aynı Olan Deyimler

	Türkiye Türkçesi	Gürcüce
1.	(birinin) Yüzünü ağartmak	Sakhis ganateba(Mamulia, 2006: 307)
2.	Ağız birliği etmek	Piris şekvra(Mamulia, 2006: 18)
3.	Ağzı (bir karış)açık kalmak	Piris giad darçena(Mamulia, 2006: 19)
4.	Ağzı gevşek*	Pirmoşvebuli (Mamulia, 2006: 20)
5.	Ağzı kilitli*	Piri akrui akvs (Mamulia, 2006: 21)
6.	Ağzı kulaklarına varmak	Piris kurebamde gakheva (Mamulia, 2006: 21)
7.	Ağzı sulanmak	Pirze nertsqvis modgoma (Mamulia, 2006: 21)
8.	Ağzına baktırmak	Pirşi tschera (Mamulia, 2006: 22)
9.	Ağzına bir parmak bal çalmak	Pirşi çalagamovlebuli datoveba (Mamulia, 2006: 22)
10.	Ağzına düşmek	Kbaşı çavardna (Mamulia, 2006: 22)
11.	Ağzına geleni söylemek	Yvelafriş tqma, rats enaze adgeb (Mamulia, 2006: 23)
12.	Ağzından (söz, lakırtı) dirhemle çıkmak	Piridan sitkvis gramobit amosvla (Mamulia, 2006: 24)
13.	Ağzından çıkanı kulağı işitmek	Misi piridan amosuli kurs ar esmis (Mamulia, 2006: 24)
14.	Ağzından lokmasını almak	Piridan lukmis amotsla (Mamulia, 2006: 25)
15.	Ağzını bıçak açmamak	Dana pirs ar ukhsnis(Mamulia, 2006: 25)
16.	Ağzını kapamak	Piris mokumva(Mamulia, 2006: 26)
17.	Ağzını pek tutmak	Pirmokumulad kopna (Mamulia, 2006: 21)
18.	Ağzının payını vermek	Tavisi adgilis miçena(Mamulia, 2006: 27)

19.	Ağzının suyu akmak	Pirze nertsqvis modgoma(Mamulia, 2006: 27)
20.	Ağzının tadını bilmek	Piris gemos tsodna(Mamulia, 2006: 27)
21.	Avuç içi kadar*	Khelisgulisodena(Mamulia, 2006: 42)
22.	Avucunun içine almak	Khelşi daçera(Mamulia, 2006: 42)
23.	Ayağa kalkmak	Pekhze tsamodgoma (Mamulia, 2006: 43)
24.	Ayağı üzengide*	Tsali pekhis uzangşi kona (Mamulia, 2006: 44)
25.	Ayağına çelme takmak	Pekhis dadeba(Mamulia, 2006: 44)
26.	Ayağına düşmek	Pekhebşi çavardna(Mamulia, 2006: 44)
27.	Ayağına kira istemek	Pekhis kiris motkhovna(Mamulia, 2006: 44)
28.	Ayağını kaydırmak	Fekhis dadeba(Mamulia, 2006: 45)
29.	Ayağının altına almak	Fekhkveş gagdeba(Mamulia, 2006: 45)
30.	Ayak atmak	Pekhis dadgma(Mamulia, 2006: 45)
31.	Ayak basmak	Pekhis dadgma(Mamulia, 2006: 45)
32.	Ayak sürmek	Pekhis atreva (Mamulia, 2006: 47)
33.	Ayak uydurmak	Fekhis atskoba(Mamulia, 2006: 45)
34.	Bacakları kopmak	Fekhebis datskdoma(Mamulia, 2006: 48)
35.	Baş aşağı gitmek	Tavdakira dadgoma(Mamulia, 2006: 51)
36.	Baş göstermek	Tavi içina(Mamulia, 2006: 51)
37.	Baş koymak (bir yola)	Tavis gadadeba(Mamulia, 2006: 56)
38.	Başa çıkmak(bir şeyle biriyle)	Tavis gartmeva(Mamulia, 2006: 51)
39.	(bir şeyin)Başına geçmek	Tavşi maktseva(Mamulia, 2006: 51)
40.	Başına çıkarmak	Tavze dasma(Mamulia, 2006: 53)
41.	(birinin)Başına çıkmak	Tavs gasvla(Mamulia, 2006: 53)
42.	Başına... gelmek (birinin)	Tavs datkdoma(Mamulia, 2006: 53)
43.	Başından atmak	Tavidan moşoreba(Mamulia, 2006: 54)
44.	Başından defetmek	Tavidan motsileba(Mamulia, 2006: 57)
45.	Başından savmak	Tavidan moşoreba(Mamulia, 2006: 57)
46.	Başını ağrıtmak	Tavis atkieba(Mamulia, 2006: 54)
47.	Başını alamamak (bir şeyden)	Tavs ver moreva (Mamulia, 2006: 55)

48.	Başını istemek(birinin)	(misi) tavis motkhovna (Mamulia, 2006: 55)
49.	Başını kaşımaya (kaşıyacak) vakti olmamak	Tavis mosafkhani drois ar kona (Mamulia, 2006: 55)
50.	Başını kurtarmak	Tavis dakhvna(Mamulia, 2006: 56)
51.	Başını ortaya koymak	Tavis dadeba(Mamulia, 2006: 56)
52.	Başını sokmak (bir yere)	Tavis şergoba(Mamulia, 2006: 56)
53.	Başını taştan taşa vurmak	Tavis kvebze mikhla(Mamulia, 2006: 56)
54.	Başını vermek	Tavis şetsirva(Mamulia, 2006: 56)
55.	Baştan aşmak	Tavze gadasvla(Mamulia, 2006: 57)
56.	Belini doğrultmak	Tselşi gamartva(Mamulia, 2006: 57)
57.	Belini kırmak	Tselşi gatekhva(Mamulia, 2006: 57)
58.	Beyni bulanmak	Tvinis amğvrevva(Mamulia, 2006: 58)
59.	Beyni sulanmak	Tvinis gatskaleba(Mamulia, 2006: 58)
60.	Beynini kemirmek	Tvinis ghrghna(Mamulia, 2006: 59)
61.	Boğaz boğaza gelmek	Ermanetis kelşi tsvdoma(Mamulia, 2006: 63)
62.	Boynu eğri olmak (birine karşı)	Kedis modrekva(Mamulia, 2006: 65)
63.	(bir işe) Burnunu sokmak	Kvelaperşi tskviris çakopa (Mamulia, 2006: 67)
64.	Burun kıvrırmak	Tskviris abzueba (Mamulia, 2006: 67)
65.	Canı ağzına (boğazına) gelmek	Suli kelşi ebcineba(Mamulia, 2006: 70)
66.	Çenesi durmamak	Enad gakrepva(Mamulia, 2006: 82)
67.	Çenesi açılmak	Kbis moğeba(Mamulia, 2006: 82)
68.	Çenesini kapatmak	Piri aukra(Mamulia, 2006: 83)
69.	Dili açılmak	Enis amodgma(Mamulia, 2006: 92)
70.	Dili dönmemek	Ena ar ubrundeba(Mamulia, 2006: 93)
71.	Dili tutulmak	Enis çavardna(Mamulia, 2006: 93)
72.	Dilini yutmak	Enis çaklapva(Mamulia, 2006: 95)
73.	Diş bilemek (birine)	Kbilebis alesva(Mamulia, 2006: 96)
74.	Diş gıcırdatmak	Kbilebis grçiali(Mamulia, 2006: 96)
75.	Dişe dokunmak	Misi sakbiloa(Mamulia, 2006: 96)
76.	Diz çökmek	Mukhlis mokra(Mamulia, 2006: 96)

77.	Dize getirmek	Mukhlebeze daçokeba(Mamulia, 2006: 97)
78.	Dizlerine kapanmak(birinin)	Mukhlebsi çavardna(Mamulia, 2006: 97)
79.	Dizlerinin bağı çözülmek	Mukhlebis mokveta(Mamulia, 2006: 97)
80.	Dudağını (dudaklarını) ısırarak	Tuçis mokvneta(Mamulia, 2006: 100)
81.	Dudak (dudağını) bükme	Tuçis abzueba(Mamulia, 2006: 100)
82.	El açmak	Khelis gaşvera(Mamulia, 2006: 104)
83.	El ele vermek	Khelis şetskoba(Mamulia, 2006: 105)
84.	El kaldırmak	Khelis ağmartva(Mamulia, 2006: 115)
85.	El katmak	Khelis şeşveleba(Mamulia, 2006: 115)
86.	El koymak	Khelis dadeba(Mamulia, 2006: 115)
87.	El vermek	Khelis gamartva(Mamulia, 2006: 116)
88.	Elde tutmak	Khelşi çağdeba(Mamulia, 2006: 105)
89.	Elden ayaktan düşmek(kesilmek)	Khel-pekhis tsart meva (Mamulia, 2006: 105)
90.	Elden ele dolaşmak(gezmek)	Khelidan khelşi gadasvla(Mamulia, 2006: 106)
91.	Elden gitmek(bir şey)	Khelidan tsasvla(Mamulia, 2006: 106)
92.	Elden kaçmak	Khelidan daskhletva(Mamulia, 2006: 112)
93.	Ele alınmaz	Khelşi ar aigeba(Mamulia, 2006: 106)
94.	Ele almak	Khelis mokideba (sakmes) (Mamulia, 2006: 106)
95.	Ele geçirmek	Khelşi çağdeba(Mamulia, 2006: 113)
96.	Eli açık*	Khelgaşlili(Mamulia, 2006: 106)
97.	Eli kolu (eli ayağı) bağlı kalmak (durmak veya olmak)	Khel-pekh şekruli kopna(Mamulia, 2006: 107)
98.	Eli ayağı buz kesilmek (tutmamak) diğer bolum	Khel-pekhis tsartmeva(Mamulia, 2006: 107)
99.	Eli ayağı çözülmek(gevşemek)	Khel-pekhis moduneba(Mamulia, 2006: 107)
100.	Eli ayağı titremek	Khel-pekhis kankali(Mamulia, 2006: 108)
101.	Eli dar (darda)olmak	Khelmoçerili kopna(Mamulia, 2006: 109)
102.	Eli genişlemek	Khelis momartva(Mamulia, 2006: 114)
103.	(bir işe) Eli yatmak	Khelis gatsapva(Mamulia, 2006: 109)

104.	Eli olmak(bir işte)	Misi kheli urevia(Mamulia, 2006: 110)
105.	Eli sıkı*	Khelmoçerili(Mamulia, 2006: 111)
106.	Eli yatkın (bir işe)*	Khelgatsafuli(Mamulia, 2006: 110)
107.	Elinde kalmak	Khelşi şerçena(Mamulia, 2006: 111)
108.	Elinden bir iş (şey) gelmemek	Khelidan araperi gamosdis(Mamulia, 2006: 111)
109.	Eline almak	Khelşi ağeba (Mamulia, 2006: 112)
110.	Eline bakmak(birinin)	Khelebşi tskera(Mamulia, 2006: 112)
111.	Eline çabuk*	Khelstsrafi(Mamulia, 2006: 113)
112.	Eline düşmek	Khelşi çavardna(Mamulia, 2006: 113)
113.	(bir yerden, bir şeyden) Elini ayağını (eteğini) kesmek (çekmek)	Khel-pekhis amokveta (Mamulia, 2006: 114)
114.	Elini çabuk tutmak	Marcve khelis kona(Mamulia, 2006: 108)
115.	Eli cebine (cüzdanına veya kesesine) gitmemek (varmamak)	Cibeze khelis ar gakvra(Mamulia, 2006: 114)
116.	Elini kana bulamak (bulaştırmak)	Khelebis siskhlşi gasvra(Mamulia, 2006: 115)
117.	Elini kolunu bağlamak(birinin)	Khelebis şeboçva(Mamulia, 2006: 115)
118.	Elini sürmemek(bir şeye)	Khelis ar mokhleba(Mamulia, 2006: 116)
119.	Elini uzatmak	Khelis gatsodeba(Mamulia, 2006: 116)
120.	(bir şeye) Elini sürmemek	Khelis ar mokhleba(Mamulia, 2006: 116)
121.	Göz açıp kapayıncaya kadar	Tvalis dakhamkhamedaş (Mamulia, 2006:135)
122.	Göz alıcı*	Tval tsarmtatsi (Mamulia, 2006:136)
123.	Gözünü (gözlerini) kırpmadan	Tvalis daukhamkhameblad (Mamulia, 2006:137)
124.	Göz koymak	Tvalis dadgma (Mamulia, 2006:137)
125.	Göz yummak	Tvalebis dakhuçva (Mamulia, 2006:138)
126.	Gözden kaybolmak	Tvals mipareba (Mamulia, 2006:138)
127.	Gözden uzaklaşmak	Tvals moşoreba (Mamulia, 2006:138)
128.	Göze çarpmak	Tvalşi mokhvedra (Mamulia, 2006:139)

129.	Göze göz / Dişe diş	Tvali, tvalisa tsil; kbili kbilisa tsil (Mamulia, 2006:139)
130.	Gözü arkada kalmak	Tvalebi ukan darça (Mamulia, 2006:140)
131.	Gözü (gözleri) dönmek	Tvalebis gadmotrialeba (Mamulia, 2006:140)
132.	Gözü (gözleri) kararmak	Tvalt dabneleba (Mamulia, 2006:141)
133.	Gözleri parlamak (parıldamak)	Tvalebis bitskinva (Mamulia, 2006:141)
134.	Gözü yolda (yollarda) kalmak (olmak)	Tvalebis gzaze darçena (Mamulia, 2006:141)
135.	Gözlerinden okumak	Tvalebşi kgitkhva (Mamulia, 2006:142)
136.	Gözlerine inanmamak	Tvalebze ar dacereba (Mamulia, 2006:142)
137.	Gözlerini devirmek	Tvalebis gadmotrialeba (Mamulia, 2006:142)
138.	Gözü (gözleri) açılmak	Tvalis akhela (Mamulia, 2006:143)
139.	Gözü değmek	Tvalis tsema (Mamulia, 2006:143)
140.	(bir şeyi) Gözü gibi sakınmak (saklamak veya esirgemek)	Tvalis çinivit gaprtkhileba (Mamulia, 2006: 144)
141.	Gözü (gözleri) kaymak (kaçmak)	Tvalis gaktseva (Mamulia, 2006:146)
142.	Gözden (gözünden) kaçmak	Tvalidan araperi gamoepareba(Mamulia, 2006:146)
143.	Gözüne (gözlerine) bakmak	Tvalebşi tsjera(Mamulia, 2006:146)
144.	Gözünü (gözlerini) kan bürümek	Tvalebşi siskhils motsola(Mamulia, 2006:148)
145.	Gözünün önünden geçmek	Tvalttsin tsarmodgena(Mamulia, 2006:149)
146.	Kafa sallamak	Tavis gakneva(Mamulia, 2006: 178)
147.	Kafa (kafasını) ütölemek	Tavgzis abneva(Mamulia, 2006: 176)
148.	Kafanı taştan taşa çarpmak (vurmak)	Tavşi kvis tsema(Mamulia, 2006: 178)
149.	Kafası işlemek (çalışmak)	Tavis muşaoba(Mamulia, 2006: 175)
150.	Kafası şişmek	Tavis gasiveba(Mamulia, 2006: 176)
151.	Kafasına girmek	Tavşi şesvla(Mamulia, 2006: 176)
152.	Kafasına koymak	Tavşi çadeba(Mamulia, 2006: 177)

153.	Kafasını toplamak	Tavši ragatsebis dalageba(Mamulia, 2006: 178)
154.	Kalbi parçalanmak	Gulis daglecva (datsıtskvna) (Mamulia, 2006: 181)
155.	Kalbi sızlamak	Gulis kvnesa(Mamulia, 2006: 181)
156.	Kalbe (kalbine) doğmak	Gulşi gavleba(Mamulia, 2006: 182)
157.	Kalbini açmak	Gulis gadaşla(Mamulia, 2006: 183)
158.	Kalp (kalbini) kazanmak (fethetmek)	Gulis mogeba(Mamulia, 2006: 183)
159.	Kalp (kalbini) kırmak	Gulis gatekhva(Mamulia, 2006: 181)
160.	Kitap kurdu*	Tsignis tçia (Mamulia, 2006: 96)
161.	Kulağına gelmek	Kuramde misula(Mamulia, 2006:210)
162.	Kulağına inanmamak	Kurebis ar dacereba(Mamulia, 2006:210)
163.	(birinin) Kulağını çekmek	Kuris atseva (Mamulia, 2006:209)
164.	(bir şeye) Kulak vermek	Kuris mtsema (Mamulia, 2006:210)
165.	Kulaklarına kadar kızarmak	Kurebamde gatsileba(Mamulia, 2006:210)
166.	Midesi bulanmak	Gulis areva(Mamulia, 2006: 225)
167.	Omuz silkmek	Mkhrebis açeçva(Mamulia, 2006: 235)
168.	Omuz vermek	Mkharşi amodgoma(Mamulia, 2006: 235)
169.	Sırt (sırtını) çevirmek	Zurği aktsia(Mamulia, 2006: 261)
170.	Sırtı yere gelmek	Beçebit mitsas gakroba(Mamulia, 2006: 260)
171.	Sırtı yere gelmemek	Beçebit mitsas gakroba(Mamulia, 2006: 261)
172.	Tatlı dil*	Tkbili ena(Mamulia, 2006: 273)
173.	Yufka yürekli*	Gulçvili(Mamulia, 2006: 302)
174.	Yüreği çarpmak	Gulis apantskaleba(Mamulia, 2006: 300)
175.	Yüreği cız etmek (cızlamak)	Gulma reçkhi uko(Mamulia, 2006: 299)
176.	Yüreği kaldırmamak	Guli ver itans (Mamulia, 2006: 300)
177.	Yüreği parçalanmak	Gulis dapletva(Mamulia, 2006: 301)
178.	Yüreği sıkılmak	Gulis şekumşva(Mamulia, 2006: 301)
179.	Yüreği şişmek	Gulis gasiveba(Mamulia, 2006: 301)
180.	Yüreği sızlamak	Gulis kvnesa(Mamulia, 2006: 301)

181.	Yüreği titremek	Gulis kankali(Mamulia, 2006: 301)
182.	Yüreği yanmak	Gulis datsva(Mamulia, 2006: 301)
183.	Yüreği yaralı*	Guldakodili(Mamulia, 2006: 301)
184.	Yüreği yerinden oynamak	Gulis saguledan amovardna(Mamulia, 2006: 302)
185.	Yüreğinden geçmek	Gulşi gavleba(Mamulia, 2006: 302)
186.	(birinin)Yüreğine işlemek	Gulze mokhvedra(Mamulia, 2006: 302)
187.	Yüzü gülmek	Sakhe utsinis(Mamulia, 2006: 304)
188.	Yüzü kalmamak	Pirs ağar kona(Mamulia, 2006: 305)
189.	Yüzüne bakılır olmak	Sakheze ara uşavs(Mamulia, 2006: 306)
190.	Yüzüne bakılmaz olmak	Sakheze ar şekhedeba(Mamulia, 2006: 306)
191.	Yüzüne bakmamak	Zedats ar şekhedva(Mamulia, 2006: 306)
192.	Yüzünü buruşturmak(ekşitmek)	Sakhis moçmukhvna(Mamulia, 2006: 307)
193.	Yüzünün derisi kalın	Skeli kanis kona(Mamulia, 2006: 308)
194.	Başını sokmak (bir yere)	Tavis şergoba (Mamulia, 2006: 56)
195.	Başını taştan taş vurmak	Tavis kvebze mikhla (Mamulia, 2006: 56)
196.	Taş kalpli*	Gulkva (Mamulia, 2006: 300)

Tablo 2:
En Az Bir Kelimesi Ortak ve Anlam Bakımından Aynı Olan Deyimler

	Türkiye Türkçesi	Gürcüce	Türkçe Çeviri
1.	(bir şeye) Gözü gitmek	Tvalis gaktseva (Mamulia, 2006: 144)	Gözü kaçmak
2.	(bir şeye) Kulak (kulaklarını) tıkamak	Kurebşi bamba avks (Mamulia, 2006: 208)	Kulağında pamuk var
3.	(bir şeye) Yüzü olmamak	Piri ar akvs (Mamulia, 2006: 305)	Yüzü yok
4.	(bir yere) Ayağı alışmak	Pekhis atskoba (Mamulia, 2006: 43)	Ayak uydurmak
5.	(biri ötekinin) Ayağının pabucu olamamak	Misi pekhis mtvradats ar ghirs (Mamulia, 2006: 46)	Onun ayağının tozu kadar değeri yok
6.	(birine) Ağzının payını (ölçüsünü) vermek	Tavisi adgilis miçena (Mamulia, 2006: 27)	Kendi yerini vermek

7.	(birini) Ağzını dilini bağlamak	Piris akvra (Mamulia, 2006: 94)	Ağzını bağlamak
8.	(birinin) Eli ayağı (olmak)	Marcvena kheli gakhdoma (Mamulia, 2006: 107)	Sağ eli olmak
9.	Açtı ağzını açtı yumdu gözünü	Piri mihko (mokhsna) (Mamulia, 2006: 25)	Ağzını açtı
10.	Ağız değiştirmek	Piris gatekhva (Mamulia, 2006: 26)	Ağız kırmak
11.	Ağız yaymak	Sitkvis banze agdeba (Mamulia, 2006: 27)	Söz yaymak
12.	Ağızdan ağıza dolaşmak (geçmek)	Katsidan katsze gadasvla (Mamulia, 2006: 19)	Kişiden kişiye geçmek
13.	Ağzı açık kalmak	Piris dageba (Mamulia, 2006: 25)	Ağzını açmak
14.	Ağzı açık (bir karış) kalmak	Piri ert mtkaveldze daagho (Mamulia, 2006: 26)	Ağzını bir karış açtı.
15.	Ağzı süt kokmak	Pirze rdzis ar şeşroba (Mamulia, 2006: 21)	Ağzıda süt kurumamak
16.	Ağzı var dili yok	Ena mutselşi akvs çavardnili (Mamulia, 2006: 24)	Dili midesine düşmüş sanki
17.	Ağzı var dili yok.	Ena çavardnili kopna (Mamulia, 2006: 20)	Dili içine düşmüş gibi olmak
18.	Ağzına bir kemik atmak	Dzvlis migdeba (Mamulia, 2006: 22)	Kemik atmak
19.	Ağzına kilit takmak (vurmak)	Pirşi butis çaçra (Mamulia, 2006: 94)	Ağzına top koymak
20.	Ağzına kilit takmak (vurmak)	Pirze boklomis dadeba (Mamulia, 2006: 23)	Ağzına kilit koymak
21.	Ağzına kira istemek	Laparakis kiris motkhovna (Mamulia, 2006: 23)	Konuşmak için kira istemek
22.	Ağzına sakız olmak (Birinin).	Vinmes kbaşi çavardna (Mamulia, 2006: 19)	Birinin ağzına düşmek

23.	Ağızına taş almak	Pirşı tsklis çağubeba (Mamulia, 2006: 23)	Ağızını suyla doldurmak
24.	Ağızına tıkmak	Pirs ver amoukerav (Mamulia, 2006: 22)	Ağızını dikemezsin
25.	Ağızına vur lokmasını al	Tavşı rom çaartka, khmas ar amoiğebis (Mamulia, 2006: 23)	Kafasına vursan sesini çıkarmaz
26.	Ağızından kaçırmak	Sitkvis tsamotsdena (Mamulia, 2006: 25)	Laf kaçırmak
27.	Ağızını bozmak	Piri aimkrala (Mamulia, 2006: 25)	Ağızı (kötü) kokuyor
28.	Ağızını burnunu dağıtmak (kırmak, parçalamak)	Tskvir-piris gaertianeba (Mamulia, 2006: 26)	Ağızını burnunu birleştirmek
29.	Ağızını kiraya vermek	Pirşı tskali çağuba? (Mamulia, 2006: 26)	Ağızına su mu doldurdun?
30.	Ağızının içine bakmak	Tvalebşı şestsitsinebs (Mamulia, 2006: 27)	Gözlerine bakıyor.
31.	Ateş püskürmek	Piridan tsetskhlis prkveva (Mamulia, 2006: 66)	Ağızından ateş püskürmek
32.	Avuç (avucunu) açmak	Khelis gaşvera (Mamulia, 2006: 42)	El açmak
33.	Avucunun içi gibi bilmek	Khuti titivit tsodna (Mamulia, 2006: 42)	Beş parmağı gibi bilmek
34.	Avurdu avurduna geçmek	Kbebi çatsvevnia (Mamulia, 2006: 43)	Avutları çökmüş.
35.	Ayağı ile gelmek	Tavisi pekhit mosvla (Mamulia, 2006: 43)	Kendi ayağı ile gelmek
36.	Ayağı yerden kesilmek	Pekhis amokveta(Mamulia, 2006: 43)	Ayağı kesilmek
37.	Ayağına(ayaklarına) kapanmak	Pekhebşı çavardna (Mamulia, 2006: 45)	Ayağına düşmek

38.	Ayağının altına karpuz kabuğu koymak	Pekhis gamodeba (Mamulia, 2006: 44)	Ayağına çelme takmak
39.	Ayağının bağını çözmek	Khel-pekhis gakhnsa (Mamulia, 2006: 45)	Ellerini ve ayaklarını çözmek
40.	Ayak bağı olmak	Borkilad ktseva (Mamulia, 2006: 44)	Kelepçesi olmak
41.	Ayak diremek	Fekhis ar motsvla (Mamulia, 2006: 45)	Ayağını kıpırdatmamak
42.	Ayakları geri geri gitmek	Pekhebis ukan darçena (Mamulia, 2006: 46)	Ayakları geri kalmak
43.	Ayakları yere değmemek	Mitsaze pekhis ar dakareba (Mamulia, 2006: 47)	Ayakları yere dokunmamak
44.	Ayaklarına(ayağına) kara su (sular) inmek	Mukhlebsi tsklis çadgoma (Mamulia, 2006: 44)	Dizlerinde sular inmek
45.	Bacakları tutmaz olmak	Fekhebis ver grdznoba (Mamulia, 2006: 48)	Bacakları hissedememek
46.	Baş başa vermek	Mkharşi amodgoma (Mamulia, 2006: 50)	Omuz omuza vermek
47.	Baş etmek	Tavis mobma (Mamulia, 2006: 55)	Başı bağlamak
48.	Başı kazan gibi olmak	Tavis gasiveba (Mamulia, 2006: 52)	Başı şişmek
49.	Başı yastık yüzü görmemek	Tavis balışze ver dadeba (Mamulia, 2006: 52)	Başı yastığa koyamamak
50.	Başı yerine gelmek	Gons mosvla (Mamulia, 2006: 52)	Kendine gelmek
51.	Başı yumuşak*	Rbili khasiatis (Mamulia, 2006: 52)	Huyu yumuşak
52.	Başına vur ağzından lokmasını al	Tavşi rom çartka khmas ar amoiğebis (Mamulia, 2006: 54)	Başına vursan sesini çıkarmaz
53.	Başında değirmen çevirmek(birinin)	Tavis akhda (Mamulia, 2006: 54)	Başını (kafasını) açmak

54.	Başında kavak yeli esmek	Tavşi krola (Mamulia, 2006: 54)	Başında esmek
55.	Başından aşağı kaynar sular dökülmek	Tsivi tskali gadaeskha (Mamulia, 2006: 54)	Soğuk su döküldü (üzerine)
56.	Başını ateşlere yakmak	Tavis tsetskhliši çagdeba (Mamulia, 2006: 55)	Başını ateşe atmak
57.	Başını koltuğunun altına almak	Tavis gatsirva (Mamulia, 2006: 56)	Başını bağışlamak
58.	Başını yakmak	Tavis gamolakeba (Mamulia, 2006: 51)	Başı bozulmak
59.	Beli bükülmek	Tselşi gatskveta (Mamulia, 2006: 57)	Beli koparılmak
60.	Beynine girmek	Tavşi şesvla (Mamulia, 2006: 58)	Kafasına girmek
61.	Bir baştan (uçtan) bir başa (uca)	Tavidan pekhebamde (Mamulia, 2006: 57)	Baştan ayağa kadar
62.	Boynu armut sapına dönmek	Kelis gatsvrileba (Mamulia, 2006: 65)	Boynu inceltmek
63.	Boynuna almak	Tavis tavze ageba (Mamulia, 2006: 65)	Kendine almak
64.	Burnu havada*	Tskhviris magla atseva (Mamulia, 2006: 66)	Burnunu yukarı kaldırmak
65.	Burnu(bile) kanamamak	Siskhilis daugvrelad (Mamulia, 2006: 66)	Kan dökülmeden
66.	Burnundan (fitil fitil) gelmek	Tskviridan dzmrad amodena (Mamulia, 2006: 66)	Burnundan sirke dökülmek
67.	Burnunun direği kırılmak (düşmek)	Tskhviri moengra (Mamulia, 2006: 66)	Burnu yıkıldı.
68.	Burnunun ucunu görmemek	Erti orad eçvenebe (Mamulia, 2006: 67)	Biri iki görmek
69.	Çene yormak	Enis amaod dağla (Mamulia, 2006: 83)	Dilini boşuna yormak

70.	Çenesini tutmak	Enaze kbilis daçera (Mamulia, 2006: 83)	Dilini dişiyle tutmak
71.	Ciğeri sızlamak	Gul-mutseli etsvis (Mamulia, 2006: 77)	Ciğeri yanıyor
72.	Ciğeri yanmak	Guli stskdeba (Mamulia, 2006: 77)	Kalbi yanmak
73.	Ciğerine işlemek(birinin)	Gulze mokhvedra (Mamulia, 2006: 78)	Kalbine işlemek
74.	Ciğerini okumak(birinin)	Gulis nadebs kitkhulobs (Mamulia, 2006: 78)	Kalbinin üzerindeki okur.
75.	Ciğerini yakmak (birinin)	Gulis datsva (Mamulia, 2006: 78)	Kalbini yakmak (birinin)
76.	Dil ebesi*	Enamakhvilia (Mamulia, 2006: 91)	Dili keskin
77.	Dil(diller) dökmek	Ena daitapla (Mamulia, 2006: 91)	Diline bal sürdü.
78.	Dile kolay*	Satkmelad advili (Mamulia, 2006: 92)	Söylemesi kolay
79.	Dile(dillere) düşmek	Khalkis kbaşı çavrdna (Mamulia, 2006: 92)	Milletin ağzına düşmek
80.	Dili pabuç kadar	Mtsare ena (Mamulia, 2006: 92)	Acı dilli
81.	Dilinde tüy bitmek	Enis gatsiveba (Mamulia, 2006: 93)	Dili soğudu.
82.	Dilini kesmek (kesip oturmak)	Enis damokleba (Mamulia, 2006: 94)	Dilini kısaltmak
83.	Dilini kesmek (kesip oturmak)	Enis mutselşi çağdeba (Mamulia, 2006: 92)	Dilini karnına koymak(atmak)
84.	Dilini tutmak	Enaze kbilis daçera (Mamulia, 2006: 95)	Dilini dişiyle tutmak
85.	Dilini yutmak	Enis gadaklapva? (Mamulia, 2006: 26)	Dilini mi yuttun?

86.	Dilinin altında bir şey olmak	Enis kavili (Mamulia, 2006: 95)	Dili kaşınmak
87.	Dilinin ucunda	Enis tsverze dgoma (Mamulia, 2006: 95)	Dilinin ucunda durmak
88.	Dirsek çevirmek	Zurgis şektseva (Mamulia, 2006: 96)	Sırtını çevirmek
89.	Dizini(dizlerini) dövmek	Tavşi tsema (Mamulia, 2006: 97)	Başını dövmek
90.	El el üstünde oturmak	Gulkheldakrefili cdoma (Mamulia, 2006: 104)	Eli göğsünde oturmak
91.	El çekmek	Tavs anebebs (Mamulia, 2006: 114)	Başını çeker.
92.	Elde avuçta (bir şey) kalmamak	Kheltsarieli darçena (Mamulia, 2006: 105)	Eli boş kalmak
93.	Elde avuçta (bir şey) kalmamak	Kheltsarieli darça (Mamulia, 2006: 105)	Eli boş kaldı.
94.	Elden çıkarmak	Khelidan gaşveba (Mamulia, 2006: 106)	Elden bırakmak
95.	Ele avuca sığmamak	Khelidan skhlteba (Mamulia, 2006: 106)	Elden kayıyor.
96.	Eli ağır*	Neli kheli akvs (Mamulia, 2006: 107)	Yavaş eli var
97.	Eli ağır*	Neli khelis patroni (Mamulia, 2006: 18)	Yavaş el sahibi
98.	Eli armut devşirmek	Khel-pekhl şekruli (Mamulia, 2006: 107)	Eli ayağı bağlı
99.	Eli ayağı tutmak	Mukhlebi ağar emorçileba (Mamulia, 2006: 108)	Dizleri tutamamak
100.	Eli dursa ayağı durmaz	Misi gaçereba ar aris (Mamulia, 2006: 109)	Duracağı yok.
101.	Eli ekmek tutmak	Puris puli akvs (Mamulia, 2006: 109)	Ekmek parası var.

102.	Eli hafif*	Kargi kheli akvs (Mamulia, 2006: 109)	Eli iyi
103.	Eli kalem tutmak	Kalami uçris (Mamulia, 2006: 109)	Kalemi kesiyor
104.	Eli uzun*	Mrude khelis patroni (Mamulia, 2006: 110)	Eli yamuk
105.	Eli varmamak(gitmeme)	Guli ar miudis (Mamulia, 2006: 110)	Kalbi varmamak
106.	Elinden hiçbir şey kurtulmamak	Khelidan kvelaperi gamosdis (Mamulia, 2006: 111)	Elinden her şey çıkıyor
107.	Eline ayağına düşmek (sarılmak, kapanmak)	Pekhebşi uvardeba (Mamulia, 2006: 112)	Ayağına düşüyor
108.	Eline eteğine doğru	Sufta khelebis mkone (Mamulia, 2006: 113)	Elleri temiz
109.	Eline eteğine sarılmak	Khel-pekhis dakotsvna (Mamulia, 2006: 113)	Elini ayağını öpmek
110.	Eline geçmek	Khelşi çavardna (Mamulia, 2006:113)	Eline düşmek
111.	Eline su dökemez (birinin)	Khelebs ulokavs (Mamulia, 2006: 114)	Elini yalıyor
112.	Elini kolunu sallaya sallaya gelmek	Kheltsarieli dabruneba (Mamulia, 2006: 115)	Eli boş dönmek
113.	Elini kolunu sallaya sallaya gezmek	Udardelad siaruli (Mamulia, 2006: 115)	Dertsiz dolaşmak
114.	Elini sıcak sudan soğuk suya sokmamak	Khelis ar gandzreva (Mamulia, 2006: 115)	Elini kıpırdatmamak
115.	Elini vicdanına koymak	Gulze khelis dadeba (Mamulia, 2006: 116)	Elini kalbine koymak
116.	Göz (gözünün) ucuyla bakmak	Tserad kureba (Mamulia, 2006: 137)	İmalı bakmak
117.	Göz banyosu*	Tvalistvis tsklis dalevineba (Mamulia, 2006: 136)	Göze su içirmek

118.	Göz boyamak	Tvalis akhveva (Mamulia, 2006: 147)	Göz bağlamak
119.	Göz göre göre*	Tvals da khels şua (Mamulia, 2006: 136)	Gözle el arasında
120.	Göz göze gelmek	Tvalis tvalşi gakra (Mamulia, 2006: 136)	Göz göze girmek
121.	Göz gözü görmemek	Tvaltan tits ver miitan (Mamulia, 2006: 136)	Gözüne parmağını götüremezsiniz
122.	Göz hapsine almak	Tvalis ar motsileba (Mamulia, 2006: 136)	Gözünü almamak
123.	Göz kırmak	Tvalis çakvra (Mamulia, 2006: 136)	Göz kırmak
124.	Göz kulak olmak	Tvalkuris devneba (Mamulia, 2006: 137)	Göz-Kulak ile kontrol etmek
125.	Gözden (gözünden) kaçırmak	Tvals da khels şua dakargva (Mamulia, 2006: 138)	Gözle el arasında kaybetmek
126.	Gözden(gözünden) sürmeyi çalmak(çekmek)	Tvalidan betsvi atsla (Mamulia, 2006: 138)	Gözden tüy(kıl) almak
127.	Göze batmak	Tvalşi eklad çasoba (Mamulia, 2006: 139)	Göze diken batmak
128.	Gözleri buğulanmak (bulutlanmak)	Tvalebi ebindeba (Mamulia, 2006: 140)	Gözleri kararmak
129.	Gözleri kan çanağına dönmek(kanlanmak)	Tvalebi siskhlit avseba (Mamulia, 2006: 141).	Gözleri kanla dolmak
130.	Gözlerini dört açmak	Asi tvalis da asi kuris gamobma (Mamulia, 2006: 142)	Yüz gözle ve yüz kulakla takip etmek
131.	Gözlerini fal taşı gibi açmak	Tvalebis gapartoeba (Mamulia, 2006: 140)	Gözleri genişlemek
132.	Gözü dışarda	Tvalis gaaret darçena (Mamulia, 2006: 143)	Gözü dışarda kalmak

133.	Gözü dünyayı görmemek	Tvalebit vegarapris şemçneva (Mamulia, 2006: 144)	Gözleri hiçbir şeyi görmemek
134.	Gözü kalmak	Tvalis zed darçena (Mamulia, 2006: 144)	Gözü üstünde kalmak
135.	Gözü (gözleri) kaymak (kaçmak)	Tvali skhvisken gaurbis (Mamulia, 2006: 109)	Gözü başkasına kaçmak
136.	Gözü(gözleri) kaymak (kaçmak)	Tvlalebis aket iket tsetseba (Mamulia, 2006:141)	Gözleri buraya oraya bakmak
137.	Gözünde (gözlerinde) şimşek (şimşekler) çakmak	Tvalebidan tsetskhli kveseba (Mamulia, 2006: 142)	Gözlerden ateş çakmak
138.	Gözünde büyümek	Tvalşi amagleba (Mamulia, 2006: 145)	Gözünde yükselmek
139.	Gözünde tütme	Tvalidan arşordeba (Mamulia, 2006: 145)	Gözünün önünden ayrılmamak
140.	Gözüne uyku girmemek	Tvalze dzili ar ekareba (Mamulia, 2006: 147)	Gözüne uyku dokunmamak
141.	Gözünü (gözlerini) (bir şeye) dikmek	Tvalis dadgma (Mamulia, 2006: 142)	Göz koymak
142.	Gözünü toprak doyursun	Tvalis ar gadzğoma (Mamulia, 2006: 142)	Gözü doymamak
143.	İnsan eli değmemiş (dokunmamış)	Khelukhlebeli (Mamulia, 2006: 104)	El değmemiş
144.	Kafa patlatmak	Tavis mtvrevi (Mamulia, 2006: 178)	Kafa kırmak
145.	Kafa yormak	Tavis mtvrevi (Mamulia, 2006: 178)	Kafa kırmak
146.	Kafadan atmak	Sitkvis tsamosrola (Mamulia, 2006: 175)	Söz atmak
147.	Kafası bulanmak	Gonebis dabindva (Mamulia, 2006: 175)	Zihni bulanmak

148.	Kafası kazan (gibi)olmak	Tavis gasiveba (Mamulia, 2006: 176)	Kafası şişmek
149.	Kafası yerinde olmamak	Tavi ar umuşavebs (Mamulia, 2006: 176)	Kafası çalışmıyor
150.	Kafasına vura vura	Tavze dadgomit (Mamulia, 2006: 177)	Başında dura dura
151.	Kalbi ağzına gelmek	Gulis kelşi mobcineba (Mamulia, 2006: 180)	Kalbi boğazına gelmek
152.	Kalbi çarpmak	Gulis kankali (Mamulia, 2006: 180)	Kalbi titremek
153.	Kalbi kararmak	Gulze ghrubeli atsveba (Mamulia, 2006: 181)	Kalbine bulut çöküyor.
154.	Kalbini çalmak	Gulis monadireba (Mamulia, 2006: 183)	Kalbini avlamak
155.	Kalbini okumak	Gulşi khedva (Mamulia, 2006: 183)	Kalbine bakmak
156.	Kalın kafalı*	Khis taviani (Mamulia, 2006: 185)	Odun kafalı
157.	Kaşla göz arasında	Tvalsa da khels şua (Mamulia, 2006: 194)	Gözle el arasında
158.	Kazan kaldırmak	Tavis atseva (Mamulia, 2006: 55)	Başkaldırmak
159.	Kulağı delik*	Makhvili kuris kona (Mamulia, 2006: 208)	Keskin kulaklı olmak
160.	Kulağına girmemek	Tavşi şesvla (Mamulia, 2006: 208)	Kafasına girmek
161.	Kulak asmak	Kuris dagdeba (Mamulia, 2006: 209)	Kulak atmak(yere)
162.	Kulak kabartmak	Kurebis dagrdzeleba (Mamulia, 2006: 209)	Kulak uzatmak
163.	Omuz vermek	Mkharis daçera (Mamulia, 2006: 261)	Omuz tutmak
164.	Omuzda taşımak	Khelisgulze tareba (Mamulia, 2006: 235)	Avucunda taşımak

165.	Omzuna binmek(birinin)	Mkhrebze datsola (Mamulia, 2006: 234)	Omuzlarına yatmak
166.	Saçını başını yolmak	Tmebis datsitskvna (Mamulia, 2006: 56)	Saçları yolmak
167.	Sırt sırta vermek	Mkhari mkhars mistses (Mamulia, 2006: 260)	Omuz omuza vermek
168.	Sırtına almak	Tavistavze ageba (Mamulia, 2006: 260)	Başına almak
169.	Sırtında yumurta küfesi olmamak	Dasakargavi araperi akvs (Mamulia, 2006: 261)	Kaybedecek bir şey yok
170.	Sırtından atmak	Tavidan moşoreba (Mamulia, 2006: 261)	Kafasından atmak
171.	Suratı sirke satmak	Sakheze dzmris çamodena (Mamulia, 2006: 305)	Yüzünden sirke akmak
172.	Yüreği ağzına gelmek	Gulis kelşi mobcena (Mamulia, 2006: 299)	Yüreği boğazına gelmek
173.	Yüreği bayılmak	Gulis tsasvla (Mamulia, 2006: 299)	Yüreği gitmek
174.	Yüreği kan ağlamak	Gulidan siskhli sdis (Mamulia, 2006: 302)	Yüreğinden kan akıyor
175.	Yüreği rahatlamak	Gulze malamod dadeba (Mamulia, 2006: 301)	Kalbine derman koymak
176.	Yüreği tükenmek	Gulis gatsvrileba (Mamulia, 2006: 301)	Kalbi incelmek
177.	Yüreği yarılmak	Gulis gaskdoma (Mamulia, 2006: 302)	Kalbi patlamak
178.	Yüreğine kar yağmak	Guls eçvis çia ğrgnis (Mamulia, 2006: 302)	Yüreği şüphelere düşmek
179.	Yüreğine od (ateş) düşmek	Gulze tsetkhliis mokideba (Mamulia, 2006: 302)	Yüreğinde ateş çıkmak
180.	Yüreğini boşaltmak(dökmek)	Gulis gadaşala (Mamulia, 2006: 303).	Yüreğini açtı.
181.	Yüreğinin yağı (yağları) erimek	Gulis gadnoba (Mamulia, 2006: 303)	Kalbi erimek

182.	Yüz çevirmek	Piris mibruneba (Mamulia, 2006: 307)	Ağız çevirmek
183.	Yüzü ak	Pirnateli (Mamulia, 2006: 304)	Yüzü aydın
184.	Yüzüne gülmek	Pirşi sitsili (Mamulia, 2006: 304)	Ağızına gülmek
185.	Yüzüne vurmak (çarpmak)	Pirşi mikhla (Mamulia, 2006: 307)	Ağızına vurmak

Tablo 3:
Kelime Seçimi Bakımından Farklı ve Anlam Bakımından Aynı Olan Deyimler

	Türkiye Türkçesi	Gürcüce	Türkçe Çeviri
1.	(bir şey, birinin) Ağızının kaşığı (kalıbı, lokması) olmamak	Mastan ver mova (Mamulia, 2006: 27)	Ona gelemmez
2.	(bir yerden, bir şeyden)Elini ayağını(eteğini) kesmek (çekmek)	Tavis danebeba (Mamulia, 2006: 114)	Başını bırakmak
3.	(birinden, bir şeyden) Ağız yanmak	Kisris motekhva (Mamulia, 2006: 22)	Boynu kırılmak
4.	(birine) Açık olmak	Sulita da gulit (Mamulia, 2006: 75)	Canla ve kalple
5.	(birini) Avucunun içinde tutmak	Tavs evleba (Mamulia, 2006: 42)	Etrafında dönmek
6.	(birinin)Başına çorap örmek	Makhis dageba (Mamulia, 2006: 53)	Tuzak kurmak
7.	(birinin)Başını nâra yakmak	Tsetskhliši çağdeba (Mamulia, 2006: 56)	Ateşe atmak(birini)
8.	Ağız açık ayran delisi (budalası)	Unakhavivit moktseva (Mamulia, 2006: 19)	Daha önce görmemiş gibi davranmak
9.	Ağız bozuk*	Mkrali enis patroni (Mamulia, 2006: 20)	Pis dile sahip olmak
10.	Ağız kara*	Tsudi enisa (Mamulia, 2006: 21)	Kötü dili var

11.	Ağzında bakla ıslanmamak	Enis gastsreba (Mamulia, 2006: 23)	Dili önden gitmek
12.	Ağzında bakla ıslanmamak	Kvelapris dapkva (Mamulia, 2006: 24)	Her şeyi öğretmek
13.	Ağzını aramak(yoklamak)	Kbilis mosincva (Mamulia, 2006: 25)	Dişini kontrol etmek
14.	Ağzını havaya (poyraza) açmak	Tsarielze darçena (Mamulia, 2006: 26)	Boşa kalmak
15.	Ağzını sıkı(peki) tutmak	Enaze kbilis daçera (Mamulia, 2006: 26)	Dile diş bastırmak
16.	Ağzının perhizi yok	Ena tsin ustsrebs (Mamulia, 2006: 27)	Dili önden gidiyor
17.	Aklına düşmek	Tvalebşi napertsklis gaelveba (Mamulia, 2006: 141)	Gözlerinde kıvılcım parıldamak
18.	Ayağı düşmek	Gza ikit hkonda (Mamulia, 2006: 43)	Yolu o taraftaydı.
19.	Ayağı(ayakları) suya ermek	Azrze mosvla (Mamulia, 2006: 43)	Aklı başına gelmek
20.	Ayağına sıcak su mu soğuk su mu dökelim?	Romelma karma gadmogagdo (Mamulia, 2006: 44)	Hangi rüzgâr düşürdü seni?
21.	Ayağının bastığı yerde ot bitmez.	Kvelas moşkhamva (Mamulia, 2006: 45)	Herkesi zehirlemek
22.	Ayağının pabucunu başına giymek	Tavi gautola (Mamulia, 2006: 46)	Kendine denk saymak
23.	Ayağının tozu ile	Sulis moutkmelad (Mamulia, 2006: 46)	Nefes bile almadan
24.	Ayaklı kütüphane*	Tsotskhali entsiklopedia (Mamulia, 2006: 46)	Canlı ansiklopedi
25.	Başı göğze ermek(değmek)	Tskviris abzueba (Mamulia, 2006: 52)	Burnunu kaldırmak
26.	Başına devlet(talih) kuşu konmak	Bedis gağimeba (Mamulia, 2006: 53)	Kaderi gülümsemek

27.	Başını kaldırmamak (kaldıramamak)	Dge da gamis gastsoreba (Mamulia, 2006: 55)	Gündüz ve gece aynı olmak
28.	Bıkkınlık gelmek	Kelşi amosvla (Mamulia, 2006: 66)	Boğazına çıkmak
29.	Bin bir ayak bir ayak üstünde	Nemsi ar çavardeba (Mamulia, 2006: 60)	İğne (bile) düşmemek
30.	Bir tahtası eksik	Tavşi dartkmuli (Mamulia, 2006: 175)	Kafasına vurulmuş
31.	Burnundan kıl aldırmamak*	Titsats ver dakarebs (Mamulia, 2006: 67)	Parmağını bile dokunduramazsın
32.	Çene çalmak	Enis kavili (Mamulia, 2006: 82)	Dili kaşınmak
33.	Çenesi düşmek	Tsertilis dasma ar itsis (Mamulia, 2006: 82)	Nokta koymayı bilmiyor.
34.	Ciğeri beş(on) para etmemek	Kapikia misi pasi (Mamulia, 2006: 77)	(1)Kuruş kadar değersiz
35.	Ciğerimin köşesi	Çemi sulis natsili (Mamulia, 2006: 78)	Canımın parçası
36.	Ciğerini(delip) delmek (geçmek)	Gulis daserva (Mamulia, 2006: 78)	Kalbini kesmek
37.	Devede kulak (kulak gibi) kalmak 90	Zghvaşi tsveri (Mamulia, 2006: 90)	Denizde damla
38.	Dilden dile dolaşmak*	Kvekanas modeba (Mamulia, 2006: 92)	Ülkeye yayılmak
39.	Dili çözülmek	Piris moşveba (Mamulia, 2006: 93)	Ağzını gevşetmek
40.	Dili damağına yapışmak (dili damağı kurumak)	Piris gaşroba (Mamulia, 2006: 93)	Ağzı kurumak
41.	Dilinden kurtulamamak	İmis kbidan ver amosvla (Mamulia, 2006: 94)	Onun çenesinden çıkamamak
42.	Diş göstermek*	Tvalebis dabrialeba (Mamulia, 2006: 96)	Gözleri döndürmek
43.	Dişinin kovuğuna bile gitmemek	Piris karad ar ekopa (Mamulia, 2006: 96)	Ağzının rüzgârı olarak yetmez

44.	Dudak sarkıtmak	Kurebis çamokra (Mamulia, 2006: 100)	Kulakları düşmek
45.	El etek öpmek	Pekhebşi çavardna (Mamulia, 2006: 105)	Ayaklarına düşmek
46.	El üstünde tutmak(birini)	Khelisgulze dasma (Mamulia, 2006: 116)	Avucunda oturtmak
47.	Eli bayraklı*	Topis tsamalivit (Mamulia, 2006: 108)	Kurşun gibi
48.	Eli bol*	Savse cibe akvs (Mamulia, 2006: 108)	Dolu cebi var
49.	Elinden geleni yapmak	Tavis ar dazogva (Mamulia, 2006: 111)	Kendine kıymak
50.	Elinden iş çıkmamak	Moukherkhebeli (Mamulia, 2006: 112)	Beceriksiz
51.	Elinden kurtulmak	Tavis dakhsna (Mamulia, 2006: 112)	Başını kurtarmak
52.	Eline doğmak(biri ötekinin)	Tvaltsin gazrda (Mamulia, 2006: 111)	Gözünün önünde büyümek
53.	Eşek derisi gibi	Magari şublis patroni (Mamulia, 2006: 304)	Sert alın sahibi
54.	Gözü toprağa bakmak	Tsali pekhi samareşi kona (Mamulia, 2006: 145)	Tek ayağı mezarda olmak
55.	Gözünü daldan budaktan (çöpten) esirgememek (sakinmemek)	Tsarbs ar khris (Mamulia, 2006: 147)	Kaşını oynatmaz
56.	Gözünün çapağını silmeden	Mamlis kivilze (Mamulia, 2006: 149)	Horoz ötünce
57.	İçine su serpilmek	Gulze moşveba (Mamulia, 2006: 302)	Kalbi gevşemek
58.	Kafa kafaya vermek	Pirispi saubari (Mamulia, 2006: 175)	Yüz yüze konuşmak
59.	Kafası durmak	Tvinis gadaketva (Mamulia, 2006: 175)	Beyini kapatmak

60.	Kafasına koymak	Akviateba (Mamulia, 2006: 177)	Tutturmak
61.	Kafasını kaldırmak	Tsin agdgoma (Mamulia, 2006: 177)	Karşı çıkmak
62.	Sırtından geçinmek(birinin)	Skhvis kiserze kopna (Mamulia, 2006: 261)	Başkasının boynunda olmak
63.	Yüz kızartmak	Ğirsebis şemlahveli (Mamulia, 2006: 303)	Onur kırıcı
64.	Yüz yüze gelmek	Erti ertze darçena (Mamulia, 2006: 304)	Tek tek kalmak
65.	Yüzü pek*	Skeli kani akvs (Mamulia, 2006: 305)	Kalın cildi var(onun)
66.	Yüzünü kara çıkarmak	Çirkis motskhoba (Mamulia, 2006: 307)	İrin sürmek
67.	Yüzünü yere getirmek (geçirmek)	Sirtskhvilis çmeva (Mamulia, 2006: 308)	Rezalet yedirmek

1.4. Türkiye’de Yaşayan Gürcü Kökenli Vatandaşların Kullandığı Deyimler, Türkiye Türkçesindeki ve Gürcücedeki Karşılıkları

Türkiye’de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşların kullandığı deyimlerin derlendiği bu kısımda, tespit edilen deyimlerin Türkiye Türkçesindeki ve Gürcücedeki anlamdaşları bulunup listelenmiştir. Türkiye Türkçesindeki Deyimler sütununda listelenen deyimlerin tamamına www.tdk.gov.tr adresinde bulunan Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü’nden erişilmiştir. Gürcistan genelinde kullanılan deyimlere ise konuyla ilgili internet sitelerinden ve ana dili Gürcüce olan kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda erişilmiştir. Bu kısımda listelenen 43 deyimın tamamına Türkçe deyimlerde karşılık bulunurken 2 deyimın Gürcistan genelinde kullanılan karşılığı bulunamamıştır. Söz konusu deyimlerin listelenmesinde 2 alt başlık belirlenmiş, En Az Bir Kelimesi Ortak ve Anlam Bakımından Aynı Olan Deyimler başlığı altında 18, Kelime Seçimi ve Anlam Bakımından Aynı Olan Deyimler başlığı altında ise 25 adet deyim listelenmiştir.

Tablo 4:
En Az Bir Kelimesi Ortak ve Anlamdaş Olan Deyimler

	Gürcü Kökenli Vatandaşların Kullandığı Deyimler/Türkçe Çeviri	Gürcistan Gürcülerinin Kullandığı Deyimler/Türkçe Çeviri	Türkiye Türkçesindeki Deyimler
1.	Tzurbelasaven megepitzeba/ Sülük gibi yapışır (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Tsurberasavit mokroba / Sülük gibi yapışmak (https://sites.google.com/site/mygeolingua/khatovani-sitqva-tkmani , 5 Nisan 2019’da erişildi.)	Sülük gibi
2.	Putkarsaven tzahveyan/ Arı gibi sarmışlar (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Putkrebivit dakhveva / Arı gibi sarmak	Arı gibi
3.	Sishlis tsermli çimivarda/ Kanlı göz yaşı döktüm (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Sisliklis tsremlebit tirili / Kanlı göz yaşlarıyla ağlamak	Yüreği kan ağlamak/İçi kan ağlamak
4.	Ameğam ar gatzevs/ Bu akşama yetişmez, kavuşamaz (ölür) (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.)	Dilamde ver gataneba / Sabaha çıkmamak (https://sites.google.com/site/mygeolingua/home/d , 5 Nisan 2019’da erişildi.)	Sabaha çıkmamak
5.	Ukurebdi katasaven / Kedi gibi bakıyordun (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Utsodveli kravivit kureba / Günahsız kuzu gibi bakmak	Süt dökmüş kedi gibi / Kedi gibi
6.	Parabi gadadis / Her tarafından paralar akıyor (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Pulis tavze gadasvla / Para başını aşmak	(bir yere) Para akmak

7.	Hahaşı çegeputna/ Ağzına tükürseydin (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018'de erişildi.).	Sulşi çapurtkheba / Canına tükürmek (https://sites.google.com/site/mygeolingua/home/s , 5 Nisan 2019'da erişildi.)	(birinin) Ağzına tükürmek
8.	Sahl zeze ar atzevs acap? / Evi ayağa kaldırmaz mı acaba? (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018'de erişildi.).	Ubnis fekhze dakeneba / Mahalleyi ayağa kaldırmak	Mahalleyi ayağa kaldırmak
9.	Bare şynavrobas amovtsal/ Bari içimi dökerim (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018'de erişildi.).	Gulis gadaşla / Kalbini dökmek (https://sites.google.com/site/mygeolingua/home/g , 5 Nisan 2019'da erişildi.)	İçini dökmek
10.	Tzakrev yebs tshviridan bukidan/ Ağzından burnundan getirir (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018'de erişildi.).	Tskhviridan dzmrad amodene / Burnundan sirke getirmek (http://www.ice.ge/liv/liv/karidiomebi.php , 5 Nisan 2019'da erişildi.)	Ağzından burnundan getirmek
11.	Memre ckvaze moveli/ Sonra akla geldim (Akli başına gelmek) (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018'de erişildi.).	Gonebis ganateba / Zihnini aydınlatmak (https://sites.google.com/site/mygeolingua/home/g , 5 Nisan 2019'da erişildi.)	Akla gelmek/ Akli başına gelmek
12.	Tzkalebi momdins piradan/ Sular akıyor ağzımdan (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018'de erişildi.).	Pirze nertsqvis modgoma / Ağzına salya gelmek (https://sites.google.com/site/mygeolingua/home/p , 5 Nisan 2019'da erişildi.)	Ağzının suyu akmak
13.	Sitkva pirşi dimitya/ Sözü ağzında bıraktılar (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018'de erişildi.).	Sitqvis pirze şeşroba / Sözü ağzında kurumak (http://www.ice.ge/liv/liv/xevvaja.php , 5 Nisan 2019'da erişildi.)	Sözü ağzında bırakmak
14.	İmas tav ar dapşnis? / Onun başını parçalamaz mı?	Tskhviri-piris gaertianeba / Burnunu ağzını birleştirmek	Ağzını burnunu

	(https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).		dağıtmak (kırmak, parçalamak)
15.	Peheb kveş meygebda/ Ayaklarının altına alırdı (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Tsikhlkveş gagdeba / Çifte altına almak (http://www.ice.ge/liv/liv/xevvaja.php , 5 Nisan 2019’da erişildi.)	Ayaklar altına almak
16.	Katseb çuukten heralda/ Adamların sesi kısıldı herhalde (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Khmis gakmenda/Khmis çatskveta / Sesi kesilmek (http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=17&t=9116 , 5 Nisan 2019’da erişildi.)	Ses seda kesilmek
17.	Viris inadi dudgi/ Eşek inadı tutu (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Corivit ciuti / Katır gibi inatçı	Katır gibi
18.	Sulma şigvitzuhda, amas ukan ver davdgebit ak. / Canımız sıkıldı, bundan sonra durmayız burada. (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Tskhviris çamoşveba / Burnu düşmek (http://www.ice.ge/liv/liv/karidiomebi.php , 5 Nisan 2019’da erişildi.).	Canı sıkılmak

Tablo 5:
Kelime Tercihi ve Anlamı Aynı Olan Deyimler

	Gürcü Kökenli Vatandaşların Kullandığı Deyimler/Türkçe Çeviri	Gürcistan Gürcülerinin Kullandığı Deyimler/ Türkçe Çeviri	Türkiye Türkçesinde ki Deyimler
1.	Puti gamvadenye/ Duman attırdım. (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>	Duman attırmak
2	Piridan tapli dis/Ağzından bal akıyor. (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Piridan tapli sdis (dena)/ Ağzından bal damlamak (akmak) (http://www.ice.ge/liv/liv/kartidiomebi.php , 2 Nisan 2019’da erişildi.)	Ağzından bal damlamak (akmak)
3	Tvali gzaşı darçeba/ Gözü yolda kalır (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Tvalebi gzaze rçeba/ Gözü yolda kalmak (https://atsu.edu.ge/EJourn.al/Kartvelology/issues/XVII/MikautadzeMaia.pdf , 2 Nisan 2019’da erişildi.)	Gözü yolda kalmak
4	Gulma demetzva/ Kalbi kırıldı (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Gulis gatekhva/ Kalp kırmak (http://www.ice.ge/liv/liv/kartidiomebi.php , 2 Nisan 2019’da erişildi.)	Kalp kırmak
5	Moklana tu moktena? / Ölür müsün öldürür müsün? (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>	Ölür müsün, öldürür müsün?
6	Tkeşi gazardnili/ Dağda büyütülmüş (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Tkeşi gazrdili / Dağda büyümüş	Dağda büyümüş

7	Tzigiçirebs kiyāşi/ Sıkar boğazını (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Yelşi tsaçera / Boğazını sıkamak (http://www.ice.ge/liv/liv/karidiomebi.php , 2 Nisan 2019’da erişildi.)	Boğazını sıkamak
8	İmistin momadga (tavşi momadga)/ Onun için başıma dikildi (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Tavze dogma / (birinin) Başına dikilmek (http://www.ice.ge/liv/liv/karidiomebi.php , 2 Nisan 2019’da erişildi.)	(birinin) Başına dikilmek
9	Blikvisaven/ Yumruk gibi (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Muşivit / Yumruk gibi	Yumruk gibi
10	Amokokvilebi/ Kökü kurumuşlar (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Pziris gakhmoba / Kökü kurumak	Kökü kurumak
11	Acap sahl tav ar tsgatsvams/ Acaba evi kafana geçirmez mi? (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Tavşi gaelveleba / Kafasına geçirmek (http://www.ice.ge/liv/liv/karidiomebi.php , 2 Nisan 2019’da erişildi.)	Kafasına geçirmek
12	Tzamutsmiya ortalığı/ Birbirine katmış ortalığı (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Kvelapris tavidakira dakeneba / Ortalığı birbirine katmak	Ortalığı birbirine katmak
13	Ertmanep camen/ Birbirlerini yiyorlar (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Ertmanetis daçama / Birbirini yemek	Birbirini yemek
14	Gulma gimiperahda/ Kalbim ferahladı	Gulis damşvideba / Kalbi ferahlamak	Kalbi ferahlamak

	(https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018'de erişildi.)	(http://www.nplg.gov.ge/civil/statiebi/idioma/idioma.htm , 2 Nisan 2019'da erişildi.)	
15	Tvalep ver vahilep/ Gözlerimi açamıyorum (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018'de erişildi.)	Tvalebis gakhela / Gözlerini açmak (http://www.ice.ge/liv/liv/kartidiomebi.php , 2 Nisan 2019'da erişildi.)	Gözlerini açmak
16	Gadasagdebi gogom kondes kide ar mivtsemdi, dağcenili ikneboda ise / Atılacak kızım olsa yine vermezdim, ağzı açık kalır öyle (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018'de erişildi.).	Pirğia darçena / Ağzı açık kalmak (bir karış)	Ağzı açık kalmak (bir karış)
17	Sitkva gatzitzes, mes avdeki gevyare tzamneli/ Sözü uzattılar, ben de kalktım yürüdüm geldim (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018'de erişildi.).	Sitkvis gatselva / Sözü uzatmak (http://www.nplg.gov.ge/civil/statiebi/idioma/idioma.htm , 2 Nisan 2019'da erişildi.)	Sözü uzatmak
18	Gamoçindeba / Ortaya çıkar (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018'de erişildi.).	Gamoçena / Ortaya çıkmak	Ortaya çıkmak
19	Şen sulis gegeparos/ Senin de canın gitsin (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018'de erişildi.).	Sulis tsadzroma / Canı gitmek (http://www.ice.ge/liv/liv/kartidiomebi.php , 2 Nisan 2019'da erişildi.)	Canı gitmek
20	Tavşi ckva mogivdes / Aklın başına gelsin (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018'de erişildi.).	Gons mosvla / Aklı başına gelmek (http://www.ice.ge/liv/liv/kartidiomebi.php http://www.ice.ge/liv/liv/kartidiomebi.php)	Aklı başına gelmek

		e.ge/liv/liv/kartidiomebi.php , 2 Nisan 2019’da erişildi.)	
21	Me ena demebmis imattan / Onların yanında dilim tutulur (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Enis dobma / Dili tutulmak (http://www.ice.ge/liv/liv/kartidiomebi.php , 2 Nisan 2019’da erişildi.)	Ağzı dili tutulmak/Dili tutulmak
22	Tvali rameyt ar gudzgeba / Gözü bir şeyle doymaz (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Tvalis gadzgoma / Gözü doymak (http://titus.uni-frankfurt.de/texte/etca/cauc/megr/kajaia/kajai.htm?kaj18397.htm , 2 Nisan 2019’da erişildi.)	Gözü doymak
23	Patzvobidan tav aplevyebis cirşi / Küçükken başını eğdiriyor yere (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Tavis dakhra / Baş eğmek (http://www.nplg.gov.ge/civil/statiebi/idioma/idioma.htm , 2 Nisan 2019’da erişildi.)	Baş eğmek
24	Gadadven heli / El attılar (hemen yanaştılar) (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Khelis şevleba / El atmak (http://www.nplg.gov.ge/civil/statiebi/idioma/idioma.htm , 2 Nisan 2019’da erişildi.)	El atmak
25	Es bağnebi tvalebşi gebutsebyan / Bu çocuklar gözlerinin içine bakıyorlar (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Tvalebşi tschera / Gözlerinin içine bakmak	(birinin) Gözünün (gözlerinin) içine bakmak

1.5. Acara Özerk Bölgesinde Kullanılan Deyimler

Bu kısımda, Acara Özerk Bölgesinde yaşayan Gürcülerle iletişime geçilerek derlenen 12 deyim 11'ine Türkiye Türkçesi deyimlerinde, 8'ine ise Gürcistan genelinde kullanılan deyimlerde karşılık bulunabilmiştir. Türkiye Türkçesi deyimlerinin tamamına www.tdk.gov.tr adresinde bulunan *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*’den erişilmiştir.

Gürcistan Genelinde Kullanılan Deyimler sütununda yer alan deyimler ise konuyla ilgili internet sitelerinden yapılan taramalar ve ana dili Gürcüce olan kişilerle yapılan görüşmeler sonucu derlenebilmiştir.

Tablo 6:
Acara Özerk Bölgesinde Kullanılan Deyimlerin Türkiye Türkçesi ve Gürcistan Genelindeki Karşılıkları

	Acara Bölgesinde Kullanılan Deyimler/Türkçe Çevirisi	Türkiye Türkçesindeki Deyimler	Gürcistan Genelinde Kullanılan Deyimler/Türkçe Çevirisi
1.	Kalapotşi çadgoma/ Irmak yatağında durmak	Ortalık düzelmek	Kalapotşi çadgoma / Irmak yatağında durmak (http://www.ice.ge/liv/liv/kartidi_omebi.php , 3 Nisan 2019’da erişildi.)
2.	2 tskals şua varo/ 2 su arasında olmak	Arada kalmak	2 tskals şua varo. / 2 su arasında olmak
3.	Pirşi çavardna/ Ağzına düşmek	(birinin, birilerinin) ağzına düşmek	Pirşi çavardna/ Ağzına düşmek (http://www.ice.ge/liv/liv/kartidi_omebi.php , 3 Nisan 2019’da erişildi.)
4.	Seiris çveneba/ Seyir göstermek	(birine) gözdağı vermek	Seiris çveneba/ Seyir göstermek (http://www.ice.ge/liv/liv/kartidi_omebi.php , 3 Nisan 2019’da erişildi.)
5.	Pekhebi gapşika./ Ayakları dikti.	Nalları dikmek	Pekhebi gapşika/ Ayakları dikti (http://www.ice.ge/liv/liv/kartidi_omebi.php , 3 Nisan 2019’da erişildi.).
6.	Kakhamşrali datoveba/ Damağı kuru bırakmak	Dili damağına yapışmak (dili damağı kurumak)	Kakhamşrali datoveba / Damağı kuru bırakmak (http://www.ice.ge/liv/liv/kartidi_omebi.php , 3 Nisan 2019’da erişildi.)
7.	Altasa da baltasao/ Altaya ve baltaya	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>	Arts altas arts baltas /

			Ne altaya ne baltaya (http://www.ice.ge/liv/liv/kartidi_omebi.php , 3 Nisan 2019'da erişildi.)
8.	Kheberi ar akvs./ Haberı yok.	Dünyadan haberı olmamak	Churşı zıs / Küpte oturuyor. (http://www.ice.ge/liv/liv/kartidi_omebi.php , 3 Nisan 2019'da erişildi.)
9.	Kanaeti gaakete./ Tasarruf yap.	Gırtlağından kesmek	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
10.	Adamis khnisaa./ Adem'in yaşındadır.	Âdembaba gibi	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
11.	Ughullad mogvaros./ Uğurlu olsun.	Uğurlu kademli olsun.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
12.	Diketıt imuşave./ İsteyerek çalış.	Bin can ile	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>

BÖLÜM 2. ATASÖZLERİ

2.1. Türkiye Türkçesinde Atasözlerinin Tanımı ve Özellikleri

Deyimler konusunda olduğu gibi, dilbilimciler tarafından, atasözleri ile de ilgili pek çok tanım yapılmıştır. Bu tanımların başlıcaları şu şekildedir:

Türkçe Sözlük atasözünü, uzun deneme ve gözleme dayanan, halka mal olmuş, nasihat veren söz şeklinde tanımlamış, atasözünün eş anlamlıları olarak deme, mesel, sav, darbimesel kelimelerini vermiştir (2011: 180).

Atasözleri ve deyimler konusunda akla ilk gelen isimlerden olan Ömer Asım Aksoy, atasözlerinin Divânü Lugâti't Türk'te Arapça *mesel*, Türkçe ise *sav* kelimeleriyle adlandırıldığını, Divan edebiyatında ve Osmanlıcada ise *mesel* ve *darbimesel* şeklinde anıldığını söylemiştir (2014: 14). Aksoy, atasözlerini şu şekilde tanımlamıştır: “*Atasözü: Atalarımızın uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce veya öğüt olarak düsturlaştıran ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş özsözler.*” (Aksoy, 2014: 37).

Ali Püsküllüoğlu Türkçe Sözlük’ünde atasözleri için, ataların uzun deneme ve gözleme dayanan hükümlerini, bilgelik içeren fikir veya nasihat olarak veren, halk tarafından benimsenmiş, kalıplaşmış biçimdeki kısa ve özlü sözler, değerlendirmesinde bulunmuştur (1995b: 152).

Şükrü Elçin Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi’nde yer alan *Türk Dilinde Atalar Sözü* başlıklı makalesinde şöyle bir tanımlama yapmıştır: “*Nazım, nesir, her iki şekli ile eski tecrübeleri ‘tam bir fikir’ kompozisyonu içinde teşbih, mecaz, kinaye, tezat, gibi edebî sanatların kudretinden faydalanarak süslü, kapalı olarak veya bazen açık, mecazsız, hususiyle yetişecek gençlere aktaran sözlerdir*” (Elçin, 1969: 176).

Özkul Çobanoğlu Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü adlı eserinde, bütün milletlerin atalarından kalmış, kılavuz niteliği taşıyan, öğüt veren sözler bulunduğunu ve bu sözlerle Türkiye Türkçesinde atasözleri denildiğini söylemiştir (2004: 1).

Son dönemlerde yayımlanan eserlerden olan Türkiye Türkçesinde Atasözleri’nde Nurettin Albayrak atasözlerini, ataların asırlar boyunca edindikleri tecrübe ve gözlemlerine dayanan düşüncelerini nasihat ya da yargı biçiminde aktaran, doğrulukları

kesinlik kazanmış, söyleyeni belli olamayan, kısa ve özlü sözler, şeklinde açıklamıştır (2009: 3)

Konuyla ilgili tanımları çoğaltmak mümkündür. Her tanım atasözlerine farklı açılardan bakmış olsa da ortak paydada buluştukları noktalar ortadadır:

Gözlem ve deneyime dayalı olma (Albayrak, 2009: 3), (Elçin, 1969:176), (Püsküllüoğlu, 1995b: 152), (Aksoy, 2014: 37) (Türkçe Sözlük, 2011:180).

Öğüt ya da yargı içirme (Albayrak, 2009: 3), (Püsküllüoğlu, 1995b: 152), (Çobanoğlu, 2004:1). (Aksoy, 2014: 37) (Türkçe Sözlük, 2011:180).

Kısa ve özlü olma (Albayrak, 2009: 3), (Aksoy, 2014: 37).

Kalıplaşmış olma (Püsküllüoğlu, 1995b: 152), (Aksoy, 2014: 37).

Halka mal olma (Albayrak, 2009: 3), (Püsküllüoğlu, 1995b: 152), (Türkçe Sözlük, 2011:180).

Atasözleri tanımları konusunda küçük ayrıtlara rağmen büyük ölçüde birleşen dilbilimciler, atasözlerinin şekil özellikleri hakkında benzer tespitler yapmışlardır. Konuyla ilgili en önemli kaynaklardan biri olan Ömer Asım Aksoy'un *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*'nde, atasözlerinin şekil özellikleri şu şekilde açıklanmış ve örneklendirilmiştir:

1. Atasözleri kalıplaşmış (klişe durumuna gelmiş) sözlerdir. Her atasözü, belli bir kalıp içinde, belli sözcüklerle söylenmiş olan donmuş bir biçimdir. Sözcükler değiştirilip yerlerine - aynı anlamda da olsa - başka sözcükler konulamayacağı gibi söz diziminin biçimi de bozulmaz. Böyle değiştirmeler yapılsa ortaya çıkan söz -anlam değişmesi dahi - atalar sözü diye anılmaz. Örneğin:

Derdini saklayan derman bulamaz.

Sözündeki derman yerine ilaç denilemez.

Çalma elin kapısını, çalarlar kapını.

Sözü de sözcüklerin sırası değiştirilerek:

Elin kapısını çalma, kapını çalarlar. Biçiminde söylenemez (Aksoy, 2014: 15-16).

2. Atasözleri kısa ve özlüdür. Az sözcükle çok şey anlatır:

Dikensiz gül olmaz.

Alet işler, el övünür.

Taşıma su ile değirmen dönmez (Aksoy, 2014: 16).

3. Atasözlerinin çoğu bir, iki cümledir. Daha uzun olanları azdır:

Vakit nakittir.

Balık baştan kokar.

Yerin kulağı var.

Ak akçe kara gün içindir.

Deveci ile konuşan kapısını büyük açar (Aksoy, 2014: 16).

Örneklere bakarak, atasözlerinin büyük çoğunluğunun geniş zaman kipi ile kurulduğunu ve nasihat anlamı taşıyan atasözlerinde bazen emir kipi kullanıldığını belirten Aksoy, diğer kiplerin atasözlerinde daha az kullanıldığını ve fiil barındırmayan atasözlerinde de geniş zaman ya da emir anlamı bulunduğunu söylemiştir (2014: 17).

- *Can çekişmekten ölmek yeğmiş* (Aksoy, 1996: 32).
- *Çaldım kesmedi, dürttüm geçmedi, bıraktım yakasını* (Aksoy, 1996: 33).
- *Dağına göre odunu, sapına göre samanı* (Aksoy, 1996: 36).

Birkaç Biçimi Bulunan Atasözleri:

Atasözlerinin donmuş birer kalıp olduğunu söylemiştik. Kimi atasözlerinin birkaç kalıbı bulunduğunu da belirtmek gerekir. Bu kalıplardan her biri ayrı ayrı atalarsözü olarak tanındığından değişiklikler ‘donmuş olma’ kuralına aykırı sayılmaz. Örneğin:

Denize düşen yılana sarılır.

Sözünün:

Denize düşen yosuna sarılır, biçimi de vardır. Ama “denize düşen balığa (ya da samana) sarılır” gibi bir biçimde yoktur.

Ayağını yorganına göre uzat, sözü ise, sözcüklerin sırası değişmiş olarak:

Yorganına göre ayağını uzat, biçiminde de söylenir. Bu ikiden başka biçimde söylenmez (Aksoy, 2014: 19).

Bölgelerde Değişik Atasözleri:

Kimi atasözleri, ayrı ayrı bölgelerde değişik biçimler almış olabilir. Bu da yukarıdaki kuralın bozulmuş olması demek değildir. Bu gibi atasözlerin o bölgelerde kalıplaşmış özel biçimi var demektir. Örneğin:

- *Keskin sirke kabına zarardır.*
- *Aç tavuk kendini buğday ambarında sanır.*
- Sözleri kimi bölgelerde:
- *“Keskin sirke küpüne zarar.*
- *Aç tavuk düşünde (rüyasında) darı görür.”* biçimlerindedir (Aksoy, 2014: 19-20).

Özel Bir Amaçla Uzatmak:

Kısa ve özlü olmak, atasözlerinin özelliklerinden olmakla birlikte kimi atasözleri -başka bir özelliği sağlamak için - kavramı anlatmaya yetenden artık sözcük ile söylenmiş de olabilir:

- *El elden üstündür.*
- Sözü, düşünceyi anlatmaya yeterken, buna “arşa varıncaya kadar” parçasının eklenmesiyle ikinci biçimde de kullanılan atasözü gibi.
- Başka bir örnek: En kısa anlatım kılığını: Ayıpsız yar olmaz kalıbı içinde bulan sözün
- atasözü kimliğini almış biçimi, daha uzun olarak:
- *Ayıpsız yar isteyen yarsız kalır.*
- Söz uzamıştır, ama o kısa anlatımlı kuru mantığın inandırıcılığını, etkinlik ve
- güzelliğini de uzatma öğeleri sağlamıştır (Aksoy, 2014: 20).

Öykü Biçimindeki Atasözleri:

Kimi atasözleri çok kısa bir öykü biçiminde söylenmiştir. Örnekler:

- *Oynamasını bilmeyen kız “yerim dar” demiş. Yerini genişletmişler “gerim dar” demiş.*
- *Deveye “inişi mi seversin yokuşu mu” demişler; “düz yere mi girdi” demiş.*
- *Eşeği düğüne çağırmışlar; “ya odun eksik ya su” demiş.*

- Kurda “neden boynun kalın” demişler; “işimi kendim görürüm de ondan” demiş (Aksoy, 2014: 26).

Konuyla ilgili olarak Aydın Oy, *Tarih Boyunca Türk Atasözleri* adlı eserinde Türk halkının konuşurken ahengi sevdiğini söylemiş, kulağa hoş gelmesi ve uzun yıllar unutulmaması için Türk halk zevkinin atasözlerine manzum özellikler kazandırdığını belirtmiştir (1972: 53). Ayrıca Oy, “Şüphesiz bütün atasözleri manzum veya sanatlı değildir; bu durum daha çok çift cümleli atasözlerinde görülür” değerlendirmesinde bulunmuştur (Oy, 1972: 53).

Oy, atasözlerindeki kelime varlığının çoğunluğunun hayvan, bitki ve eşya isimlerinden oluştuğunu, sıfatların gerekli olmadıkça atasözlerinde yer bulamadığını; zamir, edat, bağlaç ve ünlemlerin ise sıfatlardan da az kullanıldığını kısacası atasözlerinin isim-fiil yapısında olduğunu belirtmiştir (1972: 83-84).

Ayrıca söz konusu eserinde Oy, atasözlerinde somut kavramlı kelimelerin soyut kavramlılara göre daha çok olduğunu belirtmiş ve atasözlerinde soyut kavramlı kelimeler, somuttan hareket edilerek benzetme ve mecaz yoluyla verildiği için bu durumun normal olduğu tespitinde bulunmuştur (Oy, 1972: 84).

Oy, atasözlerinde önem ve kullanım sıklığına göre dört fiil kipini şu şekilde sıralamamıştır:

- a. Geniş zaman: Olumlu ve olumsuz olarak geniş zamanlı fiiller ile kurulmuş atasözlerimiz pek çoktur. Çünkü atasözlerindeki kalıcı yargıları anlatmada en elverişli kip geniş zamandır (Oy, 1972: 85).
 - Akacak kan damarda durmaz.
 - Garip kuşun yuvasını Allah yapar (Oy, 1972: 86).
- b. Emir kipi: Öğüt veren atasözü cümlelerinde fiiller emir kipindedirler.
 - Güvenme varlığa, düşersin darlığa (Oy, 1972: 86).
- c. Gereklilik kipi: Adı üzerinde, bu kip de bir işin gereğini belirtir, bu yönü ile de emir kipine yaklaşıp. Atasözlerinde emir kipine yakın bir oranda kullanılmasının nedeni de buradan gelir.
 - Ne oldum dememeli, ne olacağım demeli (Oy, 1972: 86).
- d. (miş’li geçmiş) zaman: Bir fıkra ya dayanan atasözlerimizde de, bir olay üzerine söylenmiş oldukları için, bu kip kullanılmıştır.

- *Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış* (Oy, 1972: 86).

Atasözlerimizin Cümle Yapısı: Ana karakteri bakımından Türkçede cümleler basit yapıdadır. Atasözlerimizin üçte birinde yoğun bir anlam, güçlü bir anlatımla basit cümlelerle dile getirilmiştir:

- *Elçiye zeval olmaz.*
- *Hak yerini bulur* (Oy, 1972: 91-92).

Atasözlerimiz arasında sayı çokluğu sıra cümleli olanlardan yanadır. Sıra cümleli atasözlerimiz tek tip olmayıp çeşitli yollardan oluşarak meydana gelmiştir:

- *Bekâr gözü ile kız alma, gece gözü ile bez alma.*
- *Yol yürümekle (tükenir), borç ödemekle tükenir* (Oy, 1972: 92).
- *Deniz dalgasız olmaz, kapı halkasız (olmaz)* (Oy, 1972: 93).
- *Aç koyma hırsız edersin, çok söyleme arsız edersin* (Oy, 1972: 94).

Türkçe cümlelerin genellikle basit yapıda olduğunu söyleyen Yazar, atasözlerinde de özelliğin açıkça görüldüğünü belirtmiştir. Konuya örnek olarak da Türk halkının, “*Tavşanın dağa küstüğünden dağın haberi olmamış.*” yerine, “*Tavşan dağa küsmüş, dağın haberi olmamış.*” cümlesini tercih etmesini göstermiştir (Oy, 1972: 94).

Atasözlerimizin arasında devrik cümleli olanların sayısı, kurallı cümleli olanlarına göre daha azdır, genel dilde de durum budur.

- *Besle kargayı, oysun gözünü.*
- *Çobana verme kızı, ya koyun güttürür ya kuzu* (Oy, 1972: 97).

2.2. Gürcücede Atasözlerinin Tanımı ve Özellikleri

Gürcistan’da, atasözleri ve deyimler ile ilgili önemli çalışmalardan biri olan *Atasözleri ve Deyimler (Gürcüce-Rusça, Rusça Gürcüce Karşılıkları)* kitabında Givi Vaçeışvili, atasözleri ile ilgi olarak birtakım önemli saptamalarda bulunmuş ve verdiği örneklerle açıklamalarını desteklemiştir.

Söz konusu eserinde, atasözlerine halkın hazinesi dendiğini söyleyen Vaçeışvili, halk sanatı türlerinin hiçbirinde atasözlerindeki gibi gözlem yeteneği ve esnek ifade gücü

bulunmadığını söylemiştir. Yazar, atasözlerine halkın yaşamının yansıması olduğunu ve çalışan insanların atasözlerinde yaşadıkları sevinci, kederi, üzüntüyü, acıyı, umut ve çaresizliği kısa bir cümle ile ustalıkla dile getirdiğini ifade etmiştir (Vaçeişvili, 2000: 3). Vaçeişvili atasözleriyle ilgili tespit ve açıklamalarına şu şekilde devam etmiştir:

“Atasözünün dayanıklılığına ve yaygın kullanımına, ifadesinin basitliği ve sadeliği yardımcı olur. İç kafiye, ritim ve aliterasyon kullanımıyla atasözü, müzikalleşip ezberlemesi kolay hâle gelir” (Vaçeişvili, 2000: 4).

“Atasözleri, tüm yaşam alanlarını kapsar. Halk, atasözlerinde, vatan sevgisi, cesaret, dostluk, çalışmak/emek, korkaklık, güvensizlik ve yalan gibi konularla ilgili olarak kendi görüşünü, uzun süreli gözlemin ardından genelleştirerek ortaya koyar” (Vaçeişvili, 2000: 5).

İnsanların atasözlerini, evrensel anlamda kabul görmüş gerçekleri yansıtan bir alet olarak benimsediğini ve kullandığını söyleyen Vaçeişvili, atasözlerinin nesilden nesile geçip yüzyıllarca varlığını sürdürdüğünü ancak yüzünü ve kimliğini kaybetmediğini belirtmiştir. Yazar bu durumun, atasözünün esnek ve akılda kalan yapısından ve insanların günlük yaşamıyla yakın ilişkisi olmasından kaynakladığı tespitinde bulunmuştur (Vaçeişvili, 2000: 5).

Atasözlerinin kapsam alanını, akılda kalan yapısı ve uzun yıllar boyu, değişime uğramadan günümüze gelmesini nedenleriyle birlikte bu şekilde açıklayan Vaçeişvili,

Kötü köpek ne kendi yiyor, ne de diğerlere yediriyor.

Tilki tanık olarak kuyruğunu getirdi.

Sürahine ne seslenirsen/söylersen, onu tekrarlar.

gibi atasözlerinin yüzyıllarca özünü kaybetmeksizin varlığını koruduğunu fakat bazı atasözlerinin, tarihsel süreç içerisinde, yaşam koşullarının değişmesinden ötürü geçerliliğini yitirdiğini ve yeni insanî ilişkilere uyum sağlayamaması sebebiyle geçmiş gerçekleri yansıtan atasözleri olarak anıldığını söylemiştir (2000: 5-6).

Atasözünün dilinin basit ve esnek olduğunu belirten Vaçeişvili, kamu kullanımına giren atasözünün dilinin içindeki diyalektik farklılıkların giderek kaybolduğunu, ifade tarzının gelişip kamu kullanımına uygun normlara tabi tutulduğunu söylemiştir. Yazar, atasözünün dili ortak, toplumsal bir dildir, tespitinde bulunmuştur (Vaçeişvili, 2000: 5).

Atasözünün dili hakkında bu tespitlerde bulunan Vaçeişvili, atasözlerinin etkili konuşmak ve görüşünü doğrulamak için güçlü bir silah olduğunu sözlerine eklemiş ve atasözlerinde tercih edilen kelimelerin daha çok günlük hayatta kullanılan kelimeler, çalışma esnasında kullanılan aletler, iş süreci, bitkiler, kuşlar ve hayvanlarla ilgili olduğunu belirtmiştir (Vaçeişvili, 2000: 5).

Görüşlerin zarif ve açıkça ifade edilmesi ve zengin içeriği ile atasözlerinin bir illüstrasyon materyali olduğunu söyleyen Vaçeişvili (2000: 9), diğer halk sanatı türleriyle atasözlerinin ayrımı konusunda şunları söylemiştir:

“Aforizma (vecize), kıssa, halk şiiri ve deyimlerin atasözleriyle o kadar çok benzerliği var ki birbirinden ayrılmaları çok zordur ama atasözü yine de bağımsızdır ve benzeri formlardan ayrılmalıdır. Bu zor meselenin çözüm yolu ise ilk önce atasözünün anlamını (özünü) öğrenmektir. Atasözü halk yaratıcılığıdır. Sanatsal bir eserdir ama diğer sanatsal türlerden farklıdır. Masal, şiir, kıssa, kısmen de bilmece birkaç cümleden oluşmaktadır, atasözü ise bir cümleden oluşur. İfade edilecek içeriğinin bir cümle ile söylenmesi atasözü için çok önemlidir. Atasözünün ikinci önemli tarafı da bulunmaktadır. Atasözlerinde belirli bir olaydan bahsedilir ama kastedilen, bahsedilen içeriğin dışında, genel fikirdir” (Vaçeişvili, 2000: 11).

Bu faktörleri göz önüne alarak atasözünü diğer türlerden ayıran Yazar, herhangi bir cümlenin veya görüşün genelleştirilme ve figüratif anlam ile kullanılma yeteneği bulunmuyorsa o cümlenin atasözü değil, bir deyim olduğu görüşünü savunmaktadır (Vaçeişvili, 2000: 11).

“Atasözünde anlatım tarafı sınırlıdır. Anlatım unsuru yayılırsa atasözü artık kıssaya benzeyip kıssa özelliğini kazanır.

Deve kayadan düştü eşek ise anırmaya başladı, atasözüdür ama Deve kayadan düşmüş eşek ise anırmaya başlamış, niye anırıyorsun diye eşiği dövmeye başlamışlar, eşek ise, o deveyi bana götürtecekler diye cevap vermiş, atasözü değildir” (Vaçeişvili, 2000: 11).

Konuyla ilgili bir diğer önemli araştırma ise Aleksandre Ghlonti'nin “Gürcü Atasözlerinden Seçkiler ve Söz Varlıkları”dır. Eserinde, atasözlerinin akıllı bir deyiş olduğunu ve insanların sosyal hayatının uzun vadeli izlenimini bize aktardığını söyleyen Ghlonti (1957: 3), atasözleri ile ilgili şu değerlendirmeleri yapmaktadır:

“Atasözü, çalışan insanların tüm sosyal ilişkisinin sanatsal genellemesidir. Kamu yaşamı deneyiminden gelen izlenimin genellemesi için halk bu kısa formu tercih etmiştir. Dolayısıyla, atasözleri fazlasıyla basit, sade, figüratif bir dille söylenmiştir. Atasözlerinde halk bilgeliğinin önemli düşünceleri yer almaktadır” (Ghlonti 1957: 3).

Dilinin figüratif yapısının, atasözünün yaygınlığını ve popülerliğini belirlediğini söyleyen Ghlonti, atasözlerinin ve diğer söz varlıklarının, insanın konuşma ve yazma dilini süslediğini, atasözü bilmeyen insan nadir olduğunu ve atasözleri ile beraber diğer söz varlıklarının halk dilinin ayrılmaz mücevherleri sayıldığını belirtmiştir (Ghlonti 1957: 3).

Atasözlerinin yaygın kullanımına ve halk deneyiminin izlerini taşıdığına vurgu yapan Ghlonti, atasözlerinin halk dilinin sözdizimsel bir birimi olduğunu ve folklorun hiçbir alanında, atasözlerinde olduğu kadar halk diline rastlanmadığını söylemiştir (Ghlonti 1957: 3).

Atasözleri hakkındaki bu değerlendirmeler göz önüne alındığında, kaynaklar arasındaki zaman farkına rağmen birçok ortak noktayı tespit etmenin mümkün olduğunu görmekteyiz. İki önemli Gürcü dilbilimci, atasözlerinin tanım ve özelliklerini açıklarken; halk bilgeliği, gözleme dayalı olma, halkın yaşamını yansıtmaya ve tüm yaşam alanını kapsama, uzun denemeler ve gözleme dayalı olma, basit ama etkileyici ifade ve kısa olma gibi ortak değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

2.3. Türkiye Türkçesi ve Gürcüce Atasözleri

Bu kısımda yer alan Türk atasözlerine, www.tdk.gov.tr adresinde yer alan *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*’nden ve Türk Dil Kurumu Yayınlarının *Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler* isimli çalışmasından erişilmiştir. Gürcü atasözlerinin derlenmesinde ise 7 adet atasözleri sözlüğünden tercümeler yapılmış ve içlerinden Türkçe karşılıkları bulunanlar listelenmiştir. Çalışmanın bu kısmında listelenen atasözleri Türkiye Türkçesi, Gürcüce ve Türkçe Çeviri sütunları ile 22 konu başlığı altında oluşturulmuştur. Konu başlıklarının belirlenmesinde A. Ghlonti’nin *Gürcü Atasözlerinden Seçkiler ve Söz Varlıkları* isimli eserinden yararlanılmıştır.

Tablo 7:
Türkiye Türkçesi ve Gürcücede Bulunan Anlamdaş Atasözleri

	Türkiye Türkçesi	Türkçe Çeviri	Gürcüce
<i>Adalet/Doğruluk/Gerçeklik/Yalan</i>			
1.	Adamın adı çıkacağına canı çıksın (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Adının kırılmasından başının kırılması daha iyidir.	Sakhelis gatekhvas tavis gatekhva scobiao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 25).
2.	Alçacık eşeğe herkes biner (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Alçak çitten herkes geçer.	Kvela dabal gobeze gadadiso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 39).
3.	Baca eğri de olsa dumanı doğru çıkar (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018’de erişildi.).	Gerçekliğin fidanı taşlıkta bile büyür.	Simartlis nergi ikharebs, dargo tund sipsa kvazeda (Ghlonti, 1957: 29).
4.	Baş başa bağlı, baş da şeriata (yasaya, padişaha) (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Kanun kralların kralıdır.	Kanoni mepet mepeao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 21).
5.	Bir adama kırk gün (deli dersin deli, akıllı dersin akıllı olur) ne dersin o olur (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Her gün ağaca, "Kuru." dersin kurur.	Kovel dge khes rom shesdzakho: gakhmio, gakhmebao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 47).
6.	Bir koltuğa iki karpuz sığmaz (www.tdk.gov.tr , 20 Nisan 2019’da erişildi.).	Bir elle iki karpuz tutamazsın.	Erti khelit or sazamtros ver daitcher (Kandelaki, 1965: 45).
7.	Bir koltuğa iki karpuz sığmaz (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Bir kılıç kınına iki tane kılıç giremez.	Ert karkashshi, ori khanjali ar chaegebao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 35).
8.	Bir koltuğa iki karpuz sığmaz (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	İki keçinin kafası bir tencerede haşlanmaz.	Ori kochis tavi ert qvabshi ar moikharshebao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 46).
9.	Çocuktan al haberi (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Çocuğun ağzından gerçekler akar.	Bavşvis pirit simartle gagadebso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 9).
10.	Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Doğruluk (doğru söylemek) beni mahvetti.	Damgupa simartlemao (Gvaramia, 1899: 10).

11.	Doğru söyleyenin bir ayağı üzengide gerek (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Doğru söyleyenin atı hazırda olmalı.	Martlis mtkmels tskheni şekazmulı unda hkavdeso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 9).
12.	Doğru söyleyenin tepesi delik olur (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Doğruyu söylemek istersen göz ışığını kaybedersin.	Daadgebi simartlesa, gamogileven sinatlesa (Gvaramia, 1899: 10).
13.	Doğru söyleyenin tepesi delik olur (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Hakikati söylersen senden göz ışığını alırlar.	Daadgebi simartlesa, tvalt mogakleben sinatlesa (Gvaramia, 1899: 10).
14.	Doğru söyleyenin tepesi delik olur (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Doğru söyleyen güvercinin gagasını kesmişler.	Martlis mtkmel mtreds niskarti moaçreso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 9).
15.	Doğru söz acıdır (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018’de erişildi.).	Gerçek söz acıdır, hoş söz ise nadiren gerçektir.	Çeşmariti sitkva mtsarea, sasiamovno sitkva ki işviatad aris martalio (Ghlonti, 1957: 29).
16.	Gün geçer, kin geçmez (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Kıskançlar ölür ama kin yine de kalır.	Shurianebi kvdebian, magram shuri ki isev rchebao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 48).
17.	Güneş balçıkla sıvanmaz (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Güneşe çamur atan kendi kirlenir.	Vints mzes talakhs esvris, tvitonve daisvrebao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 44).
18.	Hak yerini bulur (yerde kalmaz) (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Adalet ekmeğini yer.	Samartalma puri çamao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 9).
19.	Haydan gelen huya gider (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Rüzgârın getirdiğini rüzgâr götürür.	Karis motanils qari tsaigebso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 47).
20.	İki arslan bir posta sığmaz (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Sadece iki kral bir devlette aynı zamanda yaşayamaz.	Mkholod or mepes ar sheudzlia er samefoshi tskhovreba (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 45).
21.	Körle yatan şaşı kalkar (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Kötü ve namussuz insanlarla takılan kişi onların renginden olur.	Borots da unamusos vints ar moşordeba, imis periao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 23).

22.	Kötü komşu insanı hacet sahibi eder (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Kötü komşudan ateş bile isteme.	Avi mezoblisas tsetskhsac nu indomebo (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 42).
23.	Kurcalama sivilceyi (sivilceyi kurcalama) çıban edersin (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Boku ne kadar kurcalarsan o kadar kokar.	Nekhvs ramdensac gaqeqav, imdenad akroldebao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 45).
24.	Mızrak çuvala girmez (sıgmaz) (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Mızrağı bornozunda saklayamazsın.	Shubi khalatshi ar daimalebao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 47).
25.	Ramazanda yalan söyleyenin (oruç yiyenin) bayramda yüzü kara olsun (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Yalan, insanı utandırır.	Tkuili kacs shearckhvenso (Ghlonti, 1957: 59).
26.	Rüzgâr eken fırtına biçer (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Rüzgâr eken fırtına biçer.	Karis mtesveli karishkhals moimkiso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 46).
27.	Sarımsağı gelin etmişler de kırk gün kokusu çıkmamış (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Sarımsak kendi kokusunu yedi sene boyunca saklamış.	Niorma tavisi simkale shvid tselitsads sheinakhao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 46).
28.	Şeriatın kestiği parmak acımaz (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Adalet için oyulan gözüm acımaz.	Samartlit amotkhrili tvali ar metkinebao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 10).
29.	Şeriatın kestiği parmak acımaz (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Adaletle kesilen elim acımaz.	Samartlit moçrili kheli ar metkinebao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 10).
30.	Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018’de erişildi.).	Yalancının söylediği gerçeğe de kimse inanmıyor.	Tsru molaparakes martalsats ağır daucerebeno (Ghlonti, 1957: 29).
31.	Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Yalan söyleyenin gerçeğine de inanmamışlar.	Tkuilis mtqmels martalsac agar daujerebeno (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 50).
32.	Yalancının mumu yatsıya kadar yanar (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Yalanın kısa ayakları vardır.	Tkuils mokle fexebi aqvso (Ghlonti, 1957: 59).

33.	Yalancının mumu yatsıya kadar yanar (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Yalan sabaha kadar, gerçekler toruna kadar.	Sitsrue dilamde, simartle şvilişvilamde (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 11).
34.	Yavuz hırsız ev sahibini bastırır (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Vahşi kedi evcil kediyi kovarmış.	Gareulma katam shinauri gaagdoo (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 37).
35.	Zor kapıdan girerse, şeriat bacadan çıkar (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Güç giren yerden adalet çekip gider.	Sadats dzala şeva, samartali banidan tsavao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 9).
Akılsızlık/Aptallık/Delilik			
36.	Akıllı köprü arayınca dek deli suyu geçer (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Akıllı düşünene kadar deli köprüden geçmiş.	Vidre tchkviani dapiqrdebodes, giji khids gadairbenso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 66).
37.	Akılsız başın cezasını (zahmetini) ayak çeker (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Aptal kafası olanın ayakları çok çalışmış.	Abdali tavis patronis pekhebs meti shroma aqvso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 62).
38.	Cahile söz (laf) anlatmak deveye hendek atlatmaktan güçtür (zordur) (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Aptala bir şey öğretmekle ölüye ilaç vermek aynıdır.	Sulelisatvis stsavleba da mkvdristvis tsamlوبا ertiao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 71).
39.	Kızım sana söylüyorum (dedim) gelinim sen anla (işit) (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Duvar, sana diyorum, aptal sen anla.	Geubnebi, kedeloo, gaigone, regvenoo (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 65).
40.	Deli arlanmaz, soyu arlanır (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Deliye küfretme, kendine küfür ettirme.	Gijs nurts galandzgav da nurts gaelandzginebio (Ghlonti, 1957: 61).
41.	Deliden al uslu haberi (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Deliye bir şey söyleme ve bir şey söyletme.	Gijs nurts etkvi da nurts atkmvinebo (Ghlonti, 1957: 61).
42.	Deliye her gün bayram (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Deliye her gün bayram.	Gadareulistvis koveltvis ikhiniao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 65).
43.	Doğmadık çocuğa don biçilmez (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Çocuk henüz doğmamıştı. Abraam ismini koymuşlardı.	Bavshvi jer ar dabadebuliko da abraams arqmevdneno (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 63).

44.	El yumruğu yemeyen kendi yumruğunu değirmen taşı sanır (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Rüzgâr esene kadar tüy kendini ağır sanırmış.	Bumbuls karis daqrolebamde tavi mdzime egonao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 65).
45.	Fare deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna (kıcına) kabak bağlamış (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Kendini eve almıyorlarmış, o köpekle gelmiş.	Tviton sakhlshi ar ushvebdnen da man dzaglits tan moikvanao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 68).
46.	Gördün deli, savul geri! (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Deliyi ne dost olarak, ne de düşman olarak isteme.	Giji nurc mtrad ginda, nurc megobrado (Ghlonti, 1957: 61).
47.	Herkes ne ederse kendine eder (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	İnsanın kendine verdiği zararı düşmanı bile veremez.	Rasats katsi tavis tavs avnebs, imas mterits ver uzamso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 70).
48.	Kel başa şimşir tarak (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	İki kel, tarak için kavga etmiş.	Ori qatchali savartskhlistvis tsaikidao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 70).
Akrabalık			
49.	Ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Fındık ekersen fındık olur, babası neyse evladı o olur.	Davtese tkhili, movida tkhili, rats mama iko isimisi shvili (Metreveli, 1941: 19).
50.	Anan güzel idi hani yeri, baban güzel idi hani evi (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Evlat anne-babasını hazine sanırmış.	Şvils ded-mama khazina hgoniao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 159).
51.	Anasına bak, kızını al, kenarına (kıyısına, tarağına) bak, bezini al (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Kadın için annesini soruştur, kıyafet için dikişleri.	Qalsa deda gausinje, samoselsa natsiburi (Gvaramia, 1899: 31).
52.	Anasına bak, kızını al, kenarına (kıyısına, tarağına) bak, bezini al (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Annesine bak babasına bak evladını öyle seç.	Deda nakhe, mama nakhe, shvili ise gamonakhe (Metreveli, 1941: 21).

53.	Ana kızına taht kurar, kız bahtı kocadan arar (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018'de erişildi.).	Her kuş, kendi kanatlarıyla uçar, kadın ise kendi kocasıyla, demişler.	Kvela frinveli frtit frinavs, kali ki kmritao (Gvaramia, 1899: 33).
54.	Atı atasıyla, katırı anasıyla (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	Babasını gör, annesini gör, evlatları ondan sonra tanı.	Mama nakhe, deda nakhe, shvili ise gamonakheo (Gvaramia, 1899: 19).
55.	Avrat (kadın) malı, kapı mandalı (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Aptal damat karısının evinde ne gördüyse kendi için sanmış.	Brikv sidzes sidedr-simamris qoneba Tavisi egonao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 63).
56.	Avrat (kadın) malı, kapı mandalı (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018'de erişildi.).	Aptal adam, kayınvalidesinin ve kayınpederinin malını, kendi malı zannetmiş.	Brikvs kacs sidedr-simamris qoneba tavisi egonao (Ghlonti, 1957: 62).
57.	Besledik büyüttük danayı, şimdi tanımaz oldu anayı (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	Anne, evladı için ölür, evlat kendisi için.	Deda mokvda shvilistvina, shvili tavis tavistvina (Gvaramia, 1899: 10).
58.	Bir karıyla bir koca, dırdır eder her gece (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018'de erişildi.).	Karı-kocanın kavgasını gören komşu, ayrılmışlar diye düşünmüş.	Tsol-qmrıs chkhubi mezobels gakra egonao (Gvaramia, 1899: 36).
59.	Deli arlanmaz, soyu arlanır (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018'de erişildi.).	Soy nedir ki, insan kendisi iyi biri değilse.	Gvari ras argia kacs, tu tviton ar ariso (Gvaramia, 1899: 8).
60.	Erkek getirmeyi, kadın yetirmeyi bilmeli (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Karısı iyi olana fakirlik bir şey yapamaz.	Siğaribe ras uzams kargi tsolis mkolsao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 161).
61.	Erkek sel, kadın(avrat) göl (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Koca bir işçidir, kadın ise duvar ustası, koca malzeme getirir kadın duvar örür.	Kmari muşa aris, tsoli kalatozi, kmars moakvs (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 163).
62.	Evladı ben doğurdum ama gönlünü ben doğurmadım (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018'de erişildi.).	Evlat benimdir, ama kendi akli vardır.	Shvili chemia, magram chkua tavisi aqvso (Ghlonti, 1957: 53).
63.	Evladın var mı, derdin var (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Kötü evladın annesi hep dertli olur.	Boroti şvilis dedasa ra moaşorebs sevdasa (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 158)

64.	İki gönül bir olunca samanlık seyran olur (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Birbirini seven karı-koca baltanın sapında bile uyur.	Mosikvarule tsol-kmari tsulis tarzec daidzinebso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 161).
65.	İyi evlat babayı vezir, kötü evlat rezil eder (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Kötü evlat (kendi) anne-babasına küfür eder.	Avi şvili ded-mamis maginebeliao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 157).
66.	İyi evlat babayı vezir, kötü evlat rezil eder (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Kötü kalpli evlat, anne-babası için büyümesin.	Avi shvili ded-mamas nu gazrdiao (Gvaramia, 1899: 2).
67.	İyi evlat babayı vezir, kötü evlat rezil eder (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	İyi evlat, annesinin kalbinin gülüdür.	Kargi shvili dedis gulis vardiao (Ghlonti, 1957: 53).
68.	Kardeş kardeşi bıçaklamış, dönmüş yine kucaklamış (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Kardeşler birbirine hesap kitap görmüşler ama yine kardeş olarak kalmışlar.	Dzmam dzmas angarishi uko da isev dzmebi darchneno (Ghlonti, 1957: 53).
69.	Kızım sana söylüyorum (dedim) gelinim sen anla (işit) (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Gelinim sana söylüyorum görümcem sen anla.	Rdzalo, şen geubnebi, mulo, şen gaigoneo (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 161).
70.	Kızım sana söylüyorum (dedim) gelinim sen anla (işit) (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Halaya söylüyorlardı, gelin de duysun diye.	Mamidas eubnebodnen da rdzals asmendneno (Gvaramia, 1899: 19).
71.	Kişiye vezir eden de karısı, rezil eden de (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Bir kadın bir aileyi hem yıkar hem inşa eder.	Kali aşenebul ocakhs daaktsevs da daktseuls aaşenebso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008:161).
72.	Ulu ağacın gürültüsü dal ile mutlu evin yakışığı döl ile (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Çocuksuz aile sağırdır.	Ubalgo ocakhi dakruebuliao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008:158).
73.	Üvey, öz olmaz; kemha, bez olmaz (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Üvey anne, annelik yapamaz	Dedinacvali dedobas ver izamso.(Ghlonti, 1957: 63)
74.	Üvey, öz olmaz; kemha, bez olmaz (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Üvey anne ve üvey evlat birbirlerinin düşmanıdır.	Dedinatsvali, gerio-ertmanetistvis mterio (Sakhokia, 2012: 69).

75.	Üvey, öz olmaz; kemha, bez olmaz (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Üvey annenin okşaması öksüz için diken gibidir.	Dedinatsvli alersi oblistvis fshatis ekaliao (Sakhokia, 2012: 69).
76.	İç güveyisi, iç ağrısı (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018’de erişildi.).	İç güveyden tüysüz tilki daha iyidir.	Chasidzebul kats gatkavebuli mela sjobiao (Sakhokia, 2012: 253).
77.	El yumruğunu yemeyen, kendi yumruğunu değirmen taşı (bozdoğan armudu) sanır (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018’de erişildi.).	Karı, kocasını aslan sanırmış.	Tsols tavisi qmari lomi egonao (Sakhokia, 2012: 266).
Aşk			
78.	Aşığın gözü kördür (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Deli ve âşık, ikisi de aynıdır.	Giji da trfiali oriv ertiao (Gvaramia, 1899: 9).
79.	Aşığın gözü kördür (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Aşk kördür.	Sikvaruli brmaao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 27).
80.	Gönül kimi severse güzel odur (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Kimi seversen güzel olan da odur.	Visats vin ukvars, misi lamazits is ariso (Ghlonti, 1957: 56).
81.	Gönüller bir olunca samanlık seyrân olur (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Birbirine âşık olan karı-koca, baltanın kolunda bile yatar.	Mosikvarule tsol-kmari tsulis tarze daidzinebso (Ghlonti, 1957: 56).
82.	Gülü seven dikenine katlanır (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Aşk güldür, kıskançlık ise dikendir.	Sikvaruli- vardia, eçvianoba ekalia (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 28).
Bilmek/Öğrenmek			
83.	Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek (sormamak) ayıp (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Bilmemek günah değildir.	Arcodna arcodvaao (Ghlonti, 1957: 52).
84.	Çok bilen (söyleyen) çok yanılır (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Çok bilen çok yanılır.	Bevris mcodne bevtrjer shecdebaao (Ghlonti, 1957: 52).
85.	Her düşünüş, bir öğreniş (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	İnsan hata yaparak öğrenir.	Katsi shetsdomebze stsavlobso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 30).

86.	Hızlı sağanak tez geçer (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Hızlı öğrenilen hızlı unutulur.	Male nastsavli male dagavitskdeba (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 30).
87.	Sabrın sonu selamettir (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Büyük sabrı çok bilenler bilir.	Didi motmineba didma mtsodnem itsiso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 29).
88.	Yol bilenle yürüyen, yorulmaz (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Yolu bilenin ayağı burkulmaz.	Gza vints itsis, pekhs ar tsaikravso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 29).
89.	Zenginin sermayesi kasasında, limin sermayesi kafasında (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Cimri adam altın ile doyamaz, okuyan ise okumakla doyamaz.	Rogorc dzuntsi oqroti ver gadzgeba, ise stsavlis msurveli stsavlitao (Ghlonti, 1957: 52)
90.	Zenginin sermayesi kasasında, limin sermayesi kafasında (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Zengin zenginliğini arttırır, bilen bilgisini.	Mdidari simdidres idzens, brdzeni-tsodnasao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 30).
Cesaret/Kahramanlık			
91.	At ölür meydan (nalı) kalır, yiğit ölür şan (namı) kalır (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018’de erişildi.).	Kahraman ölür ama ismi kalır.	Gmiri mokvdeba, magram sakheli darebao (Ghlonti, 1957: 29).
92.	At ölür meydan (nalı) kalır, yiğit ölür şan (namı) kalır (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018’de erişildi.).	şöhret kazanmak her şeyden önemlidir.	Sjobs sakhelisa mokhvea kovelsa mosakhveelsa (Ghlonti, 1957: 30).
93.	Erkekliğin onda dokuzu kaçmaktır (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Bazen kaçmak bile cesarettir(erkekliktir).	Zogcer gaktsevats biobaa (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 14).
94.	Yiğit meydanda belli olur (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Top ve meydan cesura kalır.	Burti da moedani mamatss darebao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 12).
95.	Koç yiğit bunalıp lmez (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018’de erişildi.).	Cesur bir adam zor anlarda ağlamaz.	Vajkatsi gairvebaşi ar atirdeba (Ghlonti, 1957: 30).

96.	Yiğit meydanda belli olur (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018'de erişildi.).	Kahraman savaşta doğar.	Gmiri brdzolaşı ibadebao (Ghlonti, 1957: 29).
97.	Yiğit lakabıyla anılır (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018'de erişildi.).	Şöhretli ölüm cesurların hayalidir.	Sakhelovani sikvdili mamatsta sanatrelia (Ghlonti, 1957: 30).
Çalışmak			
98.	Adamın iyisi işbaşında(alışverişte) belli olur (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Kuş tüyünden belli olur; insan işinden.	Prinveli bumbulit itsnoba, katsi-sakmitao (Sakhokia, 2012: 224).
99.	Adamın iyisi işbaşında (alışverişte) belli olur (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018'de erişildi.).	Ağacı meyve ile tanırlar, adamı kendi işi ile.	Khes nakofit itsnoben, admians sakmito (Ghlonti, 1957: 41).
100.	Akşamın işini sabaha (yarına) bırakma (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018'de erişildi.).	Ertelenmiş iş atılmış iştir.	Gadadebuli sakme sanakhevrod çashliliao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 55).
101.	Az olsun, uz (öz) olsun (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018'de erişildi.).	Az ve güzel sürülmüş toprak çok ama kusurlu sürülmüş topraktan daha iyidir.	Cota da kargi nakhnavi sjobs bevrsa da kharveziansao (Ghlonti, 1957: 52).
102.	Bir elin nesi var, iki elin sesi var (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	Bir elin nesi var, iki elin sesi var.	Erti kheli khmas ar igebs, ori ki tkacans gaadenso (Gvaramia, 1899: 12).
103.	Birlikten kuvvet doğar (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018'de erişildi.).	Birlikte çalışmak bir zevktir, beraber işsiz durmak ise ayıptır.	Ertad şroma khalisia, ertad ukmad dgomasirtskhvilio (Ghlonti, 1957: 28).
104.	Boş gezmekten bedava çalışmak yeğdir (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018'de erişildi.).	Boş hoplamak boş oturmaktan daha iyidir.	Codad jdomas cudad khtoma jobiao (Gvaramia, 1899: 36).
105.	Boş gezmekten bedava çalışmak yeğdir (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018'de erişildi.).	Boş oturmaktan boş çalışmak daha iyidir.	Tsudad cdomas tsudad şroma cobiao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 6).
106.	Boş gezmekten bedava çalışmak yeğdir (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018'de erişildi.).	Yatan aslandan boş boş dolaşan tilki daha iyidir.	Mtsolare loms matsantsala melam acobao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 5).

107.	Bugünkü (akşamın) işini yarına (sabaha) bırakma (koyma) (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	İşi erteleyenin yarını bazen karlı bazense yağmurludur.	Medgekhvalies khan utovs da khan utsvimso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 57).
108.	Bugünkü (akşamın) işini yarına (sabaha) bırakma (koyma) (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	(Yarına) İşini erteleyen adamın kapısına kar yağmış.	Dge-mekhvalie kacsao, tovli moadga karsao (Ghlonti, 1957: 52).
109.	Damlaya damlaya göl olur (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Su, damlaya damlaya taşı bile deler.	Tsvet-tsveti tskali kvasats gakovretso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 6).
110.	Dervişe ‘‘Bağdat’ta pilav var’’ demişler, ‘‘yalan değilse ırak değil’’ demiş (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Ali’nin derdi pilavdır.	Alis dardi flaviao (Ghlonti, 1957: 64).
111.	Ekmeden biçilmez (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018’de erişildi.).	Ekmeyen yemiyor.	Vints ar tesavs, artsa çamso (Ghlonti, 1957: 28).
112.	Ekmeden biçilmez (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Ekmediğim yeri nasıl biçeyim?	Sadats ar momikhnava ik ra movimkoo? (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 5).
113.	Ekmeden biçilmez (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Zamanında eken zamanında biçer.	Droze mtesveli droze moimkiso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 4).
114.	Emek olmadan yemek olmaz (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018’de erişildi.).	Çalışmayan yemek de yemiyor.	Vints ar şromobs, arts çamso (Ghlonti, 1957: 28).
115.	Fakirlik ayıp değil, tembellik ayıp (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Tembellik her kötülüğün anasıdır.	Sizarmatse kovelgvari borotebis dedaao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 54).
116.	Fakirlik ayıp değil, tembellik ayıp (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	İşsiz gezen/dolaşan dindar ölüdür.	Sartsmunoeba usaqmurad mkvdaria (Gvaramia, 1899: 27).
117.	İşleyen demir pas tutmaz (ışıldar) (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Sağılan inek şişmanlamaz.	Alali metsveli dzrokha ar gasuqdebaao (Sakhokia, 2012: 24).
118.	İşleyen demir pas tutmaz (ışıldar) (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	İyi bir avcının tüfeği pas tutmaz.	Karg moadires iaragi ar daujangdebaao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 15).

119.	Lafla peynir gemisi yürümez (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018’de erişildi.).	Az konuşan çok yapar.	Vints tsotas laparakobs bevrs aketebso (Ghlonti, 1957: 28).
120.	Lafla peynir gemisi yürümez (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018’de erişildi.).	Dilde değil, işte acele et.	Enit nu ki çkarob, sakmit içkareo (Ghlonti, 1957: 28).
121.	Lafla peynir gemisi yürümez (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Konuşmak başkadır iş yapmak başka.	Tkma skhvaa sakme skhvao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 5).
122.	Mısıra “yağmur geliyor” demişler, “çapan birlik mi?” demiş (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Mısır çapanın evladıdır.	Simindi tokhis şviliao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 5).
123.	Ne ekersen onu biçersin (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Toprağı az sürersin, az yersin.	Cotas motokhni, cotas sheschamo (Ghlonti, 1957: 52).
124.	Sabırla koruk helva olur, dut yaprağı atlas (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018’de erişildi.).	Sadık çalışmak yoksulluğun düşmanıdır.	Ertguli, şroma sigaribis mteriao (Ghlonti, 1957: 28).
125.	Sorma kişinin aslını, sohbetinden bellidir (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	İyi soy, adamın isminden değil, onun yaptığı işten bilinir.	Gvarishviloba sakhelit ki ara, saqmit gamochndebao (Gvaramia, 1899: 8).
126.	Tembele dediler “kapını ört”, dedi “yel eser örter” (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Tembel adam kendi elini ayağını başkasının sanmış.	Zarmac kacs tavis khel-fekhi natkhovari hgonia (Gvaramia, 1899: 14).
127.	Yazın çalışan, kışın gülüşür / Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer (www.tdk.gov.tr , 20 Nisan 2019’da erişildi.).	Yaz, kışın işçisidir.	Zapkhuli zamtris mushaao (Kandelaki, 1965: 58).
Dil			
128.	Baş dille tartılır (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Dil, kalbin peygamberidir.	Ena gulis mociquliao (Ghlonti, 1957: 58).
129.	Baş dille tartılır (www.tdk.gov.tr , 20 Nisan 2019’da erişildi.).	Dil kalbin elçisidir.	Ena gulis shuamavalia (Kandelaki, 1965: 181).
130.	Bülbülün çektiği dili belası (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Dilin sana ne etmiş? – başıma vurmuş.	Enam ra giko da tavshi kakunio (Ghlonti, 1957: 58).

131.	Bülbülün çektiği dili belası (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Benim dilim benim düşmanımdır.	Chemi ena chemi mteriao (Ghlonti, 1957: 58).
132.	Dilim seni dilim dilim dileyim, başıma geleni senden bileyim (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Benim konuşkan dilim çeneme vurmuş.	Chemma tiktika enama meve gamarka kbashio (Ghlonti, 1957: 58).
133.	Dilin kemiği yok (www.tdk.gov.tr , 21 Nisan 2019’da erişildi.).	Dilin kemiği yok, her şeyi söyler.	Enas dzvali ar akvs kvelapers itkvisio (Davitiani, 1973: 68).
134.	Dilin kemiği yok (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Dilin kemiği yok, sözün vergisi yok.	Enas dzvali ar aqvs, sitkvas baji ar aqvso (Ghlonti, 1957: 58).
135.	Dilin kemiği yok (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Dilin kemiği yoktur.	Enas dzvali ar aqvs (Gvaramia, 1899: 11).
136.	Dilini eşek arısı soksun (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Dilsiz biri, kötü laf konuşandan daha iyidir.	Enit munji jobia avmetyvel moubarso (Ghlonti, 1957: 58).
137.	Söyleyenden dinleyen arif gerek (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Söz etmek (konuşmak) istiyorsan, önce dinleyene bak.	Sitkvis tqma rom gindodes, jer gamgoni gasinjeo (Ghlonti, 1957: 58).
138.	Kuru laf karın doyurmaz (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Söz etmek kolaydır, iş yapmak ise zordur.	Sitkva advilia, qmna ki – dzneli (Ghlonti, 1957: 58).
139.	Kuru laf karın doyurmaz/ Lafla peynir gemisi yürümez (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	İşsiz söz ölüdür.	Sitkva usaqmod mkvdariao (Ghlonti, 1957: 58).
140.	Sofrada elini, mecliste dilini sakla (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Söz etmenin de kendi yeri vardır.	Sitkvis tqmasac tavis adgili akvso (Ghlonti, 1957: 58).
141.	Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkarır.	Gvelsa khvrelit amoikvans, ena tkbilad moubari (Ghlonti, 1957: 58).
142.	Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Tatlı sözle, dağda geyik sağılır.	Tkbili sitkvit mtas iremi moitsvelebao (Ghlonti, 1957: 58).

143.	Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018'de erişildi.).	Tatlı söz demir kapıyı açar.	Tkbili sitkva rkinis kars gaagebso (Ghlonti, 1957: 58).
Dost/Düşman			
144.	Akıllı düşman akılsız dosttan hayırlıdır (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018'de erişildi.).	Kötü seven adamdan iyi düşman daha iyidir.	Glakha mokvares kai mteri scobiao (Ghlonti, 1957: 30).
145.	Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyleyeyim (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018'de erişildi.).	Arkadaşın senin nasıl olduğunu gösterir.	Sheni amkhanagi sheni sakheliao (Ghlonti, 1957: 55).
146.	Atalar sözünü tutmayanı yabana atarlar (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	Düşmanın yoksa verdiği sözünü tutmayıp düşman edinme.	Mteri rom ar gkavdes, pirobis gatekhit mters nu gaicheno (Gvaramia, 1899: 22).
147.	Cahilin dostluğundan arifin düşmanlığı yeğdir (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018'de erişildi.).	Aptal dost düşmandan beterdir.	Suleli megobari mterze uaresiao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 18).
148.	Cahilin dostluğundan arifin düşmanlığı yeğdir (www.tdk.gov.tr , 26 Nisan 2018'de erişildi.).	Akıllı düşman, akılsız dosttan daha iyidir.	Ugnur megobars gonieri mteri sjobiao (Ghlonti, 1957: 31).
149.	Deli dostun olacağına akıllı düşmanın olsun (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018'de erişildi.).	Korkak arkadaş düşmandan daha kötüdür.	Mshishara megobari mterze uaresiao (Ghlonti, 1957: 55).
150.	Dost (iyi dost) kara günde belli olur (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018'de erişildi.).	Ağaç köklere dayanarak, adam ise – dost/akrabaya dayanarak ayakta durur.	Khe pesvita dgas, adamiani mokvritao (Ghlonti, 1957: 31).
151.	Dost (iyi dost) kara günde belli olur (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018'de erişildi.).	Hastayı doktor iyileştirir mutsuzu ise iyi bir dost.	Avadmkops ekimi arçens, ubedurs kai megobario (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 17).
152.	Dost dostun eyerlenmiş atıdır (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018'de erişildi.).	Arkadaş gözün ışığıdır.	Amkhanagi Tvalis sinatleao (Ghlonti, 1957: 55).
153.	Düşmana yarak (silah) gerek, ya düşmandan ırak gerek (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018'de erişildi.).	Düşman benden kaçacaksa ona altın köprüyü gösteririm.	Tu mteri gamektseodes okros khids vastsavlidio (Ghlonti, 1957: 30).

154.	Eski dost düşman olmaz, yenisinden vefa gelmez (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Arkadaş bul ama eski dostunu kaybetme.	Megobari gaiçine da nurts dzvel megobars dakargavo (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 18).
155.	Kardeş kardeşi bıçaklamış, dönmüş yine kucaklamış (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Kardeş kardeşiyle hesaplaştı ama yine de kardeşlerdi.	Dzmam dzmas angarişi uko da isev dzmani ikvnenno (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 19).
156.	Sadık dost akrabadan yeğdir (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	İyi arkadaşlık iyi kardeşlik demektir.	Kargi amkhanagoba, kargi dzmobis dariao (Ghlonti, 1957: 55).
157.	Sen dost kazan, düşman ocağın başından çıkar (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018’de erişildi.).	Seveni aramayan kendi başının düşmanıdır.	Vinc sakvarelsa ar edzebs, igi tavisa mteria (Ghlonti, 1957: 30).
158.	Sen dost kazan, düşman ocağın başından çıkar (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Arkadaşı özenle ara, bulunca onu koru /sakla.	Amxanagi guldasmıt edzebe, ipovo – moufrtkhildio (Ghlonti, 1957: 55).
159.	Su uyur, düşman uyumaz (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Şeytan uyumaz.	Eshmaks ar dzinavs (Kandelaki, 1965: 50).
160.	Yakın (hayırlı) dost (komşu) uzak (hayırsız) hısımdan (akrabadan) yeğdir (iyidir) (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Akraba vücudumuzun parçasıdır, dost ise ruhumuzun.	Natesavi çveni skheulis natsilia megobari ki sulisa (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 18).
Hastalık			
161.	Hastalık kantarla girer, miskalle çıkart (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Hastalık çoktur, sağlık bir tanedir.	Avadmkofoba bevria, janmrteboba – ertio (Ghlonti, 1957: 63).
162.	Hastalık kantarla girer, miskalle çıkart (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Hastalık, adamın bedenine arayayla girer ve damla damla çıkart.	Avadmkofoba kacıs janshi urmit sheva da tsvet-tsvetad dzlivs gamovao (Ghlonti, 1957: 63).
Hayvan			
163.	Abdal ata binince bey oldum sanır, şalgam aşı girince yağ oldum sanır (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Eşeği tahta koymuşlar kendini kral sanmış.	Viri takhtze dasves, tavi khelmtsife egonao (Sakhokia, 2012: 92).

164.	Acele işin sonu pişmanlık (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018'de erişildi.).	Köpek, aceleyle hep kör yavruları doğurmuş.	Dzaglma sichqarit sul brma lekvebi yaroo (Gvaramia, 1899: 38).
165.	Aç kurt yavrusunu yer (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Karga yavrularını büyütmüş sonra kendi yemiş.	Kvavma shvilebi dzarda, dajda, tvitonve datchamao (Sakhokia, 2012: 246).
166.	Aç tavuk kendini arpa(buğday) ambarında sanır (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Kör tavuk her yerde buğday var sanır.	Brma qatams ase hgonia, yvelgan khorbali qriao (Metreveli, 1941: 14).
167.	Aç tavuk kendini arpa(buğday) ambarında sanır (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Aç tavuk rüyasında mısır taneleri görmüş.	Mshier qatams sizmarshi sul fetvi elandebodao (Sakhokia, 2012: 169).
168.	Akılsız köpeği (ahmak iti) yol kocatır (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	İşe yaramaz köpek başkasının bahçesinde havlar.	Urgebeli dzagli skhvis ezoshi kepsa (Sakhokia, 2012: 219).
169.	An iti, kap sopayı (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018'de erişildi.).	Köpeğin ismini söyle, sopayı da yanına koy.	Dzagli akhsene, jokhi gverdit moideo (Gvaramia, 1899: 38).
170.	Ana gibi yar, Bağdat gibi diyar olmaz (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Kadınlara köpekler bile saygı gösterir.	Qalis pativi dzaglmac ki itsiso (Sakhokia, 2012: 228).
171.	Arılı arından, huylu huyundan vazgeçmez. (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Çakalı ne kadar affetsen de o yine ormana bakar.	Tura rats unda apatio, isev tkisken gaikurebao (Sakhokia, 2012: 215).
172.	Armudun iyisini (dağda) ayılar yer (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.)	Ormanda meyvenin iyisini ayılar yer.	Tkeshi karg khils datvi shechamso (Sakhokia, 2012: 215).
173.	At binicisini tanır (bilir)/ Arı bal alacak çiçeği bilir (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Kurt beni yakalayacak köpeği bir bakışta tanırım dedi.	Mgelma tqva: chems damcher dzagls erti shekhedvit vicnobo (Sakhokia, 2012: 148).
174.	At ölür itlere bayram olur (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Atlar öldü, meydan eşeklere kaldı.	Bedaurebi daikhotsnen, virebs darchat moedani (Sakhokia, 2012: 39).
175.	Atlar nallanırken kurbağalar ayak uzatmaz (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Atlara nal çakıyorlardı, kurbağa da ayağını kaldırdı.	Bedaurebsa cheddnen da bayaymats fexi aishvirao (Sakhokia, 2012: 39).
176.	Ayı eniğini severken öldürür (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 1996: 26).	Ayı, okşarken yavrusunu öldürmüş.	Datvma siqvarulit tavis beli mohklao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 34).

177.	Ayrarı yok içmeye, atla(tahtirevanla) gider sıçmaya (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Karganın gözü yokmuş, Allah'tan kirpik istemiş.	Kvavs tvali ara hqondao, gmerits tsamtsamsa stkhovdao (Sakhokia, 2012: 246).
178.	Bahşış (beleş) atın dişine(yaşına) bakılmaz (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Hediye atın dişine bakmazlar.	Nachuqar tskhens kbilebi ar esinjviso (Sakhokia, 2012: 174).
179.	Balık baştan kokar (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Balık baştan kokar.	Tevzi tavidan ayroldebao (Sakhokia, 2012: 106).
180.	Baskısız yongayı yel alır, sahıpsız tarlayı sel alır (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Sahıpsız koyunu kışın bile kırkarlar.	Upatrono tskhvari zamtarshits ikrichebao (Sakhokia, 2012: 219).
181.	Besle kargayı oysun gözünü (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Karga yavrularını büyütmüş sonra kendi yemiş.	Kvavma shvilebi dazarda, dajda, tvitonve datchamao (Sakhokia, 2012: 246).
182.	Bezirgân züğürtleyince geçmiş defterleri yoklar (karıştırır) (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Yahudi fakirleşince ölü eşeğin nallarını sökmüş.	Uria gagaribda da mkvdar vırs nalebi ahkarao (Sakhokia, 2012: 220).
183.	Bin ölçüp bir biçmeli (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Akbaba kemiği ölçüp de yutar.	Svavi dzvals gazomavs da ise chaklapavso (Sakhokia, 2012: 205).
184.	Bir çiçekle bahar(yaz) olmaz (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Bir kırlangıcın ötmesi baharı getirmez.	Erti mertskhilis chikchiki gazafxuls ver moiylvanso (Metreveli, 1941: 24).
185.	Bir koltuğa iki karpuz sığmaz (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	İki tavşanı yakalamak isteyen, hiç birini yakalayamaz.	Ori kurdglis madevari ertsasc ver daitcherso (Gvaramia, 1899: 23).
186.	Bozacının şahidi şıracı/ Meyhaneciden şahit istemişler, bozacıyı göstermiş (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Tilki kendi kuyruğunu şahit göstermiş.	Melam tavisı kudi motsmed moikvanao. (Sakhokia, 2012: 152)
187.	Bugünkü tavuk yarınki kazdan iyidir (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Bugünkü yumurtayı yarınki tavuğa tercih ederim.	Dgevandeli kvrtskhi mirchevnıa khvalindel qatamso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 147).
188.	Buldum bilemedim, bildim bulamadım (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Semeri buldum, atı bulamadım; atı buldum, semeri bulamadım.	Unagiri vishove-tskheni ver vishove, tskheni vishove unagiri ver

			vishoveo (Sakhokia, 2012: 218).
189.	Bülbülü altın kafese koymuşlar, ah vatanım demiş (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Kurbağayı haliya buyurmuşlar, o yine suya zıplamış.	Bakaki khalichaze dasves, iskupa da isev gubeshi chakhtao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008:153).
190.	Cins horoz yumurtada öter? (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Cins at en sonunda.	Bedauri sul boloso (Ghlonti, 1957: 32).
191.	Cins kedi ölüsünü göstermez/ Cins horoz yumurtada öter (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Cins at değildir.	Araferi bedauriao (Gvaramia, 1899: 2).
192.	Cins, cinse çeker (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018’de erişildi.).	Koyun koyuna gider, keçi keçiye.	Tskhvari tskhvartan miva, tkha-tkhastanao (Sakhokia, 2012: 268).
193.	Çobansız koyunu kurt kapar (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Tay, atın önünden koşarsa, onu kurt yer	Ckhenis win kvici rom gaiqceva, mgeli shetchams (Gvaramia, 1899: 37).
194.	Çocuk düşe kalka büyür (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Attan düşmeden cirit öğrenilmez.	Vints tskhenidan ar chamovardnila, is tskhenosnobas ver istsavliso (Sakhokia, 2012: 91).
195.	Çok havlayan köpek ısırılmaz (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018’de erişildi.).	Korkak köpek 3 yıl, aya havlamış.	Sheshinebulma dzaglma sam tselitsads mtvares ukepao (Sakhokia, 2012: 254).
196.	Çok havlayan köpek ısırılmaz (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Isırmayan köpek uzaktan havlarmış.	Romeli dzaglic ara kbens, shoridan ikefebao (Sakhokia, 2012: 194).
197.	Dışı eli yakar, içi beni (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Bülbül çok güzel ötüyor ama eti güzel değil.	Bulbulma kargi galoba icis, magram khortsı ar uvargao (Metreveli, 1941: 14).
198.	Domuzdan toklu çıkmaz (doğmaz) (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Köpekten kuzu doğar mı?	Dzaglisgan kravi daibadeba? (Gvaramia, 1899: 38).

199.	Domuzdan toklu çıkmaz(doğmaz) (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Köpek, kuzu doğurmaz.	Dzaglisan batkani ar daibadebao (Sakhokia, 2012: 271).
200.	Domuzdan toklu çıkmaz(doğmaz) (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Şahinin yavrusu şahin olur; atmacanın yavrusu atmaca olur.	Qori qorsa scheks, dzera-dzerukasao (Sakhokia, 2012: 234).
201.	Domuzun kuyruğunu kes, yine domuz (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Domuzu ne kadar yıkasan da o yine çamura girer.	Gori ramdenic unda bano, isev lapshi chatsvebao (Sakhokia, 2012: 242).
202.	Domuzun kuyruğunu kes, yine domuz (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Yılan derisini atmış ama kalbi aynı kalmış.	Gvelma kani gaidzro, magram guli gvelisa sherchao (Sakhokia, 2012: 53).
203.	Eli boşa ağa uyur derler; eli doluya ağa buyur derler (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	- Topal atla geldim. Hiçbir şey getiremedim. - Buradan da hiçbir şey götüremezsin.	-Natliav, kochli tskenit movedi da vera mogitane-rao. -Verc aras aqedan tsaigeb sheni kochli tskenitao (Sakhokia, 2012: 173).
204.	Emanete hıyanet olmaz (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Emanete kurt bile sahip çıkar.	Amanats mgelits sheinakhavso (Sakhokia, 2012: 29)
205.	Emanete hıyanet olmaz (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Kurt bile emanet saklamasını bilir.	Anabris shenakhva mgelmac iciso (Ghlonti, 1957: 31).
206.	Eşeğe altın semer vursalar yine eşektir (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	Eşek adam, paskalya bayramında da eşektir.	Viri kaci agdgomasac viriao (Gvaramia, 1899: 13).
207.	Eşeği süren (tırmalayan) osuruğuna katlanır (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	Eşeğin ardından koşan onun çiftesine de dayanmalı.	Viris madevari tlinksac unda udzlebdeso (Gvaramia, 1899: 13).
208.	Eşek hoşaftan ne anlar (suyunu içer, tanesini bırakır) (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018'de erişildi.).	Eşek ne bilir, hurmanın nasıl bir meyve olduğunu.	Virma ra itsis khurma ra khiliao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 66).
209.	Fare deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna(kıçına) kabak bağlamış (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Fare yuvasındaki düğüne aslanı davet etmişler.	Tagvis soroshi loms qorwilshi patijebdnenno (Sakhokia, 2012: 103).

210.	Fukaranın tavuğu, zenginin atı kıymetli olur (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Şişmanın atı da köpeği de şişmandır.	Msuqani katsis tskheni da dzagli msuqaniao (Sakhokia, 2012: 165).
211.	Hacı hacıyı Mekke'de, derviş derviş tekke de bulur (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Hırçın at, hırçın atı bulur.	Avi dasacheri tskheni av dasacher tskhens modzebniso (Sakhokia, 2012: 21).
212.	Hayvanın alacası dışındadır, insanın alacası içinde (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Yılanın dışı renklidir, insanın içi.	Gveli garedan aris chreli da katsi shignidanao (Metreveli, 1941: 16).
213.	Hayvanın alacası dışında, insanın alacası içinde (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018'de erişildi.).	Kuşun alacası dışındadır, insanın alacası içinde.	Kvela frinveli garetgan tchrelia, kaci ki shignidano (Gvaramia, 1899: 33).
214.	Her koyun kendi ayağından asılır (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Keçi kendi ayağından, koyun kendi ayağından asılır.	Tskvari tskhvartan miva, Tkha-tkhashtanao (Sakhokia, 2012: 268).
215.	Her şeyin zamanı var, horoz bile vaktinde öter/ Terazi tartıyla, her şey vaktiyle (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Civcivleri sonbaharda sayarlar.	Tsitsilebs shemodgomaze daitvliano (Sakhokia, 2012: 278).
216.	Huylu huyundan vazgeçmez (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Domuz çamurda yatmaktan vazgeçmez.	Gori lapshi gorvas ar moishliso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 155).
217.	İnsan doğduğu yerde değil, doyduğu yerde (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	Kuş nerede büyürse, onun Bağdatı da oradadır.	Sadac chiti gaizrdzeba, misi bagdatic iq aris (Gvaramia, 1899: 26).
218.	İt ite (buyurur), it de kuyruğuna (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	Adam kendi köpeğine iş vermiş, köpek ise kendi kuyruğuna, demişler.	Kacma dzagli daasaqma da dzaglmac tavisı kudio (Gvaramia, 1899: 18).
219.	İt ürür, kervan yürür (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Köpek havlar, kervan gider.	Dzagli keps da qaravani midiso (Sakhokia, 2012: 272).
220.	İt, iti ısırmaz (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Köpek, köpeğin derisini yırtmaz.	Dzagli dzaglis tkavs ar dakhevso (Sakhokia, 2012: 272).
221.	İti (köpeği) öldürene sürütürler (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Köpeği öldüren, onu sürüklemiştir.	Dzagli vints mokla, imanve gadaatriao (Sakhokia, 2012: 271).

222.	İti an çomağı hazırla (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018’de erişildi.).	İti an, eline sopayı al.	Dzagli akhsene-jokhi moimarjveo (Sakhokia, 2012: 271).
223.	İti an sopayı hazırla (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018’de erişildi.).	Köpeklerle arkadaşlık et ama elinden sopayı bırakma.	Dzagls daumegobrdi da jokhs khelidan nu gaagdebo (Sakhokia, 2012: 272).
224.	İyi insan sözünün üstüne gelir (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Bülbülü an, kulağını dinlemeye hazırla.	Bulbuli akhsene-yuri sasmenad moamzadeo (Sakhokia, 2012: 46).
225.	İyilik eden iyilik bulur (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	İyiliğe, yılan bile iyilikle karşılık verir.	Siketes gvelisganac sikete mosdevso (Sakhokia, 2012:206).
226.	Kaçan balık büyük olur (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Kaçan balık büyük görünür.	Gaqceuli tevzi didi gamochndebao (Ghlonti, 1957: 32).
227.	Kaçan balık büyük olur/Kel ölür sırma saçlı olur, kör ölür badem gözlü olur (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Kaybolan inek çok süt verir.	Dakarguli dzrokha bevr rdzes itsvelebao (Sakhokia, 2012: 65).
228.	Karga keklığı taklit edeyim darken kendi yürüyüşünü şaşırmış (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018’de erişildi.).	Karga, keklığın yürüyüşünü taklit etmiş, becerememiş ve kendininkini de unutmuş.	Kvavma siarulshi mtskers mihbadza, imisi ver istsavla da tavisic daavitskdao (Sakhokia, 2012: 246).
229.	Karga yavrusuna bakmış, benim ak pak evladım demiş/Kuzguna yavrusu şahin(anka, güzel) görünmüş (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018’de erişildi.).	Karga kendi yavrusunu beğenir.	Kvavsats tavisı bakhala mostsonso (Sakhokia, 2012: 246).
230.	Karga yavrusuna bakmış ‘benim ak pak evladım.’’ Demiş (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Baykuş yavrusunu tavus kuşu sanırmış.	Bus tavisı bakhala parshevangi egonao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 65).
231.	Karınca, zevali gelince kanatlanır (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Karıncanın kanatları çıkarsa, Tanrı tam o sırada kızar.	Tchintchvelas rom frta gamoeskhmis, gmertic mashin gautskreba (Gvaramia, 1899: 41).

232.	Karıncadan ibret al, yazdan kışı karşılar (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Arının ve karıncanın emeği adama akıl verir.	Futkris shroma da tchiantchvelisa kacs tchkuas astsavliso (Gvaramia, 1899: 31).
233.	Karnı tok it gölgede yatar (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Tok atmaca parmağa binmezmiş. (avlanmazmış)	Mimino rom gadzgebao, khelze agar dadgebao (Sakhokia, 2012: 159).
234.	Katrandan olmaz şeker olsa da cinsine çeker (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Kargayı fırçalasan da beyazlamaz.	Ar gatetrdeba yorani rac unda khekho qvishita (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 152).
235.	Keçiye can kaygısı, kasaba yağ kaygısı (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Keçi kendi başı için, kasap yağ için ağlar	Tkha tavs stiroda da kasabi qonsao (Gvaramia, 1899: 16).
236.	Kedi uzanamadığı (yetişemediği)ciğere pis (murdar) dermiş (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Bugün cuma, kedi sucuğa ulaşamadı.	Kata ver shewvda dzechvsao, paraskevia dgesao (Sakhokia, 2012: 123).
237.	Kedi yetişemediği (uzanamadığı) ciğere pis (murdar) dermiş (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Kedi sucuğa yetişememiş/dokunamamış, “bugün zaten Cuma günüdür” demiş.	Kata ver shestsvda dzechvsao, paraskevia dgesao (Gvaramia, 1899: 17).
238.	Kedinin boynuna ciğer asılmaz (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Kurdun çoban olduğu nerede görülmüş.	Mgeli mtskemsad-sad ars wesad! (Sakhokia, 2012: 148).
239.	Kediye ”bokun kimya” demişler, üstünü örtmüş (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Kediye demişler senin bokun ilaçtır diye, o da toprağa gömmüş.	Katas utkhres sheni nekhvi tsamaliao da mitsashi damalo (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 45).
240.	Kediyi sıkıştırırsan üstüne atılır (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018’de erişildi.).	Solucana ayağınla basarsan o da ses çıkarır.	Tchias rom pekhs daadgamen isits khmas amoigebso (Sakhokia, 2012:282).
241.	Kel başa şimşir tarak (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Adamın atı yoktu semer hayal ediyordu.	Kats tskeni ar hyavda, unagirs natrobdao (Sakhokia, 2012: 132).
242.	Kısmet ise gelir Hint’ten Yemen’den, kısmet değilse ne gelir elden	Karganın elinden cevizi kaparsan, bu da	Kvavs kakali gaagdebine, isic kai gvtis tskalobaa (Gvaramia, 1899: 33).

	(www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Tanrı’nın iyi bir başıdır.	
243.	Koç yiğit bunalıp ölmez/ Yatan (hasta yatan) ölmez, eceli yeten ölür (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018’de erişildi.).	Köpek topallamaktan ölmez.	Dzagli kotchlobit ar mokvdebao (Sakhokia, 2012: 271).
244.	Köpeğe gem vurma, kendini at sanır (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018’de erişildi.).	Domuzun bitini ayağına oturtursan başına çıkar.	Goris tili rom pekhze daisva, tavze agatsotsdebao (Sakhokia, 2012: 242).
245.	Köpeksiz köy bulmuş da çomaksız (değneksiz) geziyor (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Köpeksiz köyde sopasız gezdim.	Sopeli vnaxe udzaglo, shig gaviare ujokho (Sakhokia, 2012: 210).
246.	Köpeksiz köy bulmuş da çomaksız (değneksiz) geziyor (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Köpeksiz köy buldum, orada sopasız gezdim.	Sofeli vnaxe udzaglo, shig gaviare ujokho (Gvaramia, 1899: 28).
247.	Kurda “neden boynun(ensen) kalın ?” demişler, “işimi kendim görürüm de ondan.” demiş (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018’de erişildi.).	Başkasının safkan atına, kendi cılız atını tercih et.	Skhvis bedours sheni jaglagi gerchioso (Sakhokia, 2012: 213)
248.	Arslandan (doğan) arslan olur (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 1996: 24).	Domuz ahırında doğan danaya, domuz yavrusu demezler.	Sagoreshi dabadebul khbos gotchs ar daudzaxebeno (Sakhokia, 2012: 202).
249.	Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018’de erişildi.).	Yaşlı köpek tavşan olmak istemiş.	Siberis dros dzaglama kurdzglobo moindomao (Sakhokia, 2012: 206).
250.	Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Kurt yaşlanınca keçi üstüne atlarmış.	Mgeli rom daberdebao, tkha zed sheakhtebao (Sakhokia, 2012: 148).
251.	Kurt köyünü (tüyünü) değiştirir, huyunu değiştirmez (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Kurda İncil okuyorlarmış o da koyun geçiyor mu diye ormana bakıyormuş.	Mglis tavze sakharebas kitxulobdnen, is ki tskhvriskhen ikhedebodao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 154)
252.	Kurtla koyun, kılıçla oyun olmaz (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Tilki horoza arkadaş olamaz.	Mamals melias megobroba ar gamoadgebao (Sakhokia, 2012: 143).

253.	Kuş vardır eti yenir, kuş vardır et yedirilir (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Kuşlar vardır et yer, kuşlar vardır eti yenir.	Prinvelia khorts achmeven, prinvelia immis khortsaschameno (Sakhokia, 2012: 224).
254.	Kuş vardır eti yenir, kuş vardır et yedirilir (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Bazı kuş vardır – onun etini yerler, bazı kuş vardır – ona et yedirirler.	Zogi frinvelia – amis khorcsa tchamen, zogi frinvelia-khorcs achmeven (Gvaramia, 1899: 14).
255.	Lafla peynir gemisi yürümez. İş insanın aynasıdır (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018’de erişildi.).	Ağaçkakanın sesini çok duydum ama onun tarafından soyulmuş ağacı hiç görmedim.	Kodalav shen sul egre akakuneb, magram sheni gaketebuli kharatulebi vera vnaheo (Sakhokia, 2012: 135).
256.	Olsayı bulsaya vermişler, hiç doğmuş/ Olsa ile bulsaya ekmişler yel ile yuf bitmiş (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Patlıcanın kanatları olsa kırlangıç olurdu.	Badrijans rom frtebi ebas, mertskhali iqnebao (Metreveli, 1941: 11).
257.	Oynamayı bilmeyen kız yerim dar demiş; yerini genişletmişler (bollatmışlar), gerim (yenim) dar demiş (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Gelin ineği sağmamış, kova yamuktu demiş.	Patardzalma dzrokha ver motsvela da – baki mrudeao (Sakhokia, 2012: 184).
258.	Serkeş öküz (son) soluğu kasap dükkânında alır (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	İhtiyar öküzü terbiye etmekteyse, onu kes, daha iyidir.	Beberi kharis gakhednas, rom dakla isa sjobiao (Ghlonti, 1957: 32).
259.	Sinek küçüktür ama mide bulandırır (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Sinek pis kokmaz ama mide bulandırıcıdır.	Buzi mkrali ki araa da gulis amrevi ki ariso (Gvaramia, 1899: 7).
260.	Soy asma, soyuna çeker (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Keklik ağaca konamaz çünkü onun soyu öyle değil	Ara shejda mtskheri khesa, - ara iko gvari misi (Sakhokia, 2012: 27).
261.	Sürüden ayrılanı (ayrılan kuzuyu, koyunu) kurt kapar (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Annesinden önce giden tayı kurt yer.	Dedis tsin morbenal kvits mgeli shechamso (Sakhokia, 2012: 69).
262.	Sürüyü güden kurdu görür (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018’de erişildi.).	Kurttan korktuğu için kim koyunlarını kesmiş ki.	Mglis shishit tskhvari vis gautskvetiao (Sakhokia, 2012: 150).

263.	Şahin ile deve avlanmaz (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Kırlangıç kaparıyla kartalı avlayamazsın.	Mertskhlis changita artsivi ar daichirviso (Sakhokia, 2012: 155).
264.	Tavşan dağa küsmüş dağın haberi olmamış (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Ayı ormana küsmüş ormanın haberi yok.	Datvi tyeze gabutuliyo, tyem ki ara itsoda ra (Metreveli, 1941: 19).
265.	Tencere dibin kara seninki benden kara (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Tilki, kurda sen çiğ et yiyorsun demiş.	Melam mgels tsasdzakha, shen umi khortsis chamiao (Sakhokia, 2012: 152).
266.	Ürümelerini bilmeyen köpek, sürüye kurt getirir (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Kötü çoban koyunu kendi yemez, kurda yedirir.	Tsudi mtskemsı tviton ara stchams tskhvars da mgels ki sheatchmevso (Sakhokia, 2012: 267).
267.	Üzüm üzüme baka baka kararır (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Öküzü öküzle bağlarsan ya rengi değişir ya huyu.	Khari khartan rom daaba, an znes itsvlis, an persao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008:156).
268.	Vakitsiz öten horozun başını keserler (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018'de erişildi.).	Horoz zamansız öterse başını keserler.	Mamali udrovo dros rom kivils daitskebs tavs moschrian (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 35).
269.	Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Köpeğe inanmışlar, insana inanmamışlar.	Dzaglisa sdjerodat da adamianisa ki arao (Sakhokia, 2012: 271).
270.	Yalnız öküz çifte (boyunduruğa) koşulmaz (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018'de erişildi.).	Yalnız öküz çifte (boyunduruğa) koşulmaz.	Marto khari ugels ver daidgamso (Gvaramia, 1899: 36).
271.	Yavru kuş yuvada gördüğünü yapar (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Yavru domuz bağırmaı domuzdan öğrenir.	Gochi grutuns goridan iswavliso (Sakhokia, 2012: 59).
272.	Yumuşak atın çiftesi pek olur (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Koyun koyundur, ama kızınca çıldırır.	Tskhvari tskhvaria da tu gatskharda, tskariao (Metreveli, 1941: 93).
273.	Yürük at kamçı değdirmez/ Yürük ata kamçı olmaz/ Usta maymun kamçı istememez (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	İyi at kırbaç vurdurtmaz.	Kargi tskheni matrakhs ar daikravso (Metreveli, 1941: 43).

274.	Yürük ata kamçı olmaz/usta maymun kamçı istemez (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018'de erişildi.).	Cins ata fiske vurulmaz.	Gvariani tskheni tskipurtsac ki ar miirtkamso (Gvaramia, 1899: 8).
275.	Yürük tazıyı tilki sevmez (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Hiçbir kedi köpekten memnun olmaz.	Dzaglis madlieri kata ver iqnebao (Sakhokia, 2012: 271).
276.	Zenginin horozu bile yumurtlar (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Zengin insanın horozu bile yumurtlar.	Mdidari katsis mamalits ki kvertskhs dadebso (Sakhokia, 2012: 150).
277.	Zorla güzellik olmaz (www.tdk.gov.tr , 10 Nisan 2018'de erişildi.).	Zorla oturtulmuş gürk, civcivleri yumurtadan çıkarmaz.	Dzalad dasmulı krukhi tsitsilas ver gamochekso (Sakhokia, 2012: 270).
278.	Zorla güzellik olmaz (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Zorla verilen ekmeği köpek bile yememiş.	Midzalebulı lukma dzaglmac ar shechamao (Sakhokia, 2012: 159).
İhtiyarlık			
279.	Er kocar, gönül kocamaz (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018'de erişildi.).	İhtiyar, zaten düğün yaparsınız, harcınız var, beni de evlendirin demiş.	Beberma tqva, kharjs etsevit, barem mec damaqortsineto (Ghlonti, 1957: 60).
280.	Gençlikte taş taşı, kocalıkta ye aşı/gençlikte para kazan, kocalıkta kur kazan (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018'de erişildi.).	Gençlikte kazanılan, yaşlılık çağında kılıçtır.	Akhalgazrdobit mogebuli siberis dros khmaliao (Ghlonti, 1957: 32).
281.	İhtiyarın düşkünü, beyaz giyer kış günü (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018'de erişildi.).	Dilekçe ayında ihtiyar çileği arzu etmiş.	Ganckhadebis tveshi beberma martskvi moindomao (Gvaramia, 1899: 8).
282.	İhtiyarın düşkünü, beyaz giyer kış günü (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018'de erişildi.).	İhtiyar kadın, meşale ile deniz yakmaya kalkmış.	Dedaberma muguzlit zgvis datsva moindomao (Ghlonti, 1957: 60).
283.	İhtiyarın düşkünü, beyaz giyer kış günü (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018'de erişildi.).	Yaşlı erkek ihtiyarlandıkça ata ters binermiş.	Berikaci berdeboda, ckhens ukugma shedjdeboda (Gvaramia, 1899: 7).
284.	İhtiyarın düşkünü, beyaz giyer kış günü (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	Ocak ayında ihtiyar çileği arzu etmiş.	İanvarshi beberma martskvi moindomao (Gvaramia, 1899: 16).

285.	Kırkından sonra azanı teneşir paklar (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018'de erişildi.).	Gelin gibi süslü ihtiyardan kendini uzak tut, çekil.	Bebersa sardzlod mortulsa, ufrtkhildi, moerideo (Ghlonti, 1957: 60).
İyilik			
286.	Allah bal mumu yakana bal mumu, yağ mumu yakana yağ mumu verir (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	Adam ne kadar sadaka verirse, Tanrı da o kadar verir.	Kaci rasac gascems, gmertic imas miscems (Gvaramia, 1899: 18).
287.	Az veren candan, çok veren maldan (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018'de erişildi.).	Peynir ve ekmek- iyi kalp	Kveli da purio ketili gulio (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 8).
288.	İsa'yı küstürdü, Muhammed'i memnun edemedi (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018'de erişildi.).	Ne gök minnettar imiş, ne de dünya.	Arc ca iko madlieri da arc kvekanao (Gvaramia, 1899: 6).
289.	İyi nasihat verilir, iyi ad verilemez (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018'de erişildi.).	Bu dünyada," iyi kalpli insan" adını almaktan daha zor bir şey yoktur.	Kveknad ketili katsis sakhelis mokhveçaze dzneli ara aris rao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 8).
290.	İyiliğe "nereye gidiyorsun?" demişler, "kötülüğe." demiş (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	İyiliği arayan kötülük ile karşılaşır.	Kargis madzebari avs sheekreba (Gvaramia, 1899: 17).
291.	İyilik eden iyilik bulur (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018'de erişildi.).	İyilik, insanı zenginleştirir, kötülük ise insanı yok eder.	Gulketiloba kacs aashenebs, boroteba ki daaqcevso (Ghlonti, 1957: 53).
292.	İyilik eden iyilik bulur (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	İyi insan olmak adama zarar getirmez.	Karg-kacoba kacs arasdros tsaakhdenso (Gvaramia, 1899: 17).
293.	İyilik eden iyilik bulur (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	Sevindirmeyen sevinmesin.	Ar gaikhara ganuxaremao (Gvaramia, 1899: 2).
294.	Kele kösedan yardım olmaz (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018'de erişildi.).	Kel üşür ve kösenin sakalı dökülür.	Melots sciva da qosas tsveri tsvivao (Gvaramia, 1899: 7).
295.	Kötülük her kişinin kârı, iyilik er kişinin kârı (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018'de erişildi.).	Kötülüğü yenen iyi kalpli insanın ömrü uzun olur.	Borotsa sdzlia ketilman, arseba misi grdzelia (Ghlonti, 1957: 63).

296.	Mermer iyi taştan, iyilik iki baştan (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Sadece kendisi için iyilik isteyen, kötü kalplidir, demektir.	Borotia isic, vinc mkholod tavis tavistvis aris ketilio (Ghlonti, 1957: 63).
297.	Ne verirsen elinle o gider seninle (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Adamın burada ettiği iyilik diğer hayatta önüne gelir.	Kaci rasac aq siketes iqs, saiqios dakhvdeba (Gvaramia, 1899: 18).
298.	Ne verirsen elinle o gider seninle (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Bir kuruş para sadaka verirsen ölümden sonra seni karşılar.	Erti fuli gacemuli aq, saiqios dagkhvdeba (Gvaramia, 1899: 11).
299.	Osurgan (osuruklu) göte arpa ekmeği bahane (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Eğer adam diğer adamı istemiyorsa, bahane kolay uydurur.	Tu kacs a kaci ar unda, mizezi ar daelevao (Ghlonti, 1957: 53).
300.	Umut, fakirin (garibin) ekmeğidir (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Ümit bile iyi bir şeydir.	İmedic kargiao (Gvaramia, 1899: 16).
İzlenim/Tecrübe			
301.	Acele ile menzil alınmaz/ Acele ile yürüyen yolda kalır (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Acele ederek kimse köy inşa edememiş.	Achqarebita sofeli aravis aushenebiao (Ghlonti, 1957: 32).
302.	Acıkan ne yemez, acıyan ne demez (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Zakariya, aç değilsin, yoksa mısır ekmeği bile şekerdir.	Ara gshia zaqaria, torem mchadic shaqariao (Ghlonti, 1957: 31).
303.	Aç tokun gözüne bakmakla doymaz (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Dudak ısırarak karın doymaz.	Kbilis kvnetit mucelli ar gadzgebao (Gvaramia, 1899: 18).
304.	Ağaç ne kadar uzasa göğe ermez (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Göz ne yaparsa yapsın, kaşlardan yukarı gidemez.	Tvalman rac hqnas, tsarbs zevit ver tsava (Gvaramia, 1899: 15).
305.	Ağır taş yerinden oynamaz (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Darı kendi yerinde ekilmiş, budur adet ve kural.	Adatia da tsesia, fetvi adgilze stesiao (Ghlonti, 1957: 64).
306.	Ağlamayan çocuğa meme vermezler (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Ağlamayan çocuğa meme vermezler.	Bavshvi tu ar itirebs, dzudzus ar moatsovebeno (Ghlonti, 1957: 32).
307.	Akarsu pislik tutmaz (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Su çok durursa, pis kokar.	Wyali bevrs rom dadgeba, akroldebao (Gvaramia, 1899: 39).

308.	Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018'de erişildi.).	Anlamak isteyen anlar.	Gamgebi gaigebso (Ghlonti, 1957: 32).
309.	Arayan Mevla'sını da bulur, belasını da (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	Arayan bulur.	Vints edzebs, poulobs (Gvaramia, 1899: 12).
310.	Arayan Mevla'sını da bulur, belasını da (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018'de erişildi.).	Arıyordun, buldun.	Edziebdi da kidets hpoveo (Gvaramia, 1899: 12).
311.	Aza kanaat etmeyen çoğu hiç bulamaz (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018'de erişildi.).	Çok şeyi isteyen azı da kaybeder.	Bevris mdomi tsotasats dakargavso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 76).
312.	Baht (akıl) olmayınca başta, ne kuruda biter ne yaşta (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018'de erişildi.).	Deniz, yoğurt haline gelmiş (dönüşmüş) ama bahtsızın kaşığı bile yokmuş.	Zgva matsvnağ gadaiqca da ubedurs kovzic ar hqondaö (Ghlonti, 1957: 60).
313.	Beş parmağın hangisini kessen acımaz? (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018'de erişildi.).	Beş parmağından bir tanesi kesersen, yine acıyacak.	Khut titshi romelic moitchra, dagetsviso (Gvaramia, 1899: 41).
314.	Beş parmak (parmağın) bir (biri) olmaz (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018'de erişildi.).	İnsanın beş parmağı vardır, beşi de birbirinden farklı boyutta.	Khuti titi aqvs kacsa, khutiv erti meoris ustersoro (Gvaramia, 1899: 41).
315.	Bir yemem diyenden kork, bir oturmam diyenden (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018'de erişildi.).	İstemeyen (yemek istemeyen) dokuz adet Khinkali yemiş.	Armindama ckhra khinkali shetchamaö (Ghlonti, 1957: 32).
316.	Biz kırk kişiyiz, birbirimizi biliriz (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018'de erişildi.).	İşçi, kendi meslektaşını tanır.	Amqari amqars icnobs (Ghlonti, 1957: 31).
317.	Borçlu ölmez, benzi sararır (www.tdk.gov.tr , 20 Nisan 2019'da erişildi.).	Borç ses çıkarmaz ama uyku da uyutmaz.	Vali khmas ar ighebs, arts madzinebs (Kandelaki, 1965: 51).
318.	Cahile söz (laf) anlatmak deveye hendek atlatmaktan güçtür (zordur) (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018'de erişildi.).	İstersen duvara vur, istersen aptala akıl ver, faydası olmaz.	Arakune kedelio, daarige regvenio (Ghlonti, 1957: 31).
319.	Çok söz (laf) yalansız, çok para (mal) haramsız olmaz (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018'de erişildi.).	Az konuşan, çok konuşandan daha iyidir.	Bevris molaparakes cota mtqmelma ajobao (Ghlonti, 1957: 32).

320.	Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Taş bile taşla kavuşur ve adam adama kavuşursa neden şaşırırsın!	Kva kvas shekhvdeba, torem kaci kacs – ra sakvirvelia (Gvaramia, 1899: 32).
321.	Dünya ölümlü, gün akşamlı/ Dünya Süleyman’a bile kalmamış (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Bu dünya merdivendir, biri çıkar, biri iner.	Es qvekana kibe, zogi adis, zogi chamodiso (Ghlonti, 1957: 52).
322.	Efendim nerede, ben nerede? (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Erekle nerede, Torozaant Tekla nerede?	Sad Erekle, sad torozaant Tekle (Gvaramia, 1899: 26).
323.	Eğreti ata binen tez iner/ Eğreti kuyruk tez kopar (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Eğreti bir şey sana bir süre için yakışır, sonra geçer gider.	Natkhovari mogikhdeba, isev male tsagikhdeba (Gvaramia, 1899: 22).
324.	Erken kalkan (çıkan) yol alır, er evlenen döl alır (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Av köpeği erken kalkan tavşanı yakalayamaz.	Adre amdgarsa kurdgelsa ver daetseva mtsevario (Ghlonti, 1957: 31).
325.	Erken kalkan (çıkan) yol alır, er evlenen döl alır (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Erken kalkmak daha fazla hayat demektir.	Adre adgoma meti sicockhle ariso (Ghlonti, 1957: 31).
326.	Erken kalktım işime, şeker kattım aşıma (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Erken kalkan kuş, gagasını yıkar, uyuyan ise – gözlerini ovalar.	Adre amdgarı chiti niskarts itsmends, mdzinara –tvalebs ifshvnetso (Ghlonti, 1957: 31).
327.	Gönül bir sırça saraydır, kırılırsa yapılmaz (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Kırılmış ekmek onarılmaz.	Gatekhili puri ar gamteldeba (Ghlonti, 1957: 32).
328.	Görmemişin oğlu olmuş (çekmiş, çükünü koparmış) (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Daha önce hiçbir şey görmemiş biri, ne görmüşse her şey için ağzı açık kalmış.	Unakhavma ra nakhao, nakha da sukvela gaukvirdao (Gvaramia, 1899: 30).
329.	Görmemişin oğlu olmuş (çekmiş, çükünü koparmış) (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Hiçbir şey görmemiş biri, görmüş, ah ne kadar büyüktür demiş!	Unakhavma ra nakhao, oh, ra didiao! (Gvaramia, 1899: 30).
330.	Gül dikensiz olmaz/ Gülü seven dikenine katlanır (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Gülleri dikensiz kimse toplayamaz, bilmez misin?	Ar ici vardi ueklod aravis moukrefia (Ghlonti, 1957: 31).

331.	Hacı hacıyı Mekke’de, derviş derviş tekke de bulur (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Birbirleriyle aynı olan Abesalom ile Eteri, Tanrı buluşturmuş.	Abesalom da eteri, gmertma shehkara ertferio (Ghlonti, 1957: 64).
332.	Haramın temeli olmaz (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Haram kazanılan haram harcanır.	Armad nashovni armad tsakhdeba (Ghlonti, 1957: 32).
333.	Her ağacın meyvesi olmaz (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Çınar büyür, yüksek olur, fakat meyve vermez.	Tchadari magals izrdeba, magram nakofi ar moaqvs (Gvaramia, 1899: 40).
334.	Her şeyin vakti var, horoz bile vaktinde öter (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Akacak kanın zamanında akması gerekir.	Gamosashvebi siskhli droze unda gamoishvaso (Ghlonti, 1957: 32).
335.	Her yokuşun bir inişi, her inişin bir yokuşu vardır (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Bu kadar yokuşların mutlaka inişi olur.	Amden agmarts tavidagmartic eqneba (Ghlonti, 1957: 31).
336.	Her yokuşun bir inişi, her inişin bir yokuşu vardır (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Yokuştan sonra iniş gelir.	Agmarts dagmarti mosdevso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 34).
337.	Herkes kendi ayıbını bilmez (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Hiçbir tahta biti, kendi kokusunu tanımaz (hissetmez).	Arcerti baglinjo tavis suns ar grdnobso (Ghlonti, 1957: 64).
338.	Herkesin aklı bir olsa koyuna çoban bulunmaz (www.tdk.gov.tr , 21 Nisan 2019’da erişildi.).	Herkes bir karından çıkmadı.	Kvela erti mutslidan gamosuli ar ariso (Davitian, 1973: 68).
339.	İki karılı evde toz diz boyu olur (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	İki dadı arasında yavru ölmüş.	Or dzidzas shua kmatsvili mokvdao (Gvaramia, 1899: 23).
340.	İki kişi dinden olursa bir kişi candan olur (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	İki kişinin tek kişiye karşı çıkması ordu demektir.	Ori kakis gasvla ert kaczed – lashqario (Gvaramia, 1899: 23).
341.	Keskin sirke küpüne (kabına) zarar (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Keskin sirke kendi kabını patlatır.	Ckhare dzmari tavis tchurs gakhets (Gvaramia, 1899: 37).
342.	Kimse kimsenin çukurunu doldurmaz (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Başkası için çukuru kazan, çukura ilk kendi düşer.	Vinc skhvas ormos moutkhris, pirveli tviton chavardeba (Gvaramia, 1899: 13).
343.	Komşunun tavuğu, komşuya kaz görünür (karısı kız görünür)	Başkasının lokması lezzetlidir.	Skhvisi lukma gemrielia (Gvaramia, 1899: 28).

	(www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).		
344.	Korkak bezirgân ne kâr eder ne zarar (ziyan) (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Çıfit çocuğunu ilk kez alışverişe gönderir ve söyler: Tanrım, inşallah çocuğum zarar görür ve sonra gözünü dört açar, böylece zararın kâra bağlı olduğunu anlar!	Uria pirvelad shvils rom gaagzavnis savatchrod, itkvis: gmerto, daazarale, rom dgeis shemdeg tvali gaagos tsageba-mogebazedao! (Gvaramia, 1899: 30).
345.	Kuşu kuşla avlarlar (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Yerli tavşanı yerli av köpeği tutar/avlar.	Adgilis kurdgels adgilis mtsevari daitcherso (Ghlonti, 1957: 31).
346.	Mart kuruluk, nisan yağmurluk (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Ne Mart ayı bana iyilik getirmiş, ne de Nisan.	Arc martma damakara kargi, arc – aprilmao (Ghlonti, 1957: 64).
347.	Mum dibine ışık vermez (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Mum kendi dibini aydınlatmaz	Santeli tavis dzirs ar gaanatebs (Gvaramia, 1899: 27).
348.	Öfke ile kalkan ziyanla (zararla) oturur (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Öfkeli biri ve sarhoş biri – ikisi de aynıdır.	Gulmosuli kaci da mtvrali, oriv ertiao (Gvaramia, 1899: 9).
349.	Sabırla koruk helva olur, dut yaprağı atlas (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Döve döve demir bile yumuşar.	Bebris cemita rkinac motkdeba (Ghlonti, 1957: 32).
350.	Sakla samanı, gelir zamanı (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Yüz demet saman adama yatak çarşafı için bile lazım olur.	Asi kona chala kacs qveshagebadac ki schirdeba (Ghlonti, 1957: 32).
351.	Sarımsağı gelin etmişler de kırk gün kokusu çıkmamış (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Sarımsak, kendi pis kokusunu yedi sene saklamış, demişler.	Niorma tavis simkrale shvidi tseli sheinakhao (Gvaramia, 1899: 22).
352.	Serçeden korkan darı ekmez (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Lapadan korkan, yalnızca yayık ayrıntı yemiş.	Qashis sheshinebuli, dos miirtmevdao (Gvaramia, 1899: 32).
353.	Son pişmanlık fayda vermez (etmez) (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Ölümünden sonra pişmanlık geç.	Sikvdils ukan sinanuli ar iqneba (Gvaramia, 1899: 27).
354.	Sora sora Bağdat (Kâbe) bulunur (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Sora sora İstanbul’a bile varacaklar.	Kitkhva-kitkhvit stambolshic mivleno (Gvaramia, 1899: 19).

355.	Su yatağını bulur (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Alkhana mutlaka kendi Çalkhanasını bulur.	Alkhanas chalkhana ar daelevao (Ghlonti, 1957: 31).
356.	Tok açın hâinden bilmez (www.tdk.gov.tr , 21 Nisan 2019’da erişildi.).	Tok aç da tok sanmış.	Madzgars mşierits madzgari egonao (Davitiani, 1973: 67).
357.	Vasiyet ölüm getirmez (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Vasiyet adamı öldürmez.	Anderdzi kacs ar moklavso (Ghlonti, 1957: 31).
358.	Ya bu deveyi gütmeli ya bu diyardan gitmeli (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Ya tekneye binme ya da tekneciyle savaşma.	An ar varga navshi jdoma, an menavestan brdzolao (Ghlonti, 1957: 31).
359.	Yuvarlanan taş yosun tutmaz/ Akan su yosun tutmaz (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Yuvarlanan taş yosunlanmaz.	Agorebuli kva khavss ar moikidebso (Ghlonti, 1957: 31).
360.	Zorla güzellik olmaz (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Zorla güzellik olmaz.	Dzalat silamaze ar ikneba (Gvaramia, 1899: 37).
361.	Züğürtleyen bezirgân, eski defterleri yoklar (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Çıfıt fakirleştikten sonra eski alacaklarını aramaya başlar.	Uria rom gagaribdeba, dzvels valebs mourbens (Gvaramia, 1899: 30).
Kadın			
362.	Davul dengi dengine diye çalar (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	İyi kadın değildim, kocam da iyi olmadı.	Arca vikav qali vargi, arca shemkhvda qmari kargi (Gvaramia, 1899: 6).
363.	Gökyüzünde düğün var deseler kadınlar merdiven kurmaya kalkar (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Karıya, gökte düğün var diye söylemişler, karı merdivenden çıkıp oraya ulaşırım demiş.	Dedakacs utkhres, cashi qorwiliao, - kibes shevidgam da zedac avalo (Ghlonti, 1957: 55).
364.	Tarlanın taşlısı, karının (kadının) saçlısı (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Kadın saçlı olmalıdır, şiş kebab biraz nemli olmalıdır.	Kali tmiani, mtsvadi – cvrianio (Ghlonti, 1957: 56).
Kapris			
365.	Cami ne kadar büyük olsa imam gene bildiğini okur /Cemaat ne kadar çok olsa imam gene bildiğini okur / Devletli ile deli bildiğini işler	Davita’ya istersen yüz kere söyle, yine bildiğini yapar.	Asi urtki davitasa, mainc izams tavisasa (Ghlonti, 1957: 63).

	(www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018'de erişildi.).		
366.	Sakalla olaydı kişi, keçiye danıştırlardı her işi (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018'de erişildi.).	Keçi papaz olmak istemiş, sakalım uzun diye.	Tkham mgvdloba moindoma, aqaoda grdzeli tsveri maqvso (Ghlonti, 1957: 64).
Komşuluk			
367.	Ev alma, komşu al (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018'de erişildi.).	İyi komşu doğan güneşten daha iyidir.	Kargi mezobeli amomaval mzes jobso (Ghlonti, 1957: 57).
368.	Ev alma, komşu al (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018'de erişildi.).	Kötü komşu komşusu için doğan güneştir ve iyi komşu ne olacak?	Glakha mezobelic ki mezoblilstvis amomavali mzea da kargi raga iqnebao (Ghlonti, 1957: 57).
369.	Hayır dile komşuna, hayır gele başına (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018'de erişildi.).	Komşu, komşusunun aynasıdır.	Mezobeli mezoblis sarkeao (Ghlonti, 1957: 57).
370.	Komşu hakkı, Tanrı hakkı gibidir (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018'de erişildi.).	Yumurtama tuz döken(veren) komşuma kurban olayım.	Im mezoblis chirime, romelic kverckhze marils momikriso (Ghlonti, 1957: 57).
371.	Komşunu iki inekli iste ki kendin bir inekli olasın (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018'de erişildi.).	Eğer senin komşun iyi durumdaysa, sen de iyisin demektir.	Tu mezobeli kargad gkavs, shenc kargad kharo (Ghlonti, 1957: 57).
372.	Komşunu iki inekli iste ki kendin bir inekli olasın (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018'de erişildi.).	Komşunun elinde bir şey varsa, sende de var demektir.	Mezobels tu rame aqvs, shenca gaqvso (Ghlonti, 1957: 57).
373.	Komşunun tavuğu, komşuya kaz görünür (karısı kız görünür) (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018'de erişildi.).	Kıskanç adam komşusunun gülünü diken sanırmış.	Shurian kacs mezoblis vardi eklad miachndao (Gvaramia, 1899: 35).
374.	Kötü komşu insanı hacet sahibi eder (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018'de erişildi.).	Kötü kalpli komşudan ateşi bile isteme.	Avi mezoblisgan ceckhlic nu gindao (Ghlonti, 1957: 57).
375.	Yakın (hayırlı) dost (komşu) uzak (hayırsız) hısımdan(akrabadan) yeğdir(iyidir) (www.tdk.gov.tr , 9 Nisan 2018'de erişildi.).	Kötü zamanda kardeşinden önce yan komşun sana yardım eder.	Gaçırvebaşı karis mezobeli dzmaze utsin mogeşvelebao. (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 167).

Kör			
376.	Her dağın derdi kendine göre (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Körün tek derdi varmış, o da iki göz imiş.	Brma ras chioda da tavis or tvalsao (Ghlonti, 1957: 64).
377.	Kör satıcının kör alıcısı olur (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Kör hayvanın kör müşterisi bitmez.	Brma saqonels brma mushtari ar daeevao (Ghlonti, 1957: 64).
378.	Körler memleketinde tek gözlü kraldır (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Körler arasında tek gözlü olan başkomutan imiş.	Brmata shoris caltvalio, aris pirveli sardalio (Ghlonti, 1957: 64).
379.	Körün istediği iki göz, biri ela biri boz (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Körün istediği iki gözdür.	Brmas ra unda da ori tvalio (Ghlonti, 1957: 64).
Kötülük			
380.	Arlı arından, huylu huyundan vazgeçmez (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Kötü havalar iyi olur ama kötü kalpli adam hiçbir zaman iyiye dönmez.	Avi kaci kargi ar gakhdeba, torem avi amindi kargi dadgebao (Ghlonti, 1957: 62).
381.	Kem söz, kalp (kem) akçe sahibinindir (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Kötü söz, onu söyleyenin olsun.	Avi sitkva mis mtqmelsao (Ghlonti, 1957: 62).
382.	Kem söz, kalp (kem) akçe sahibinindir (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Küfür, küfredenindir.	Gineba patronisaa (Gvaramia, 1899: 9).
383.	Sarımsak yemedim ki ağzım koksun (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Sarımsak yemediysen, neden ağzın pis kokar?	Niori tu ar gitchemia, piri rat getsvis? (Gvaramia, 1899: 22).
Tavsiye/Akıl Verme			
384.	Ağacı kurt, insanı dert yer (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Çok fazla dert etme, çabuk yaşlanırsın.	Bevrs nu ijavreb, male daberdebio (Ghlonti, 1957: 41).
385.	Alışmış kursak bulamacını ister/Alışmış kudurmuştan beterdir (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Alışmayı alıştırma ama alışana eksik verme.	Dauchvevars nu daachvev, dachveuls nu moaklebo (Ghlonti, 1957: 41).
386.	Anasına bak, kızını al, kenarına (kıyısına, tarağına) bak, bezini al/cins cinse çeker (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Tay almadan önce annesini sormalısın.	Deda ikitkhe da kvici ise ikideo (Ghlonti, 1957: 41).

387.	Arı söğüdü, akıllı öğüdü sever (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Çocuk tatlı sözü, şefkati sever, dikiş makinesi ise dikiş iğnesini sever.	Bavshvs ukvars alersi, sakeravs – nemsio (Ghlonti, 1957: 41).
388.	Ayağını sıcak tut, başını serin; gönlünü ferah tut, düşünme derin (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Çok tereddütle insan zarar görür.	Bevri kokmani kacs tsaakhdens (Gvaramia, 1899: 7).
389.	Ayağını yorganına göre uzat (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Ayağını yorganına göre uzat.	Pekhs sabnis dagvarad unda gashla (Gvaramia, 1899: 31).
390.	Bin bilsen de bir bilene danış (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Sen bilmiyorsan bilenden akıl al.	Tu sheni ar icode, skhvas daujereo (Ghlonti, 1957: 41).
391.	Bin ölçüp bir biçmeli/ İki ölç, bir biç (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	On defa ölç, bir defa kes.	Atjer gazome, ertkhel gacherio (Ghlonti, 1957: 41).
392.	Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmek.	Borcu ödemek gerek.	Vals gadakhda undao (Davitiani, 1973: 66).
393.	Damdan düşen damdan düşenin hâlinde (hâlini) bilir/Hekimden sorma, çekenden sor (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Evladını kaybetmeyene evladım öldü diye şikâyet etme.	Visats şvili ar mokvdomia, imas shvilis sikvdils nu şeschivlebo (Ghlonti, 1957: 41).
394.	Dede (dedesi) koruk yer, torununun dişi kamaşır (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Köprüyü o kadar sert yap ki, torunların bile oradan geçebilsin	Iseti khidi gasde, rom shenma shvilishvilebmac zed gaiarono (Ghlonti, 1957: 41).
395.	Dede (dedesi) koruk yer, torununun dişi kamaşır (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Küfeyi o kadar sert örün ki, torununuz bile kullansın.	Iseti godori dastsanit, rom tqvens shvilishvilebsac gamoadgeso (Ghlonti, 1957: 41).
396.	Eşeğin kuyruğunu kalabalıkta kesme; kimi uzun der, kimi kısa (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Atın kuyruğu meydanın ortasında kesme, biri uzun der, biri kısa, gerçeği çirkinleştirirler.	Ckhens kuds moedanzed nu moschri, zogi grdzels itkvis, zogi mokles da dagimakhinjebeno (Gvaramia, 1899: 37).
397.	Gelene git denilmez (www.tdk.gov.tr , 19 Nisan 2018’de erişildi.).	Gelenlerin karşılayanları da lazım.	Momkhdurs damkhdurits undao (Ghlonti, 1957: 30).

398.	Gürültü istemeyen kazancı (bakırcı) dükkânına girmez (hırkasını başına çeker) (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Çakıldamayı sevmeyen, demirhaneye girmesin.	Visac rakharukhi ejavreba, samchedloshi nu shevao (Ghlonti, 1957: 41).
399.	Hekimden sorma, çekenden sor (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Kim kara günü görmüşse, ilacı ondan sor.	Visac tchiri unakhia, tsamalic imas hkitkheo (Gvaramia, 1899: 14).
400.	İtle dalaşmaktan çalıyı dolaşmak yeğdir (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Uzak yollardan geç ve evine sağ sağlam (huzurla) dön.	Gza shors moiare da shin mshvidobit midio (Gvaramia, 1899: 8).
401.	Kanı kanla yumazlar, kanı suyla yurlar (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Kan kanla değil, suyla yıkanır.	Siskhli siskhlit ki ara da tsklit ganibaneba (Gvaramia, 1899: 27).
402.	Kırlangıcın zararını biberciden sor (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Evinde ihtiyar yoksa anneye sor.	Tu sakhlshi ufrosi ara gkavs, dedabodzs daekitkheo (Ghlonti, 1957: 41).
403.	Ne karanlıkta yat, ne kara düş gör (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Rüya işe yaramaz, aydınlık karanlıktan iyidir.	Sizmari ar gamodgeba, sinatle sjobs bnlsa (Gvaramia, 1899: 27).
404.	Ne şeytanı gör ne salavat getir (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Ne şeytanı gör, ne de haç/istavroz çıkar!	Nurc eshmaks nakhav da nurc pirjvars daitsero! (Gvaramia, 1899: 23).
405.	Pahalı alan aldanmaz/Ucuzdur vardır illeti, pahalıdır vardır hikmeti (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Bir ekmek fazla ver ama ekmeği fırıncıya yaptır.	Erti puri meti mietsi da puri mepures gamoackhobineo (Ghlonti, 1957: 41).
406.	Su akarken testiye doldurmalı (doldur) (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Fırın sıcakken ekmeği pişirmen lazım.	Sanam keci khurs, puri gamoackhkeo (Gvaramia, 1899: 26).
407.	Suyun duru akanından, insanın yere bakanından korkmalı (www.tdk.gov.tr , 27 Nisan 2018’de erişildi.).	Senden korkanlardan kork!	Geşinodes imis, visats sheni eşiniaio (Ghlonti, 1957: 41).
408.	Turpun sıkısından seyreği iyidir (www.tdk.gov.tr , 2 Mayıs 2018’de erişildi.).	Turpun dibi ince gerekir (daha iyidir).	Bolokis dziri tkheli jobiao (Gvaramia, 1899: 7).
409.	Üzümünü ye de bağını sorma (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Meyveyi ye de ağacını sorma.	Khili şçame da khes nu hkitkhulobo (Gvaramia, 1899: 41).

410.	Yâd elde beylik sürmeden, yurtta züğürt gezme yeğdir (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Yurdun kaçarsa kaç, durursa sen de dur.	Sofeli gaiqces, gaiqeci, dadges, dadeqio (Ghlonti, 1957: 52).
Ucuz			
411.	Ucuz alan, pahalı alır (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Ucuz olan en pahalıdır.	Iapi kvelaze dzviriao (Ghlonti, 1957: 63).
412.	Ucuz etin yahnisi yavan (tatsız) olur (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Ucuz etin suyu olmaz.	Iappasian khortss tsveni ar gauketdebaio (Ghlonti, 1957: 63).
413.	Ucuz etin yahnisi yavan (tatsız) olur (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Ucuz etten su çıkmaz.	Iapi khortsi tsvens ar gamoigebso (Ghlonti, 1957: 63).
414.	Ucuzdur vardır illeti, pahalıdır vardır hikmeti (www.tdk.gov.tr , 1 Mayıs 2018’de erişildi.).	Ucuz olan öküzü boyunduruk altına alamazsın.	Iappasian khars ugeli ar daedgmebaio (Ghlonti, 1957: 63).
Zekâ/Akıl			
415.	Akıl kişiye (adama) sermayedir (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Akıl-fikir en büyük zenginliktir.	Çkua-goneba kvelaze didi simdidreao (Ghlonti, 1957: 58).
416.	Akıl kişiye (adama) sermayedir (www.tdk.gov.tr , 4 Mayıs 2018’de erişildi.).	Akıl yapılan işle görünür.	Tchkua saqmit gamochndebao (Gvaramia, 1899: 40).
417.	Akıl yaşta değil, baştadır (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Akıl kafadadır, saçta değil.	Tçkua tavshia da ara tmaşio (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 33).
418.	Akıllı köprü arayınca dek deli suyu geçer/ Akıllı düşününceye kadar deli çocuğunu (oğlunu) everir (www.tdk.gov.tr , 3 Mayıs 2018’de erişildi.).	Akıllı düşünene kadar, akılsız dağları gezmiş.	Sanam tchkviani dafiqrda, utckuom mtebi gardavlo (Gvaramia, 1899: 27).
419.	Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Anlayana bir kere yeterlidir, anlamayana bin kere de yetmez.	Visats esmis ertits kmara, visats ara arts atasio (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 32).
420.	Bir deli kuyuya bir taş atar, kırk akıllı çıkaramazmış (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Döken delidir, toplayan akıllıdır.	Giji is aris vints abnevs, vints hkrefs is tchkvianiao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 32).

421.	Cahilin dostluğundan arifin düşmanlığı yeğdir (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Bilenle veba olmak, cahille eğlenmekten iyidir.	Shegnebultan tchiri sjobia, sheugnebeltan lkhinsao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 32).
422.	Çok bilen (söyleyen) çok yanılır (www.tdk.gov.tr , 28 Nisan 2018’de erişildi.).	Akıllı kuş iki ayağı ile tuzağa düşmüş.	Çkviani çiti ortav pekhit gaebmeba makheşio (Ghlonti, 1957: 58).
423.	Herkes davul çalar ama çomağı makama uyduramaz (www.tdk.gov.tr , 11 Nisan 2018’de erişildi.).	Akıl çoğunlukta var, kullanmayı az kişi bilir.	Tçkua bevrs akvs, magram mokhmareba tsotam itsiso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 33).

2.4. Türkiye’de Yaşayan Gürcü Kökenli Vatandaşların Kullandığı Atasözleri, Türkçedeki ve Gürcücedeki Karşılıkları

Türkiye’de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşların kullandığı atasözlerinin derlendiği bu kısımda, tespit edilen atasözlerinin Türkiye Türkçesindeki ve Gürcücedeki anlamdaşları bulunup listelenmiştir. Türkiye Türkçesi Atasözleri sütununda listelenen atasözlerinin tamamına www.tdk.gov.tr adresinde bulunan ‘‘Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü’’nden erişilmiştir. Gürcistan genelinde kullanılan atasözlerine ise Gürcistan’daki kütüphane ve kitapçılardan edindiğimiz atasözleri sözlüklerinden erişilmiştir. Bu kısımda listelenen 57 atasözünün tamamına Türkiye Türkçesi atasözlerinde karşılık bulunurken 29 atasözünün Gürcistan genelinde kullanılan karşılığı bulunamamıştır.

Tablo 8:
Türkiye’de Yaşayan Gürcü Kökenli Vatandaşların Kullandığı Atasözlerinin Türkçedeki ve Gürcücedeki Karşılıkları

	Gürcü Kökenli Vatandaşların Kullandığı Atasözleri	Türkçe Çeviri	Türkiye Türkçesindeki Atasözleri	Gürcistan Gürcülerinin Kullandığı Atasözleri/Türkçe Çeviri
1	Geli rom daberebula, tshvars burçkva dutzkiya (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.)	Kurt yaşlanınca, koyun onunla dalga geçmeye başlamış.	Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur.	Mgeli rom daberdeba, tkha zed sheakhtebao (Sakhokia, 2012:148). / Kurt yaşlanınca keçi üstüne atlanmış.

2	Geli rom daberebula, tshvars dutakebya (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018'de erişildi.).	Kurt yaşlanınca koyun boynuzlamış.	Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur.	Siberis dros dzaglma kurdzgloba moindomao (Sakhokia, 2012:206). /Yaşlı köpek tavşan olmak istemiş.
3	Gveli datyaldeba motyaldeba kidon mis sahlşi ukan mova (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Yılan döner dolaşır yine kendi evine geri gelir.	Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkü dükkânıdır.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
4	Shvas motanilit sacmeli ar ikneba, İsis droşi ar ikneba (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Başkasının getirdiğiyle yemek olmaz. Olsa da vaktinde olmaz.	Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde olmaz.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
5	Katam kudze dasakma (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Kedi kuyruğuna iş buyurdu.	İt ite (buyurur), it de kuyruğuna.	Kacma dzagli daasaqma da dzaglmac tavisi kudio (Gvaramia, 1899:1 8) / Adam kendi köpeğine iş vermiş, köpek ise kendi kuyruğuna, demişler.
6	Şiyeri puşi (mutseli) male gadzğeba, tvali ara (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Aç karın çabuk doyar, aç göz doymaz.	Açın karnı doyar, gözü doymaz.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
7	Atehvas tavi gatehva ak (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Azıtmak kafa (sının) kırılmasına sebep olur.	Kırkından sonra azanı teneşir paklar.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>

8	Tzkal tzağebul havs (phavs) ekideba (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).	Suyun götördüğü yosuna tutunmaya çalışır.	Denize düşen yılana (yosuna) sarılır.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
9	Zorit mokvanuli dzağli ar dakeps (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.).	Zorla (kapıya) getirilen köpek havlamaz.	Zorla güzellik olmaz.	Midzalebuli lukma dzağli ar shechamao (Sakhokia, 2012: 159). /Zorla verilen ekmeği köpek bile yememiş.
10	Melas mukithiyan katam cam? melas gutsinya (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.).	Tilkiye sormuşlar, “tavuk yer misin?” diye. Tilki gülmüş.	Tilkiye tavuk kebabı yer misin? Demişler, adamın güleceğini getiriyorsunuz demiş.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
11	Dzağli rom ver dakeps, gel kaloze meykvans (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.).	Çökemeyen köpek, kurdu kapıya getirir.	Ürümelerini bilmeyen köpek sürüye kurt getirir.	Tsudi mtskemi tviton ara tchams tskhvars da mgels ki sheatchmevso (Sakhokia, 2012: 267). / Kötü çoban koyunu kendi yemez, kurda yedirir.
12	Atcel dazome da ertcel gacare (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).	On kere ölç bir kere kes.	Bin ölçüp bir biçmeli.	Atjer gazome, ertkhel gacherio (Ghlonti, 1957: 41). / On defa ölç, bir defa kes.
13	He gulidan, katsi sitkvidan geygneba (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.)	Ağaç özünden, adam sözünden belli olur.	Hayvan yularından, insan ikrarından (sözünden) tutulur.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>

14	Kata modzorze ver atstomya, puy ra dzalvan kars vo utkmiya (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.).	Kedi ciğere yetişmiş, ne pis kokuyor demiş.	Kedi yetişemediği (uzanamadığı) ciğere pis (murdar) dermiş.	Kata ver shewvda dzekhvsao, paraskevia dgesao (Sakhokia, 2012:123). / Bugün cuma, kedi sucuğa ulaşamadı.
15	Dğevandeli sakme hvalze ar da şagdo (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.).	Bugünün işini yarına bırakmayacaksın.	Bugünkü (akşamın) işini yarına (sabaha) bırakma (koyma).	Medgekhvalies khan utovs da khan utsvimso (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 57). / İş erteleyenin yarını bazen karlı bazense yağmurludur.
16	Şyeri dzağli kalos ar datsavs (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.)	Aç köpek avluyu beklemez.	Aç ayı oynamaz.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
17	Vardi ueklod ar ikneba (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).	Gül dikensiz olmaz.	Gül dikensiz olmaz.	Ar ici vardi ueklod aravis moukrefia (Ghlonti, 1957: 31). /Gülleri dikensiz kimse toplayamaz, bilmez misin?
18	Tapl damkavebuli tit geylokavs (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).	Bal tutan parmağını yalar	Bal tutan parmağını yalar.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
19	Mamali mokteba tvali çopluhşi durçeba (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).	Horoz ölür, gözü çöplükte kalır.	Horoz ölür, gözü çöplükte kalır.	Mglis tavze sakharebas kitxulobdnen, is ki tskhvrisken ikhedebodao (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008: 154). / Kurda İncil

				okuyorlarmış o da koyun geçiyor mu diye ormana bakıyormuş.
20	Gonci (beti) ena mtzaşi gvel moklavs (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Kötü dil topraktaki yılanı öldürür.	Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.	Gvelsa khvrelit amoikvans, ena tkbilad moubari (Ghlonti, 1957: 58). /Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkarır.
21	Tshenis siktili cvavidan ikos (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Atın ölümü arpadan olsun.	Atın ölümü arpadan olsun.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
22	Sağamos sakmes dilis sakme cops (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Akşamki işten sabahki iş daha hayırlıdır.	Akşamın hayrından sabahın şerri iyidir (yeğdir).	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
23	Çvari tzeva lila darçeba (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Sel gider kum kalır.	Sel gider kum kalır.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
24	Sitkva didisa tzkali patzaysa (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Söz büyüğün su küçüğündür.	Su küçüğün, söz (sofra, yemek) büyüğün.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
25	Shvis helit gveli deykavo, isis braliya (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018'de erişildi.).	El eliyle de olsa yılan tutsan o ele de yazıktır	El eliyle yılan tutulur.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
26	Kbenili gveli enas ar danahyebs (https://gonengurculeri.tr.gg/	Sokacak yılan dilini göstermez.	Çok havlayan köpek ısırılmaz.	Romeli dzaglic ara kbens, shoridan ikefebao (Sakhokia,

	G.ue.rc.ue.ce- Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).			2012:194). / Isırmayan köpek uzaktan havlarmış.
27	Kva kvaze rom vadebdi kay vikav, rom davberdi vinmes ar unda çemi tavi (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018'de erişildi.).	Taş taş üstüne koyarken iyisindir, yaşlanınca kimse istemez seni.	Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur.	Mgeli rom daberdebao, tkha zed sheakhtebao (Sakhokia, 2012:148). / Kurt yaşlanınca keçi üstüne atlarmış.
28	Momktar dzağl gelidan ar şeşineba (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Ölmüş olan köpek, kurttan korkmaz.	Ölmüş koyun (eşek) kurttan korkmaz.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
29	Dodopali şusleli sahli ikneba, katris gamusleli sahli ar ikneba (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Gelin girmeyen ev olur, ölünün çıkmadığı ev olmaz.	Gelin girmedik ev olur, ölüm girmedik ev olmaz.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
30	Shvis ktari, shvistin dzinariya (shvis ktari, shvas dzinare egoneba) (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Başkasının ölüsü, başkasına uykudur. (Başkasının ölüsünü, başkası uyuyor zanneder)	Herkes kendi ölüsü için ağlar. / Ateş düştüğü yeri yakar.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
31	Dedamisi ratshaprayt geyars gogos ise geyars (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018'de erişildi.).	Annesi nasıl gezerse kızı da öyle gezer	Anasına bak kızını al, kenarına(kıyısına, tarağına) bak bezini al.	Deda nakhe, mama nakhe, shvili ise gamonakhe (Metreveli, 1941: 21). / Annesine bak babasına bak evladını öyle seç.
32	Dzağl dge dalevya came kar mupsmiya (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018'de erişildi.).	Köpeğin günü bitmiş cami kapısına işemiş	Eceli gelen (yaklaşan) köpek cami (mescit)	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>

	.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018'de erişildi.).		duvarına (avlusuna) siyer (işer).	
33	Hirsi taplıdan gemyeliya (karkiya) (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018'de erişildi.).	Hırs (azim) baldan tatlıdır (iyiyidir)	Öfke baldan tatlıdır.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
34	Şyeri dzağli tshvars ar datsavs (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018'de erişildi.).	Aç köpek koyunu beklemez.	Aç ayı oynamaz.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
35	Turas, me rom movktebi sakatmes kuthes tavi dimidevt vo utkmiya (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Çakal ölürsem kafamı kümes tarafı koyun demiş.	Horoz ölür, gözü çöplükte kalır.	Tura rats unda apatio, isev tkisken gaikurebao (Sakhokia, 2012: 215). / Çakalı ne kadar affetsen de o yine ormana bakar.
36	Şen arkşiya Zekeriya, rom megemşos helva gigihete tsivi cadi (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Sen acıkmamışsın Zekeriya, eğer acıksan soğuk mısır ekmeği helva gelir (olur) sana.	Acıkan ne yemez, acıyan ne demez.	Ara gshia zaqaria, torem mchadic shaqario (Ghlonti, 1957: 31). / Zakariya, aç değilsin, yoksa mısır ekmeği bile şekerdir.
37	Çaçno, şav korani ar gatettreba (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Fırçalasan da siyah karga beyazlamaz.	Katrandan olmaz şeker, olsa da cinsine çeker.	Ar gatetrdeba yorani rac unda khekho qvishita (Bakradze ve Darçiaşvili, 2008:152). / Kargayı fırçalasan da beyazlamaz.
38	Dzağls, dzağlis kibili ar atzkens (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018'de erişildi.).	Köpeğe başka köpeğin dişi zarar vermez.	İt iti ısırmaz./ İt itin ayağına (kuyruğuna) basmaz	Dzagli dzaglis tkavs ar dakhevso (Sakhokia, 2012: 272) / Köpek,

	ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).			köpeğin derisini yırtmaz.
39	Shvas tshenze rom şejdebi, soplis şvaşi çamohval (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.).	Başkasının atına binersen, köyün ortasında inersin.	Eğreti ata binen tez iner. / Emanet ata binen tez iner.	Natkhovari mogikhdeba, isev male tsagikhdeba. /Eğreti bir şey sana bir süre için yakışır, sonra geçer gider. (Gvaramia, 1899:22)
40	Guknebeli viri (tsheni) ar ikneba (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.).	Isırmayan köpek olmaz, tekme atmayan at olmaz.	Atın tepmezi, itin kapmazı olmaz.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
41	Shalis kark datvi şicams (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.).	Armudun iyisini ayı yer.	Armudun iyisini (dağda) ayılar yer.	Tkeshi karg khils datvi shechamso (Sakhokia, 2012: 215). / Ormanda meyvenin iyisini ayılar yer.
42	Ratshas rom datesav is amva (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.).	Ne ekersen o biter.	Ne ekersen onu biçersin.	Cotas motokhni, cotas sheschamo (Ghlonti, 1957: 52). / Toprağı az sürersin, az yersin.
43	Dupaycveli (du padicneli) mosluli, ubalişo dajdeba (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.).	Davetsiz gelen misafir mindersiz oturur.	Davetsiz gelen döşeksiz oturur.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
44	Sopeliv vnahe u dzağlo, şyan viyarebi u gargno (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.).	Köy buldum köpeksiz, içinde dolaşıyorum değneksiz.	Köpeksiz köy bulmuş da çomaksız (değneksiz) geziyor.	Sopeli vnaxe udzaglo, shig gaviare ujokho (Sakhokia, 2012:210). / Köpeksiz köyde sopasız gezdim.
45	Tziskvilşi rom şehval upkvilo ver gamohval (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/	Değirmene giren unsuz çıkmaz.	Hamama giren terler.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>

	om/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.).			
46	Ratshamdoni sabani gak, imdoni gatzvede pehebi (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).	Ne kadar yorganın varsa o kadar uzat ayaklarını (Ayağını yorganına göre uzat)	Ayağını yorganına göre uzat.	Pekhs sabnis dagvarad unda gaşla (Gvaramia, 1899: 31). / Ayağını yorganına göre uzat.
47	Gagorvebuli kva yonsul ver deykavebs (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).	Yuvarlanan taş yosun tutmaz.	Yuvarlanan taş yosun tutmaz.	Agorebuli qva khavss ar moikidebso. / Yuvarlanan taş yosunlanmaz. (Ghlonti, 1957: 31)
48	Nametari sakoneli tval ar moghtris (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).	Fazla mal göz çıkarmaz.	Fazla mal göz çıkarmaz.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
49	Şyeri katams tvali nalyaşi ikneba (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).	Aç tavuğun gözü ambarda olur.	Aç tavuk kendini arpa (buğday) ambarında sanır.	Brma katams ase hgonia, yvelgan khorballi yriao (Metreveli, 1941: 14). / Kör tavuk her yerde buğday var sanır.
50	Dajdomil yerze lapariki puş ar gadzğebis (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).	Oturduğun yerde konuşmak karın doyurmaz.	Lafla peynir gemisi yürümez.	Sitkva advilia, qmna ki – dzneli (Ghlonti, 1957: 58) . /Söz etmek kolaydır, iş yapmak ise zordur.
51	Dusveleblay tevzi ar deykaveba (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri/ , 29 Mayıs 2018’de erişildi.).	Islanmandan balık tutulmaz.	Hamama giren terler.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
52	Trilas sakonelidan rame ar ikneba (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).	Ağlayanın malından bir şey olmaz. (Hayır gelmez)	Ağlayanın malı gülene hayretmez	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>

53	Şeşlili ordeki trakit tzkalşi şeva (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).	Şaşmış ördek kıcıyla suya dalar.	Şaşkın ördek başını bırakır, kıcından dalar.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
55	Pthmelas ğyori (kvarçhali), gers ozi ar ikneba (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).	Kızılağacın közü, üveyin özü olmaz.	Üvey, öz olmaz; kemha, bez olmaz.	Dedinacvali dedobas ver izamso (Ghlonti, 1957: 63). /Üvey anne, anneliği yapamaz.
56	Şavi murgvi (ktoma) sunkvelas kuçheşi migordeba (https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm , 28 Mayıs 2018’de erişildi.).	Siyah yumak (ölüm) herkesin evinin önüne yuvarlanır. (Ölüm her eve uğrar)	Gelin girmedik ev olur, ölüm girmedik ev olmaz.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
57.	Gogos ebnevi, shvis gogos ver ebnevi (https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/ , 3 Mart 2018’de erişildi.).	Kızına söylüyorsun, el kızına (geline) söyleyemiyorsun	Kızım sana diyorum, gelinim sen anla (işit).	Mamidas eubnebodnen da rdzals asmendneno (Gvaramia, 1899: 19). / Halaya söylüyorlardı, gelin de duysun diye.

2.5. Acara Özerk Bölgesinde Kullanılan Atasözleri

Bu kısımda, Acara Özerk Bölgesinde yaşayan Gürcülerle iletişime geçilerek derlenen 23 atasözünün 14’üne Türkiye Türkçesi atasözlerinde, 9’una ise Gürcistan genelinde kullanılan atasözlerinde karşılık bulunabilmiştir. Türkiye Türkçesi atasözlerinin tamamına www.tdk.gov.tr adresinde bulunan *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*’nden erişilmiştir. Gürcistan Genelinde Kullanılan Atasözleri sütununda yer alan atasözleri ise ana dili Gürcüce olan kişilerle yapılan görüşmelerle derlenebilmiştir. Yapılan tarama ve görüşmeler sonucunda ise Acara Özerk Bölgesinde kullanılan 6 atasözüne, ne Türkiye Türkçesinde ne de Gürcistan geneli atasözlerinde karşılık bulunabilmiştir.

Tablo 9:
Acara Özerk Bölgesinde Kullanılan Atasözlerinin Türkiye Türkçesi ve Gürcistan Genelî Karşılıkları

	Acara Bölgesinde Kullanılan Atasözleri/Türkçe Çeviri	Türkiye Türkçesindeki Atasözleri	Gürcistan Genelinde Kullanılan Atasözleri/Türkçe Çeviri
1.	Gmertı jer çkuas tsagartmevs mere gonebas. /Allah önce aklını sonra malını alır.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
2.	Akhali jokhis nakhvamde dzvels ar gadaagdebeno. / Yeni sopayı bulana kadar eskisini atmazlar.	Eskisi olmayanın yenisi (acarı) olmaz.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
3.	Ramkhela sabanits gakvs, fekhebits imkhelaze unda gaşalo. / Ayağını yorganına göre uzat.	Ayağını yorganına göre uzat.	Ramkhela sabanits gakvs, fekhebits imkhelaze unda gaşalo. / Ayağını yorganına göre uzat.
4.	Gamokheuli dıdı, sakerebeli patara. / Yırtık büyük, iğne küçük.	Delik büyük, yama küçük.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
5.	Ukanaetobas zgva daulevıao. / Tasarruf yapmayanlar denizi içmişler.	Kasap, yağı bol bulunca gerisini yağlar.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
6.	Saper saper şukuri gamçens. / Saper saper (Çevirisi bulunamamıştır.) yaradana şükür.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>	Peri persa madli gmertsı. / Renk renge, Allaha şükür.
7.	Kaglum sadıanati eidur sabah etmek. / Sabah kahvaltısı kadının çeyizinden iyidir.	Erkeğin kalbine giden yol midesinden geçer.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
8.	Sabah olsum da kheir olsum. / Sabah olsun da hayırlı olsun.	Sabah ola, hayrola.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
9.	Kezas tvali ar uçans. / Kaza görünmezdir.	Kaza geliyorum demez.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
10.	Deliçun her gun bairamdur. /Deli için her gün bayram.	Deliye göre her gün bayram.	Gijistvis koveli dge dgesastsaulia. / Deli için her gün bayram.
11.	Sabah bakla akşam bakla Allah betaridan sakla. / Sabah fasuliye, akşam fasüliye, Allah beterden saklasın.	Beterin beteri var.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>

12.	Bu dünya Sultan Süleyman'a kalmadı.	Dünya Süleyman'a bile kalmamış.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
13.	Adamians zogjer mchadis sakhelits daavitskdebao. / İnsan bazen Mchadinin ismini bile unuttur.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
14.	Mtsifes esrodnen mchakhe tsivodao. / Olmuşa atıyorlarmış ham düşüymüş.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>	Mtsifes esrodnen mchakhe tsivodao. / Olmuşa atıyorlarmış ham düşüymüş.
15.	Pitsi mtsams bolo makvirvebs. / Yeminine inanıyorum sonu beni şaşırtıyor.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>	Pitsi mtsams bolo makvirvebs. / Yeminine inanıyorum sonu beni şaşırtıyor.
16.	Deda nakhe mama nakhe şvili ise gamonakhe. / Anneye bak, babasına bak, evladı öyle ara (bul).	Anasına bak, kızını al, kenarına (kıyısına, tarağına) bak, bezini al.	Deda nakhe mama nakhe şvili ise gamonakhe. / Anneye bak, babasına bak, evladı öyle ara (bul).
17.	Dzroxa garedanaa çrelı, adamiani şignidano. / İneğin dışı renklidir insanın ise içi.	Hayvanın alacası dışındadır, insanın alacası içinde.	Gveli garedan aris chreli da katsi shignidanao. (Metreveli, 1941: 16) / Yılanın dışı renklidir, insanın içi.
18.	Da rom dis sakhlı misula, ded-mamis sakhlı davitskebao. / Kardeş, kız kardeşinin evine gidince anne-babasının evini unutmüş.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
19.	Amosul mtvares saghamos şeetkobao. / Doğan ay akşam belli olur.	Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir/ Kutlu gün doğuşundan bellidir	Amosul mtvares saghamos şeetkobao. / Doğan ay akşam belli olur.
20.	Viyav şens dros da mokhval çems dros. / Senin zamanında ben oradaydım, benim zamanıma geleceksin.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>

21.	Çinçris dzirşi çinçari amovao. /Isırgan bitkininin dibinde ısırgan çıkar.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
22.	Bus nacdomze bu dacdebao. /Baykuşun oturduğu yere baykuş oturur.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>
23.	Kvekana çalit dakhuruli rodiao. / Cihan samanla örtülü değil.	<i>Karşılığı bulunamamıştır.</i>	Kvekana çalit dakhuruli rodiao. / Cihan samanla örtülü değil.

SONUÇ

Atasözleri ve deyimler, toplumların hem tarihlerinin hem de yaşadıkları coğrafyanın izlerini taşımaktadır. Türkler ve Gürcülerin coğrafi yakınlığı ve tarih boyu etkileşimleri göz önüne alındığında halk bilimin önemli parçaları olan atasözleri ve deyimler hususunda kayda değer benzerlik ve ortaklıklar bulunmuştur.

Çalışmanın deyimlerle ilgili olan bölümünün tanım ve özellik kısmına bakıldığında ciddi benzerlikler olduğu görülmektedir. Türkçe tanımlarda yer alan *kalıplaşmış olma* ve *kelime öbeği-sözcük topluluğu* ifadeleri Gürcüce tanımda *çözülemeyen birim* ve *sözcüksel birleşim* ifadeleriyle karşılık bulmuştur. Yine Türkçe hemen her tanımda yer alan *genellikle gerçek anlamdan ayrı olma* ifadesi ise *onun anlamı onu teşkil eden elemanların anlamlarına eşit değildir* cümlesi ile anlamsal bakımdan eşleşmektedir. Ayrıca Doğan Aksan'ı diğer dilbilimcilerden ayıran tek kelimelik deyimler de olabileceği tespitine Gürcü dilbilimci Diana Chkonja'nın da eklemeli diller sınırlaması çizerek katılması ve Eter Mamulia'nın beceriksiz anlamına gelen “*Moukherkhebeli*” kelimesini deyim sınıfında sayması göze çarpan ayrı bir benzerlik olmuştur.

Yaklaşık 500 deyim ele alındığı bölümde, Gürcistan genelinde kullanılan, organ adlarıyla kurulmuş 448 deyim listelenmiş ve bunların içinden 34 (%8) tanesine www.tdk.gov.tr adresindeki Güncel Türkçe Sözlük'ten erişilmiştir. Bu durum Gürcücede deyim olarak kabul edilen bazı yapıların Türkçede deyim sınıfında değil başka başlıklar altında değerlendirildiğini göstermektedir. Bu durum göz önünde bulundurularak yapılan listeleme sonucu 196 (%44) adet Gürcüce deyim Türkçede tam eşdeğer karşılığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte 185 (%41) adet Gürcüce deyme en az bir kelimesi ortak olan ve anlamdaş Türkçe karşılık bulunmuştur. Türkçe karşılıklarıyla aynı anlamda olan ama hiçbir ortak kelimesi bulunmayan Gürcüce deyimlerin sayısı ise 67 (%15)'dir.

Sayısal verilerde haricinde iki dildeki benzer noktalardan bir diğeri ise Gürcüce deyimlerde yer alan ortak kelimelerdir. Gürcistan geneli deyimler için yapılan listeye bakıldığında *lukma(lokma)*, *uzangi(üzengi)*, *cibe(cep)*, *kira*, *khasiati(haysiyet)*, *khalki(halk)*, *puli(pul)*, *kalami(kalem)*, *dardi(dert)* gibi ortak kelimeler göze çarpmaktadır.

Deyimler bölümünün bir başka kısmında, Türkiye'de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşların kullandığı deyimlerin Türkçe ve Gürcücedeki karşılıkları aranmış ve bu

kapsamda 43 deyim listelenebilmiştir. Bunlardan 25'i (%58) kelime seçimi ve anlam bakımından Türkçe ve Gürcüce deyimlerle birebir aynıdır. Geri kalan 18 (%42) atasözü ise en az bir kelimesi ortak ve anlamdaş olmakla birlikte 2 deyim Gürcistan genelindeki karşılığı bulunamamıştır. Bununla birlikte Türkiye’de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşların kullandığı deyimlerde, günümüz Gürcücesinde kullanılmayan ‘*para, acap, heralda, inadi, ortalık, ferah*’ gibi kelimelere rastlanmaktadır.

Acara Özerk Bölgesinde kullanılan deyimlerde ise 14 deyim listelenebilmiş, bunlardan 11’ine (%79) Türkçede, 8’ine (%57) ise Gürcücede anlamdaş karşılık bulunabilmiştir. Listelenen 14 deyimden ikisine ise her iki dilde de karşılık bulunamamıştır. Ayrıca Acara Özerk Bölgesinde kullanılan deyimlerde *kheberi (haber), seiri (seyir), kanaeti (kanaat), ughullad (uğurlu)* gibi alıntı-verinti kelimelere rastlanmıştır. Ana dili Gürcüce olan kişilerle yapılan görüşmelerde, Türkiye’de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşların kullandığı deyimlerde ve Acara Özerk Bölgesinde kullanılan deyimlerdeki alıntı-verinti kelimelerin birçoğunun günümüz Gürcücesinde kullanılmadığı anlaşılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümüne iki dilde yapılan atasözleri tanımları ve özellikleri mukayese edilerek başlanmıştır. Gürcü kaynaklarından elde ettiğimiz tanımlarda *halkın hazinesi, uzun süreli gözlem, halkın yaşamını yansıtmaya, yüzünü ve kimliğini kaybetmemiş olma ve kısa olma ve ustalıkla ifade etme* ifadeleri ön plana çıkmıştır. Bu ifadeler Türkçe tanımlarda, *gözlem ve deneyime dayalı olma, kalıplaşmış olma, kısa ve özlü olma ve halka mal olma* şeklinde anlatımlarla karşılık bulmuştur. Buna karşılık Türkçe tanımlarda yer alan *öğüt ya da yargı içermeye* ifadesine Gürcü kaynaklarında yapılan tanımlarında rastlanmamış fakat bu anlama yakın *evrensel anlamda kabul görmüş gerçekler* anlatımı Gürcüce atasözleri tanımında yer almıştır. İki dilde yapılan tanımlarda, atasözlerinin dili ve cümle yapısıyla ilgili değerlendirmeler de benzerlik göstermektedir. Her iki dilde de atasözlerinin kısa ve özlü olduğu vurgulanmış, söylenmek istenenin genellikle bir cümlede söylediği üzerinde durulmuştur. Ayrıca atasözlerinin genellikle hayvan, bitki ve eşya isimlerinden oluştuğu her iki dilde de belirtilmiştir.

Atasözleri bölümünün Türkiye ve Gürcistan genelinde kullanılan atasözlerinin ele alındığı kısmında, 22 konu başlığı tespit edilmiş ve bu başlıklar altında 423 atasözü alfabetik olarak sıralanmıştır. Belirlenen konular içerisinde en fazla hayvan isimleri barındıran atasözlerinde anlamdaşlık tespit edilmiştir. Bu konu başlığı altında listelenen 117 (%28) atasözünde, gerek tercih edilen ‘*at, eşek, inek, köpek, kurt*’ gibi hayvan

isimlerinin sıkça geçmesi gerekse tam eşdeğerlik barındıran atasözlerinin çokluğu (19 adet-%16) iki toplumun da şehir hayatından uzak bir yaşantıya sahip olduğunu ve hayvanlara atfedilen anlamlardaki benzerliği gözler önüne sermektedir. Hayvan isimleri geçen atasözlerinin ardından en fazla eşleşmenin bulunduğu konu başlıkları, *İzlenim-Tecrübe* (61 adet-%14), *Adalet/Doğruluk/Gerçeklik/Yalan* (35 adet-%8), *Çalışmak* (30 adet-%7), *Akrabalık* (29 adet-%7) ve *Tavsiye/Akıl Verme* (27 adet-%6) şeklindedir. Bununla beraber en az eşleşme bulunan konu başlıklarından bazıları ise *Kapris* (2 adet), *Hastalık* (2 adet), *Kadın* (3 adet), *Kötülük* (4 adet), *Kör* (4 adet), ve *Aşk* (5 adet) olarak tespit edilmiştir. Konu başlıkları ve rakamlardan da anlaşılacağı gibi komşu iki milletin atasözlerinin daha çok hayvanlar, adalet, çalışma, akrabalık ilişkileri gibi sosyal konular üzerine söylendiği ve bu konularda anlamdaşlık içerdiği ortadadır. Bununla beraber kadın, aşk ve hastalık gibi daha özel kabul edilen konular hakkında çok fazla anlamdaş atasözüne ulaşamamasının sebebi, iki toplumun da bu tür hakkında çok fazla atasözüne ulaşamaması, ulaşılan atasözlerinin daha çok insan-toplum ilişkisi üzerine söylenmiş olmasıdır.

Türkiye ve Gürcistan genelinde kullanılan 423 atasözünün listelendiği bu kısımda tam eşdeğerlik barındıran 42 (%10) atasözü tespit edilmiştir. Bu atasözlerinin konulara göre dağılımı, *Hayvan*-19 adet, *İzlenim/Tecrübe*-9 adet, *Tavsiye*-3 adet, *Kör*-2 adet, *Dil*-2 adet ve *Kötülük*, *Adalet*, *Akılsızlık/Aptallık/Delilik*, *Bilmek/Öğrenmek*, *Çalışmak*, *Dost/Düşman*, *Kadın*- birer adet olarak şekillenmiştir.

Atasözleri bölümünde ele alınan bir diğer konu ise Türkiye’de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşların kullandığı atasözleridir. Bu kısımda, 57 atasözü listelenmiş, listelenen atasözlerinin tamamına Türkiye Türkçesinde karşılık bulunurken 28 atasözünün Gürcüce karşılığı bulunamamıştır. Bu durum göz önüne alındığında, söz konusu atasözlerinin Türkiye Türkçesi atasözleri ile ortaklıklarının daha çok olduğunu göstermektedir. Yine bu kısımda, çoğu günümüz Gürcücesinde kullanılmayan *zorit(zorla)*, *çopluh(çöplük)*, *hirsi(hırs)*, *helva*, *yonsul(yosun)*, *ordeki(ördek)* gibi alıntı-verinti kelimeler tespit edilmiştir.

Acara Özerk Bölgesi atasözleri kısmında ise 23 atasözü listelenmiştir. Bu atasözlerine 13’üne Türkiye Türkçesinde, 9’una ise Gürcücede karşılık bulunabilmiştir. Listelenen atasözlerinde *sabah*, *etmek*, *eidur(iyidir)*, *olsun(olsun)*, *kheir(hayır)*, *keza(kaza)* gibi Türkiye Türkçesinde sıkça kullanılan kelimeler rastlamıştır. Hatta *Deliçun her gun*

bairamdur, Sabah bakla akşam bakla Allah betaridan sakla, Bu dünya Sultan Süleyman 'a kalmadı gibi Türkçe atasözleri, bazı eklerde farklılıklar görülse de bölge halkı tarafından kullanılmaktadır. Deyimler konusunda değindiğimiz üzere Türkiye’de yaşayan Gürcü kökenli vatandaşların kullandığı atasözlerinde ve Acara Özerk Bölgesinde kullanılan atasözlerinde bulunan alıntı-verinti kelimelerin de birçoğunun günümüz Gürcücesinde kullanılmadığı bilinmektedir. Söz konusu kısımlar altında incelenen deyim ve atasözlerinin coğrafi yakınlık ve din etkisiyle Türkiye Türkçesinden etkilendiği söylenebilir.

Belirlenen sınırlılıklar dâhilinde yapılan çalışmalar sonucu elde edilen sayısal veriler ve tanımlamalardan yola çıkarak karşılaştırılan deyimler ve atasözlerinin her iki dilde de önemli benzerlik ve yakınlık gösterdiği anlaşılmaktadır. Çalışmaya konu olan Türk ve Gürcü toplumlarının farklı dine mensup olduklarını ve farklı dil ailesine ait dilleri konuştuklarını göz önüne aldığımızda, deyim ve atasözleri konusundaki benzerliklerin bu denli çok olması ancak coğrafi yakınlıkla ve kültürel iletişimin –tarihî süreçte zaman zaman kesintiye uğrasa da- sürekli ve sağlam olmasıyla açıklanabilir.

Bu çalışmayla, Türk ve Gürcü milletlerinin tarih boyu edindikleri tecrübelerin, dünya görüşlerinin ve günlük yaşantılarının atasözlerine ve deyimlere yansımalarının tespiti sonucu ulaşılan veriler ışığında, iki milletin kültürel anlamda var olan benzerlik ve farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır. Türkiye ve Gürcistan genelini kapsayan verilerin çoğunlukta olduğu bu çalışmayla varılan sonucun desteklenmesi ve detaylandırılması adına, yeni çalışmaların yapılması ve yapılacak yeni çalışmaların bölge esaslı çalışmalar olması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1982). Her Yönüyle Dil-3. Ankara. TDK Yayınları.
- Aksan, D. (2011). Türkçenin Gücü. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ö. A. (2014). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1.(7. Baskı).Ankara: İnkılap Yayınları.
- Aktaş, A. (2008). Karşılaştırmalı Dilbilim Açısından Türkçe ve Almanca Deyimlerde Kadın. Bir Bilim Kategorisi olarak ‘‘KADIN’’ Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı içinde (ss. 31-37). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Albayrak, N. (2009). Türkiye Türkçesinde Atasözleri. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Amanova, L. (2014). Türkiye Türkçesindeki Deyim ve Atasözlerinin Özbek Türkçesine Aktarma Problemi. TSA,3, 167-177.
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. (1996). Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler.(2. Baskı).Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bakradza, İ. ve Darçiaşvili, R.(2008).Gürcü Halk Atasözleri. Tiflis: Palitra L Yayınevi.
- Buran A. ve YÜksel Çak B.(2012). Türkiye’de Diller ve Etnik Gruplar. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çkonıa, L. (2008). Deyimler ve Akraba Olmayan Dillere Çevirisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Batum Şota Rustaveli Üniversitesi.
- Çobanoğlu, Ö. (2004). Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Çoğ, M.(2015). Ortaçağ’da Kafkasya Havzasında Kıpçaklar, Karadeniz İncelemeleri Dergisi (Sayı:19) (s. 57-74), Serander Yayınevi.
- Davitiani, A. (1973). Svan Atasözleri. Tiflis: Metsniereba Yayınevi.
- Elçin, Ş. (1969). Türk Dilinde Atalar Sözü. Hacettepe Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi.
- Elçin, Ş. (1981). Halk Edebiyatına Giriş. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

- Esen, B. (2011). Gürcistan Ülke Raporu, Ankara: T.C. Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME).
- Genel Kurmay Başkanlığı. (2003). Gürcistan Bilgi Notları. Ankara: Genel Kurmay Başkanlığı.
- Ghlonti, A. (1957). Gürcü Atasözlerinden Seçkiler ve Söz Varlıkları. Tiflis: İlimler Topluluğu Yayınları.
- Gvaramia, K. (1899) Meskheti Bölgesindeki Atasözleri ve Bulmacalar, Senaki: Dzm. Tavartkiladze Yayınevi.
- Hatiboğlu, V. (1964). ‘‘Kelime Grupları ve Kuralları’’. Ankara: TDAY Belleten 1963 TDK Yayınları.
- <http://titus.uni-frankfurt.de/texte/etca/cauc/megr/kajaia/kajai.htm?kaj18397.htm> Erişim Tarihi: 2 Nisan 2019.
- <http://www.ice.ge/liv/liv/kartidiomebi.php> Erişim Tarihi: 2-3 Nisan 2019.
- <http://www.ice.ge/liv/liv/xevvaja.php> Erişim Tarihi: 2-3 Nisan 2019.
- <http://www.nplg.gov.ge/civil/statiebi/idioma/idioma.htm> Erişim Tarihi: 2 Nisan 2019.
- <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=17&t=9116> Erişim Tarihi: 2 Nisan 2019.
- <https://atsu.edu.ge/EJournal/Kartvelology/issues/XVII/MikautadzeMaia.pdf> Erişim Tarihi: 2 Nisan 2019.
- <https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/atasozleri> Erişim Tarihi: 3 Mart 2018.
- <https://genatsvale.wordpress.com/unye-gurculeri/deyimler/> Erişim Tarihi: 3 Mart 2018.
- <https://gonengurculeri.tr.gg/G.ue.rc.ue.ce-Atas.oe.zleri.htm> Erişim Tarihi: 28-29 Mayıs 2018.
- <https://sites.google.com/site/mygeolingua/home/d> Erişim Tarihi: 5 Nisan 2019.
- <https://sites.google.com/site/mygeolingua/home/g> Erişim Tarihi: 5 Nisan 2019.
- <https://sites.google.com/site/mygeolingua/home/p> Erişim Tarihi: 5 Nisan 2019.

<https://sites.google.com/site/mygeolingua/home/s> Erişim Tarihi: 5 Nisan 2019.

<https://sites.google.com/site/mygeolingua/khatovani-sitqva-tkmani> Erişim Tarihi: 5 Nisan 2019.

<https://www.alfabe.gen.tr/gurcu-alfabesi.html> Erişim Tarihi: 18 Nisan 2019.

Kandelaki, A.(1965). Gürcü Atasözleri. Tiflis: Literatura da Khelovneba Yayın Evi.

Korkmaz, Z.(1992).Gramer Terimleri Sözlüğü.Ankara: TDK Yayınları.

Mamulia, E.(2006). Türkçe-Gürcüce Deyimler Sözlüğü. Tiflis: Tsartyela Yayınları.

Metreveli, L.(1941).Atasözleri. Tiflis: Sablitgami Yayınevi.

Oniani, A.(1988). Gürcüce Deyimler, Tiflis: Nakaduli Yayınevi.

Oy, A. (1972). Tarih Boyunca Türk Atasözleri. İstanbul: Türk İş Bankası Kültür Yayınları.

Püsküllüoğlu, A.(1995a).Türkçe Deyimler Sözlüğü. Ankara: Arkadaş Yayınları.

Püsküllüoğlu, A.(1995b). Türkçe Sözlük. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Sakhokia, T.(2012).Gürcü Atasözleri. Tiflis: Siesta Yayınevi.

Salduz, H.(2017). Gürcistan’da Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Öğrenme Amaçları, Tutumları Ve Becerileri, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu: Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sanadze, M. ve Beradze T.(2006). Gürcistan Kültürü, İstanbul: GİEV Yayınları.

Takaişvili, A.(1961) Gürcü Deyimleri Üzerine, Tiflis: Gürcistan SSCB Bilimler Akademisi Yayınevi.

Taşkın, M.(2006). Bağımsızlığından Sonra Türkiye Gürcistan İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.

Turan, O.(2003). Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti, İstanbul: Ötüken Neşriyat

Türk Dil Kurumu. Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü.
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri
Erişim Tarihi: 11 Nisan 2018- 21 Nisan 2019.

Türk Dil Kurumu.(2005). Türkçe Sözlük.(10. baskı). Ankara: TDK.

Türk Dil Kurumu.(2011). Türkçe Sözlük. Ankara: TDK.

Vaçeışvili, G.(2000). Atasözleri ve Deyimler (Gürcüce-Rusça, Rusça-Gürcüce Karşılıkları). Tiflis: TSU Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Ahmet Bahadır ŞAHİN, 01.10.1986'da Ordu'da doğdu. 2004 yılında Fatsa Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. 2005 yılında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümünü kazandı. 2009'da aynı üniversiteden mezun oldu. 2011'de Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yeni Türk Dili Bölümüne kabul edildi. 2012 yılında Yunus Emre Enstitüsünde Türkçe okutmanı olarak göreve başladı. Halen aynı kurumda Türkçe okutmanı olarak görev yapmaktadır.

